

De som der delen

*Systeemgericht werken bij huiselijk geweld
in het reclasseringswerk*

Afstudeerproject

Lizette Hendriks en Minke Bonthuis

Christelijke Hogeschool Windesheim, Maatschappelijk Werk en
Dienstverlening, GGZ-traject

Juni 2009

De som der delen

Systeemgericht werken bij huiselijk geweld voor het reclasseringswerk

Afstudeerproject

Opdrachtgever:

Tactus reclassering

Warnsveld

Projectbegeleiders:

Leander Grooten en Ellen Schleedoorn

Opdrachtnemer:

Christelijke Hogeschool Windesheim

Opleiding:

Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, GGZ-traject

Projectbegeleider:

José Roeloffzen

Auteurs:

Lizette Hendriks & Minke Bonthuis

Juni 2009

*Uitzichtloos, uitgepraat
ingehakt en ineengezakt
zitten zij daar samen*

*Ooit elkaars grote liefde
nu rest kille wrok, zelfs haat
Ze verstaan niet de kunst
om van een ander een
leuker mens te maken
noch de kunst van het opstappen*

*Ze zijn verdwaald, vervreemd,
een verloren generatie
en schamen zich niet eens*

Bron: Thirza Verhagen, 15 mei 2007

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapport van het onderzoek ‘De som der delen’ dat wij in het kader van ons afstudeerproject en in opdracht van Tactus reclassering hebben uitgevoerd.

Met dit eindrapport komt er na vier jaar een einde aan onze studie Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Hogeschool Windesheim, waar wij beiden tevens het GGZ-traject hebben gevolgd en Lizette de minor Verslavingskunde met succes heeft volbracht.

Ondanks wat kleine tegenslagen en de nodige inspanningen hebben wij het onderzoek met plezier uitgevoerd. De afgelopen periode is voor ons in veel opzichten erg leerzaam geweest.

Dit verslag is tot stand gekomen met behulp van diverse personen die wij graag willen bedanken voor hun inzet en de tijd die zij voor ons vrij hebben gemaakt.

José Roeloffzen, onze begeleidster van school. José, bedankt voor je begeleiding en ondersteuning. Jouw kritische blik hebben we zeer gewaardeerd en de gesprekken met jou zijn zeer van belang geweest voor de totstandkoming van dit eindrapport.

Leander Grooten, onze begeleider van de instelling. Leander, ook jij bedankt voor je begeleiding en ondersteuning. Je hebt ons veel goede informatie en adviezen kunnen geven en we konden altijd bij jou aankloppen indien dit nodig was. Door jouw kritische blik en vraagstelling hebben wij dit onderzoek succesvol kunnen afronden.

Ellen Schleedoorn willen wij als hoofd bedrijfsvoering van Tactus reclassering bedanken voor het mogelijk maken van dit onderzoek. Als opdrachtgever en drijfveer achter een actieve samenwerking met diverse instellingen en een kritische blik op de hulpverlening en vooral de vormgeving hiervan heeft dit onderzoek een extra input gegeven.

Paul Blokhuis, wethouder van Zorg & Welzijn gemeente Apeldoorn, bedankt voor het informatieve gesprek over de Ketenaanpak Huiselijk Geweld Apeldoorn en de medewerking om ons onderzoek ‘De som der delen’ te kunnen presenteren aan belangstellenden.

Alle instellingen die hun medewerking hebben verleend willen wij graag bedanken. Hierdoor hebben wij een duidelijk beeld kunnen vormen van het hulpverleningsaanbod in Apeldoorn op het gebied van huiselijk geweld.

Verder willen wij graag alle medewerkers van Tactus reclassering bedanken die een bijdrage hebben willen leveren aan ons onderzoek. En als laatst natuurlijk de cliënten die wij hebben mogen interviewen. Hierdoor werd het mogelijk om de hulpverlening van beide kanten te belichten.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Met vriendelijke groet,

Lizette Hendriks en Minke Bonthuis

Juni 2009

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de werkwijze van Tactus reclassering Apeldoorn bij constatering van huiselijk geweld. Tactus reclassering zet hulpverleningstrajecten uit voor cliënten die in aanraking zijn gekomen met politie of justitie in het kader van huiselijk geweld.

Zij hebben het vermoeden dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met het cliëntsysteem bij het uitzetten van deze hulpverleningstrajecten, ondanks het feit dat het delict altijd heeft plaats gevonden binnen dit cliëntsysteem in het geval van huiselijk geweld. Om de mogelijkheden voldoende te benutten is het volgens Tactus reclassering wenselijk dat er een systeemgerichte benadering komt bij het uitzetten van de hulpverlening aan deze cliënten. Door middel van een literatuur- en dossieronderzoek en gestructureerde interviews is daarom onderzocht op welke wijze Tactus reclassering Apeldoorn rekening houdt met het cliëntsysteem.

Uit dit onderzoek blijkt dat Tactus reclassering geen eenduidige manier van werken heeft in het kader van huiselijk geweld. Momenteel is er geen definitie bij Tactus reclassering beschikbaar die aanduidt wat het cliëntsysteem inhoudt en hoe men moet handelen bij constatering van huiselijk geweld. De reclasseringswerkers ervaren echter wel het belang van systeemgericht werken in het kader van huiselijk geweld, maar dit wordt tot op heden nog niet op een eenduidige wijze gedaan.

Verder blijkt uit dit onderzoek dat de huidige samenwerking met de diverse hulpverlenende instanties momenteel niet volledig wordt benut. Tactus reclassering heeft een beperkt overzicht van het hulpverleningsaanbod van diverse hulpverlenende instanties als ook van Tactus verslavingszorg.

Als laatst blijkt uit dit onderzoek dat er in de gemeente Apeldoorn een ketenaanpak is gerealiseerd, dit om de samenwerking tussen diverse instanties meer cliëntgericht te maken in het kader van huiselijk geweld.

Aan het eind van dit onderzoek worden er dan ook verschillende aanbevelingen gedaan aan Tactus reclassering om beter systeemgericht te kunnen werken in het kader van huiselijk geweld.

Inleiding	1
Literatuuronderzoek	3
Hoofdstuk 1 Definities	3
Inleiding	3
1.1 Definitie ‘huiselijk geweld’	3
1.2 Definitie ‘constatering huiselijk geweld’	3
1.3 Definitie ‘cliëntsysteem’	3
1.4 Definitie ‘reclasseringswerker’	4
1.5 Definitie ‘reclasseringscliënten’	4
1.6 Definitie ‘hulpverleningstrajecten’	4
1.7 Definitie ‘statische en dynamische cliënten’	5
1.8 Definitie ‘middelen- en verslavingsproblematiek’	5
Hoofdstuk 2 Huiselijk geweld	7
Inleiding	7
2.1 Wat is huiselijk geweld?	7
2.2 Vormen van huiselijk geweld.....	8
2.3 Strafrechtelijke bepaling huiselijk geweld	9
2.5 De gevolgen van huiselijk geweld	11
Conclusie	12
Hoofdstuk 3 Systeemgericht werken	14
Inleiding	14
3.1 Het systeemprincipe	14
3.2 Het sociale systeem	14
3.3 Systeemgerichte hulpverlening	15
Conclusie	16
Hoofdstuk 4 Ketenaanpak huiselijk geweld gemeente Apeldoorn	17
Inleiding	17
4.1 Cijfers	17
4.2 De gemeente Apeldoorn.....	18
4.3 Vormgeving van de ketenaanpak	19
Conclusie	19
Hoofdstuk 5 Conclusie literatuurstudie	20
Inleiding	20
De conclusies.....	20
Hoofdstuk 6 Onderzoeksmethoden	22
Inleiding	22
6.1 Populatie en steekproef	22
6.2 Dataverzamelmethode	23
6.3 De meetinstrumenten.....	23
6.4 Uitvoering van de dataverzameling.....	24
6.5 Betrouwbaarheid en validiteit	28
6.6 Analysemethode	28
6.6. Micro- , meso- en macroniveau.....	29

Veldonderzoek	30
Hoofdstuk 7 Onderzoeksresultaten	30
Inleiding	30
Resultaten dossierstudie	30
Resultaten gestructureerd interview onder reclasseringswerkers.....	34
Resultaten gestructureerd interview onder cliënten	45
Hoofdstuk 8 Conclusies en samenvatting.....	53
Inleiding	53
Conclusie dossieronderzoek.....	53
Conclusie gestructureerd interview onder de reclasseringswerkers.....	54
Conclusie gestructureerd interview onder cliënten en slachtoffers (respondenten).....	56
Eindconclusie en beantwoording van de onderzoeksvraag.....	57
Discussiepunten en aanbevelingen aan Tactus reclassering	60
BIJLAGE 1: Notulen onderzoeksgesprek met de gemeente Apeldoorn	64
BIJLAGE 2: Hulpverleningsaanbod Apeldoorn	66
BIJLAGE 3: Gestructureerd interview reclasseringswerkers.....	73
BIJLAGE 4: Criteria gestructureerd interview reclasseringswerkers	79
BIJLAGE 6: Criteria gestructureerd interview cliënten.....	86
BIJLAGE 7: Voorwaarden en interventies bij systeemgericht werken in het kader van huiselijk geweld	88

Inleiding

In het derde jaar van de opleiding hebben wij, Lizette Hendriks en Minke Bonthuis, onze jaarstages gevolgd binnen het justitiële kader. Minke heeft haar jaarstage gelopen bij het Pieter Baan Centrum in Utrecht op de afdeling forensisch milieuonderzoek. Lizette Hendriks heeft haar jaarstage gelopen bij Tactus reclassering in Warnsveld, waar ze sindsdien nog steeds werkzaam is.

Aangezien we verschillende raakvlakken hadden met elkaar, kozen wij er al snel voor om samen af te studeren en dit was mogelijk bij Tactus reclassering.

Om tot een onderwerp te komen hebben wij verschillende gesprekken gehad bij Tactus reclassering. Wij wilden graag in ons onderzoek de aandacht vestigen op het cliëntsysteem. Minke heeft in haar jaarstage veel gewerkt met het sociale netwerk van haar cliënten en Lizette wilde graag de andere kant van het verhaal belicht zien, aangezien zij voornamelijk gericht is op de cliënt zelf tijdens haar werkzaamheden.

Bij de mogelijke keuzes voor afstudeerprojecten van Tactus reclassering, ging onze voorkeur al snel uit naar het onderwerp huiselijk geweld.

Er bestaat bij Tactus reclassering momenteel het vermoeden dat het systeem van slachtoffers en getuigen van huiselijk geweld onderbelicht is in de uitgezette hulpverlening door Tactus reclassering. Door deze mogelijk individuele aanpak bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten bij constatering van huiselijk geweld, bestaat er een kans dat er geen of onvoldoende rekening wordt gehouden met het cliëntsysteem. Ondanks het feit dat het delict altijd heeft plaatsgevonden binnen dit cliëntsysteem in het geval van huiselijk geweld. Voor de aanpak van het probleem kun je de cliënt dan ook niet los zien van het cliëntsysteem. Om de mogelijkheden voldoende te benutten is het volgens Tactus reclassering wenselijk dat er een systeemgerichte benadering komt bij het uitzetten van de hulpverlening aan deze cliënten. Mogelijk is dat in Apeldoorn, de gemeente waar wij ons op richten in dit onderzoek, het hulpverleningsaanbod onvoldoende benut wordt voor systeemgericht werken. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat de aanwezige systeemgerichte hulpverleningsmogelijkheden beperkt of onvoldoende benut worden indien het systeem van de cliënt niet wordt meegenomen tijdens het uitzetten van de hulpverleningstrajecten.

Aan de hand van deze probleemstelling zijn wij tot de volgende onderzoeksvraag gekomen:

Op welke wijze houdt Tactus reclassering Apeldoorn bij constatering van huiselijk geweld rekening met het cliëntsysteem bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten?

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, hebben wij eerst een literatuuronderzoek uitgevoerd aan de hand van de deelvragen. Deze deelvragen zijn terug te vinden in het zesde hoofdstuk waarin de onderzoeksmethoden beschreven staan.

De bevindingen van het literatuuronderzoek zijn terug te vinden in de eerste vier hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk geven wij eerst enkele belangrijke definities in het kader van dit onderzoek. Vervolgens gaan wij in het tweede hoofdstuk in op het onderwerp huiselijk geweld en in het derde hoofdstuk op systeemgericht werken. In hoofdstuk vier wordt de Ketenaanpak Huiselijk Geweld van de gemeente Apeldoorn behandeld, wat momenteel een erg actueel onderwerp is.

In het vijfde hoofdstuk staat de eindconclusie van het literatuuronderzoek beschreven, dit vormt de overstap naar het veldonderzoek.

In hoofdstuk zes staat beschreven welke onderzoeksmiddelen gebruikt zijn voor dit onderzoek en op welke wijze dit onderzoek is uitgevoerd. Hierbij worden ook de verschillende niveaus waarop dit heeft plaatsgevonden aangegeven, namelijk op micro-, meso- en macroniveau.

Vervolgens staan in hoofdstuk zeven de resultaten weergegeven van het dossieronderzoek en de afgenomen interviews onder respondenten.
In hoofdstuk acht zullen de conclusies hiervan worden weergegeven. Op basis hiervan zal de eindconclusie geformuleerd worden en worden er aanbevelingen gedaan aan Tactus reclassering.

Literatuuronderzoek

Hoofdstuk 1 Definities

Inleiding

Om een eenduidig beeld te krijgen van de belangrijkste begrippen ten aanzien van dit onderzoek, beschrijft dit hoofdstuk de definities die in dit onderzoek van toepassing zijn. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende deelvragen van het literatuuronderzoek: wat er verstaan wordt onder huiselijk geweld; wanneer er wordt gesproken van constatering van huiselijk geweld; wat er wordt verstaan onder een cliëntsysteem; wat een reclasseringswerker precies doet en met welke doelgroep hij/zij werkt; wat er verstaan wordt onder hulpverleningstrajecten; wat statische en dynamische cliënten zijn en wanneer er wordt gesproken van verslavings- en middelenproblematiek.

1.1 Definitie 'huiselijk geweld'

Het begrip huiselijk geweld wordt volgens het onderzoek door het Ministerie van Justitie opgedeeld in twee verschillende kernbegrippen (T. van Dijk e.a.). Het begrip "geweld" betekent aantasting van de persoonlijke integriteit. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen geestelijk en lichamelijk geweld (waaronder seksueel geweld). Het begrip "huiselijk" betreft dus de relatie tussen slachtoffer en dader en niet de locatie (het eigen huis).

1.2 Definitie 'constatering huiselijk geweld'

Bij de constatering van huiselijk geweld wordt er in dit onderzoek vanuit gegaan dat de cliënt in aanraking is gekomen met politie of justitie in het kader van huiselijk geweld. Dit betekent dat een cliënt verdacht kan worden van huiselijk geweld of al veroordeeld kan zijn voor huiselijk geweld. Hier vanuit is hij doorverwezen naar een hulpverlenende instantie, Tactus reclassering neemt dan contact met de cliënt op.

1.3 Definitie 'cliëntsysteem'

Het cliëntsysteem is de primaire groep met wie de cliënt een sociaal systeem vormt. Hierbij valt te denken aan de echtgenote, de partner en/of kinderen met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd ten tijde van het delict. Op basis hiervan is de definitie voor dit onderzoek geformuleerd, namelijk: 'de (familie)leden met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd ten tijde van het delict'.

1.4 Definitie ‘reclasseringswerker’

Een reclasseringswerker geeft uitvoering aan de opdracht van het openbaar ministerie, de Dienst Justitiële Inrichting of de Zittende Magistratuur (rechters). Hij geeft adviezen, begeleidt mensen in een toezicht (langdurig traject) of ziet toe op de executie van taakstraffen. Hiervoor onderhoudt hij netwerkcontacten voor de trajectbegeleiding van reclasseringscliënten, neemt hij deel aan gespecialiseerde onderdelen van de reclassering, daarnaast geeft hij trainingen voor justitiabelen zowel intramuraal (in een Penitentiaire Inrichting) als extramuraal.

De taken die de reclasseringwerker van Tactus uitvoert in opdracht van justitie zijn de volgende:

- Vroeghulpbezoek
- Vroeghulpinterventie
- Rapportage advisering aan justitie en gevangeniswezen
- Toezicht en begeleiding
- Uitvoeren van sancties

Een reclasseringswerker is HBO gediplomeerd, bijvoorbeeld SPH-, MWD- of SJD.

Wanneer in dit rapport een reclasseringswerker aangeduid wordt met ‘hij’, kan hier zowel een mannelijke als een vrouwelijke reclasseringswerker mee worden bedoeld.

1.5 Definitie ‘reclasseringscliënten’

Wanneer in dit onderzoek gesproken wordt over cliënten, worden hier cliënten van de reclassering mee bedoeld, tenzij anders staat vermeld.

Bij de constatering van huiselijk geweld is de cliënt in aanraking gekomen met politie of justitie in het kader van huiselijk geweld. Dit betekent dat een cliënt verdacht wordt van huiselijk geweld of al veroordeeld is voor huiselijk geweld. Hier vanuit is hij/zij doorverwezen naar een hulpverlenende instantie, Tactus reclassering neemt dan contact op met de cliënt.

Wanneer in dit rapport een cliënt aangeduid wordt met ‘hij’, kan hier zowel een mannelijke als een vrouwelijke cliënt mee worden bedoeld.

1.6 Definitie ‘hulpverleningstrajecten’

Begeleiding en toezicht blijken niet altijd voldoende te zijn voor reclasseringscliënten. Als dit het geval is verwijst de reclassering door naar een zorginstelling of een maatschappelijke opvangorganisatie. Deze verwijzing(en) vormt het hulpverleningstraject welke de reclasseringswerker voor zijn cliënt uitzet.

1.7 Definitie 'statische en dynamische cliënten'

Wanneer er in dit onderzoek wordt gesproken van statische en dynamische cliënten, wordt hier het volgende onderscheid in gemaakt.

Statische cliënten zijn cliënten waarmee het contact is beëindigd. Dit gebeurt wanneer het contact is afgerond of wanneer de opdracht aan justitie retour is gestuurd. Op dat moment is er geen actuele vaste reclasseringswerker die verantwoordelijk is voor de cliënt.

Over dynamische cliënten wordt gesproken wanneer een cliënt een lopend contact heeft bij de reclassering. Dit betekent dat er bij de reclassering een werker is aangewezen die vaste begeleider is van de cliënt en die eindverantwoordelijk is voor de lopende zaken rondom de cliënt.

1.8 Definitie 'middelen- en verslavingsproblematiek'

Vanuit Tactus reclassering wordt er gewerkt met mensen die onder invloed van middelen een strafbaar feit hebben begaan. Om deze problematiek helder te krijgen voor dit onderzoek, is het van belang dat de definitie van verslavings- en middelenproblematiek helder is.

In de Nederlandse DSM-IV wordt er volgens Van Epen (2002), over het begrip 'verslaving' niet gesproken. Verslaving wordt omschreven als een afhankelijkheid van een middel. Dit is volgens Van Epen (2002) een patroon van onaangepast gebruik van een middel dat significante beperkingen of lijden veroorzaakt. Hier is sprake van als zich op een willekeurig moment in dezelfde periode van twaalf maanden drie of meer van de volgende kenmerken zich voordoen: tolerantie; onthouding; in gebruiken van grote hoeveelheden voor een langere tijd dan gepland; mislukte pogingen om het gebruik te stoppen of in de hand te houden; groot deel van de tijd gaat op aan activiteiten die nodig zijn om het middel te gebruiken, te verkrijgen of te herstellen; sociale, beroepsmatige en vrijetijds bezigheden worden opgegeven of verminderd; het gebruik van het middel wordt doorgezet, ondanks dat er andere problemen vergroot of verergerd worden.

Middelenmisbruik daarentegen heeft volgens Van Epen (2002) te maken met een patroon van onaangepast gebruik van een middel dat significante beperkingen of lijden veroorzaakt. Dit moet voorkomen in een periode van twaalf maanden waaruit blijkt dat de persoon tenminste een (of meer) van de volgende kenmerken heeft: herhaaldelijk gebruik van het middel waardoor het nakomen van belangrijke verplichtingen niet meer lukt; herhaaldelijk gebruik van het middel in situaties waarin het fysiek gevaarlijk is; herhaaldelijk en in samenhang met het middel in aanraking komen met justitie; voortdurend gebruik van het middel maken ondanks de aanhoudende of terugkerende problemen op sociaal of intermenselijk terrein veroorzaakt of verergert door de effecten van het middel. Hierbij is het wel van belang dat de verschijnselen nog nooit hebben voldaan aan de criteria van verslaving.

Verslavings- en middelenproblematiek vallen volgens Kerssenmaker e.a (2008) op te splitsen in twee soorten van gebruik. Hierbij wordt gedacht aan alcohol en drugs. Alcohol en drugs raken veel aspecten van het menselijk zijn. Drugs hebben te maken met genot, plezier, opwindende, inzichten in jezelf, maar ook met ruzie, verbod, straf, ziekte, verslaving en zelfs de dood. Alcohol en drugs hebben duidelijk twee kanten, drugs zijn stoffen die het normale functioneren van ons centrale zenuwstelsel beïnvloeden. Zij veranderen de manier waarop de zenuwen en hersenen werken. Er zijn vele stoffen die invloed kunnen hebben op het bewustzijn. Deze stoffen zijn in te delen in drie verschillende groepen namelijk; verdovende middelen, stimulerende middelen en middelen die de zintuiglijke ervaringen veranderen (hallucinerende middelen).

Drugs zijn volgens Kerssenmaker e.a. (2008) stoffen die het functioneren van het centrale zenuwstelsel veranderen en die gebruikt worden met het doel om het bewustzijn te veranderen zonder dat daarvoor een medische indicatie is.

Alcohol, ofwel Ethanol, is een heldere vloeistof dat door middel van suiker en vruchten wordt verkregen.

Bij verslavings- en middelenproblematiek is er meestal sprake van het vervagen van grenzen als men middelen heeft gebruikt. Dit houdt in dat tijdens een ruzie of discussie zaken eerder uit de hand kunnen lopen omdat de cliënt zijn eigen handelen niet goed meer onder controle heeft.

Hoofdstuk 2 Huiselijk geweld

Inleiding

In dit onderzoek wordt gekeken op welke wijze Tactus reclassering rekening houdt met het cliëntsysteem bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten bij constatering van huiselijk geweld. Tactus reclassering komt allereerst met de daders van huiselijk geweld in aanraking. Volgens Wetzels (2003) komen daders van huiselijk geweld vaak pas voor het eerst in aanraking met de hulpverlening als zij in contact zijn geweest met politie of Justitie.

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de literatuur zegt over huiselijk geweld. Hierbij wordt gekeken in paragraaf 2.1 naar het verschil in literatuur en het Wetboek van Strafrecht. Hier vanuit wordt er antwoord gegeven op de deelvraag wanneer er sprake is van huiselijk geweld. In de tweede paragraaf wordt antwoord gegeven op de deelvraag in welke vormen huiselijk geweld voorkomt en in de derde paragraaf staan de strafrechtelijke bepalingen beschreven. De vierde paragraaf geeft een beschrijving van de signalen en kenmerken van huiselijk geweld. Daarop volgend staan de gevolgen van huiselijk geweld in de vijfde paragraaf beschreven.

Huiselijk geweld is een belangrijk maatschappelijk probleem. Huiselijk geweld is de meest voorkomende geweldsvorm in onze samenleving. Vele jaren is hier weinig aandacht voor geweest, dat is inmiddels veranderd. In 1997 is voor het eerst in Nederland, in opdracht van het Ministerie van Justitie, een grootschalig onderzoek gedaan naar de aard en omvang en hulpverlening bij huiselijk geweld (van Dijk e.a., 1997). Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat van de Nederlandse bevolking: 45% ooit slachtoffer is geweest van niet-incidenteel huiselijk geweld; 11% slachtoffer is geweest van huiselijk geweld dat lichamelijk letsel ten gevolge heeft gehad; 30% slachtoffer is van huiselijk geweld dat noemenswaardige gevolgen heeft gehad zoals een scheiding, angstgevoelens, neerslachtigheid, eetproblemen of problemen met relaties en/of intimiteit; 21% slachtoffer is van huiselijk geweld dat langer dan vijf jaar duurt en 27% slachtoffer is van huiselijk geweld waarbij de voorvallen wekelijks of dagelijks voorkwamen.

2.1 Wat is huiselijk geweld?

Het begrip huiselijk geweld wordt volgens het onderzoek door het Ministerie van Justitie opgedeeld in twee verschillende kernbegrippen (T. van Dijk e.a.). Het begrip “geweld” betekent aantasting van de persoonlijke integriteit. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen geestelijk en lichamelijk geweld (waaronder seksueel geweld).

Het begrip “huiselijk” betreft dus de relatie tussen slachtoffer en dader en niet de locatie (het eigen huis).

Nu duidelijk is wat huiselijk geweld inhoudt, wordt gekeken naar de vormen van huiselijk geweld die voor komen. Wentzel (2003) beschrijft drie verschillende vormen van huiselijk geweld, namelijk fysieke of geestelijke mishandeling en/of seksueel misbruik. Deze vormen van geweld worden volgens Wentzel (2003) in de huiselijke kring van het slachtoffer gepleegd.

Wentzel (2003) geeft in zijn literatuur aan dat mishandeling en seksueel misbruik zelden op zichzelf staan. Vaak is er een relatie met affectieve verwaarlozing. Tevens speelt bij geweld altijd een machtsverschil. Degene die geweld pleegt oefent altijd macht uit. Wentzel (2003) geeft hierbij aan dat het gebruik van geweld vaak voortkomt uit gevoelens van onmacht bij de pleger. Dit klinkt tegenstrijdig, maar een zeer laag gevoel van eigenwaarde en eigen trauma's bij de pleger, maken soms dat hij over gaat tot het misbruik maken van macht of het uiten van fysiek overwicht door geweld uit te voeren.

Volgens Wentzel (2003) hebben plegers van huiselijk geweld vaak weinig inlevingsvermogen waardoor ze niet worden weerhouden om het slachtoffer te schaden. Door hun inadequate sociale en relationele vaardigheden kunnen ze vaak niet op een 'normale' manier voldoening uit hun relaties halen.

2.2 Vormen van huiselijk geweld

Huiselijk geweld komt voor in verschillende vormen van geweld, namelijk lichamelijke mishandeling, seksueel geweld en psychisch geweld. Deze vormen kunnen afzonderlijk voorkomen, maar ook in combinatie. Hieronder volgt een beschrijving van de verschillende vormen van huiselijk geweld.

Lichamelijke mishandeling

Wentzel (2003) benoemt dat lichamelijke mishandeling ook wel fysieke mishandeling wordt genoemd. Het gaat hierbij om de verschillende manieren waarop lichamenlijk geweld kan worden gebruikt. Hieronder verstaat Wentzel (2003) schoppen, slaan, bijten, krabben, knijpen en duwen. Wanneer hier sprake van is wordt er in dit onderzoek gesproken over lichamelijke mishandeling. Vaak gaat dit geweld gepaard met bedreiging en ander psychisch geweld, zoals treiteren, bedreigen, chanteren, manipuleren, vernederen en emotionele verwaarlozing. Zoals beschreven staat bij de definitie van huiselijk geweld, spelen volgens Wentzel (2003) machtsverschillen een belangrijke rol. Vrouwen en kinderen worden vaak thuis het slachtoffer van mishandeling.

Seksueel geweld

Seksueel misbruik kan volgens Wentzel (2003) het beste worden omschreven als alle seksuele handelingen die iemand gedwongen wordt uit te voeren, te ondergaan of door iemand gedwongen wordt getuige te zijn van seksuele handelingen. Wanneer hiervan sprake is, wordt in dit onderzoek gesproken over seksueel geweld.

Wentzel (2003) geeft hierbij aan dat gedwongen worden betekent dat iemand het gevoel heeft dat hij geen 'nee' kan zeggen of dat iemand zich niet kan onttrekken aan de situatie. Deze vorm van dwang kan volgens Wentzel (2003) bestaan uit geweld of dreiging tot geweld, maar ook uit chantage of psychologische druk. Wentzel (2003) geeft hierbij als voorbeeld dat deze vorm van psychologische druk kan betekenen dat een kind seksueel misbruik laat gebeuren om zo het gezin bij elkaar te houden of om op die manier toch de aandacht te krijgen die het anders niet krijgt.

Seksueel misbruik is vaak moeilijk aantoonbaar omdat er geen zichtbare lichamelijke signalen te ontdekken zijn volgens Wentzel (2003). Daarbij komt seksueel misbruik, met uitzondering van aanranding of verkrachting, zelden in het openbare leven voor.

Volgens Wentzel (2003) zijn slachtoffers van seksueel misbruik binnen het gezin meestal vrouwen of kinderen. Toch treft het jongens vaker dan dat men vroeger dacht: één op de vijf misbruikte kinderen is een jongen.

Psychisch geweld

Psychisch geweld staat volgens Wentzel (2003) ook wel bekend als emotioneel of geestelijk geweld. Deze vorm komt waarschijnlijk het meeste voor in gezinnen en tegelijkertijd is deze vorm ook het meest onderbelicht volgens Wentzel (2003). Deze vorm van huiselijk geweld gaat vaak gepaard met lichamelijke of seksuele mishandeling. Hierbij kun je volgens Wentzel

(2003) denken aan treiteren, kleineren, chanteren, intimideren of schelden. Wanneer hiervan sprake is, wordt er in dit onderzoek gesproken over psychisch geweld. Psychisch geweld is in veel gevallen de enige vorm van geweld in de onderlinge strijd tussen personen.

2.3 Strafrechtelijke bepaling huiselijk geweld

Tactus reclassering werkt in opdracht van het Openbaar Ministerie, dit betekent dat cliënten veroordeeld zijn voor een vorm van huiselijk geweld. Naar aanleiding hiervan komen zij in aanraking met de reclassering indien het Openbaar Ministerie dit nodig acht.

Het Wetboek van Strafrecht (SR) maakt volgens Janssen (2006) een verschil in de aanpak van huiselijk geweld. In het Wetboek van Strafrecht komt het woord 'huiselijk geweld' niet voor. Met de term geweld wordt in de juridische praktijk volgens hem gesproken van 'aanwending van kracht tegen personen of goederen met een zodanige hevigheid dat het beschermde rechtsgoed in gevaar komt'. Het beschermde rechtsgoed is in dit geval de lichamelijke of geestelijke integriteit van het slachtoffer. In de termen van het Wetboek van Strafrecht kan volgens Janssen (2006) een inbreuk op lichamelijke of geestelijke integriteit ontstaan door mishandeling en anderen vormen van lichamelijk geweld. Hierbij worden diverse soorten van mishandelingen genoemd met de verwante artikelnummers, zoals eenvoudige mishandeling (art. 300 SR), mishandeling die zwaar lichamelijk letsel tot gevolg heeft (art. 300 lid 2 SR), zware mishandeling (art. 302 SR), dood door schuld (art. 307 SR), moord (art. 289 SR), vrijheidsberoving (art. 282 SR) en verkrachting (art. 242 SR).

Gedurende het verloop van het onderzoek is de wet Tijdelijk Huisverbod van kracht gegaan, dit is niet meegenomen in dit onderzoek.

Het Wetboek van Strafrecht kent volgens Janssen (2006) daarbij zogenaamde 'strafverzwarende gronden'. Dit zijn straffen die bepaald zijn voor eenvoudige mishandeling (art. 300 SR), mishandeling met voorbedachte raad (art. 301 SR), zware mishandeling (art. 302 SR) en zware mishandeling met voorbedachte raad (art. 303 SR). Deze strafverzwarende gronden kunnen met een derde worden verhoogd als de verdachte het delict heeft gepleegd tegen zijn moeder, vader, echtgeno(o)t(e) of kind.

Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in psychisch geweld en belaging. Bij psychisch geweld wordt er gesproken over bedreiging. Soms is deze bedreiging zodanig ernstig dat er gesproken wordt van terreur volgens Janssen (2006). Het benemen van iemand zijn vrijheid is geestelijke terreur, dit wordt bijvoorbeeld teruggezien bij opsluiting in huis. Volgens Janssen komt het bij regelmaat voor dat de dader van huiselijk geweld eigendommen van het slachtoffer vernielt om hierbij nog een groter gevoel van dreiging op te roepen. Deze vorm van dreiging kan ook voorkomen in het wegnemen van eigendommen van het slachtoffer, zoals een paspoort. Hiermee creëert de dader volledige afhankelijkheid bij het slachtoffer. Volgens Janssen (2006) zijn plegers van psychisch geweld in de praktijk vindingrijk en verzinnen ze de meest lugubere manieren om iemand een gevoel van angst of paniek te brengen. In het Wetboek van Strafrecht zijn diverse artikelen te vinden die psychisch geweld aantoonbaar maken, hierbij kun je denken aan bedreiging (art. 285 SR), diefstal niet alleen op klacht vervolgbaar (art. 316 SR), vernieling (art. 350 SR) en huisvredebreuk (art. 138 SR).

Belaging wordt door Janssen (2006) omschreven als een specifieke vorm van psychisch geweld, die juist bij de bestrijding van huiselijk geweld van belang is. Van belaging is er sprake als de dader opzettelijk en herhaaldelijk een specifieke persoon lastigvalt. Dit kan volgens Janssen (2006) op verschillende manieren, bijvoorbeeld door iemand te achtervolgen op straat, door ongewenst contact te zoeken via de telefoon of per e-mail of door voor de woning of werkplek te posten. In plaats van belaging wordt er ook wel van stalking gesproken. In het Wetboek van Strafrecht is er slechts één artikel dat betrekking heeft op belaging, dit is art. 285b SR.

2.4 Signalen/ kenmerken van huiselijk geweld

Bij huiselijk geweld zijn er volgens het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld diverse signalen die professionals maar ook burgers kunnen signaleren. Deze signalen zijn herkenbaar bij slachtoffers van huiselijk geweld. Het gaat volgens het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld om vier soorten signalen. Er wordt gesproken van lichamelijk letsel, psychosomatische klachten, psychisch letsel en/of gedragsmatige verschijnselen. Onder lichamelijk letsel verstaat het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld: blauwe plekken; ontwrichtingen kaak en schouder; schedelletsel; vreemde verklaringen voor verwondingen, kneuzingen; snij-, brand-, bijt- en hoofdwonden; verlies van tanden en breuken van ribben; neus en botten. Deze vormen van lichamelijk letsel kun je bijvoorbeeld tegenkomen als huisarts, hulpverlener of docent, maar ook als buurvrouw of kennis van een gezin. Psychosomatische klachten zijn voornamelijk te herkennen aan symptomen van angstklachten of machteloosheid en hierbij gepaarde klachten van spanning zoals buikpijn en hoofdpijn. Bij psychisch letsel wordt er volgens het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld gesproken van suïcidepogingen, besef van tijd, plaats of identiteit verliezen, automutilatie, psychoses en depressies. Deze klachten kom je vaker tegen in de geestelijke- en medische gezondheidszorg. Als laatste spreekt het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld van gedragsmatige verschijnselen, dit zijn verschijnselen als het moeilijk maken van oogcontact, afspraken steeds uitstellen of afzeggen, middelengebruik of verslaving, het niet over eigen geld (mogen) beschikken, opvoedingsproblemen, vlakke emoties, ingehouden woede, overbezorgdheid en opvallend onverschillig.

Als professional is het volgens Wentzel (2003) voor de signalering van belang dat er op al deze verschillende factoren gelet wordt. Dit houdt in dat de professional op lichamelijke klachten, psychosomatische klachten als op sociale gevolgen dient te letten. Bij daders is het volgens Wentzel (2003) van belang dat er gelet wordt op verschillende punten, namelijk sterk controlerend gedrag tegenover partner of kinderen, de partner of kinderen worden publiekelijk voor schut gezet en hierbij schept de dader op, het openlijk vertellen over ruzies en geweld en hierbij wordt er onrespectvol gesproken over de partner of de kinderen en het overdreven charmant zijn ten opzichte van derden. Als laatste wordt er gesproken van externaliseren van de daders eigen aandeel in de situatie en de schuld ook bij het slachtoffer leggen.

Bij de hulpverlening aan slachtoffers van huiselijk geweld is het volgens Wentzel (2003) als eerste van belang dat er goede informatie wordt verstrekt. De laagdrempelige hulpverlening kan er voor zorgen dat slachtoffers eerder aan de bel trekken als er sprake is van huiselijk geweld. Vanuit deze informatie en adviespunt kunnen slachtoffers ook worden doorverwezen naar individuele begeleiding. Dit zou volgens Wentzel (2003) kunnen helpen bij het ondersteunen en begeleiden van het maken van keuzes als het bijvoorbeeld gaat over wat te doen in de huiselijk geweld situatie. Dit zorgt voor versterking van het slachtoffer om op te

kunnen komen voor eigen belangen en de manier hoe ze grenzen aan kunnen geven in hun huidige relatie of over het voortzetten van de relatie.

Volgens Wentzel (2003) zijn er ook vormen van groepshulpverlening. Bij groepshulpverlening komen slachtoffers in aanraking met medelotgenoten. Door ervaringen te delen komen de seksspecifieke patronen duidelijker naar voren en krijgt het slachtoffer beter zicht in zijn/haar eigen situatie.

Indien de situatie zo dreigend of gevaarlijk is voor het slachtoffer, zijn er volgens Wentzel (2003) ook mogelijkheden voor residentiële opvang, hier kan het slachtoffer dan tot rust komen. Er wordt dan rust en ruimte geboden om na te denken over de eigen keuzes en beslissingen van het slachtoffer.

Bij daderhulpverlening is het volgens Wentzel (2003) van belang dat er ook informatie beschikbaar is om vrijwillig hulpverlening te krijgen. Deze hulpverlening bestaat uit lotgenotengroepen of groepshulpverlening. Uit de literatuur van Wentzel (2003) komt naar voren dat er in Nederland echter weinig informatie beschikbaar is voor daders die vrijwillig hulpverlening zoeken. Daders komen volgens Wentzel (2003) veelal in aanraking met de hulpverlening als zij in contact komen met justitie of politie. Vanuit hier wordt de dader doorverwezen naar de hulpverlening en wordt er gekeken voor eventuele hulpverleningstrajecten.

Bij hulpverlening aan daders is het volgens Wentzel (2003) van belang dat motiverende gesprekstechnieken worden toegepast. De daderhulpverlening krijgt namelijk vaak te maken met ontkenning van huiselijk geweld of externalisatie van de problematiek die er in de huiselijke kring speelt. Deze motiverende gesprekken zouden volgens Wentzel (2003) kunnen in de vorm van dader- en/of agressietherapie.

2.5 De gevolgen van huiselijk geweld

De gevolgen van huiselijk geweld zijn terug te vinden op verschillende manieren bij slachtoffers als ook bij daders. Bij slachtoffers zijn de gevolgen meer uitgesproken in de literatuur. Volgens Wentzel (2003) liggen de gevolgen van het huiselijk geweld op veel verschillende gebieden. Dit heeft volgens hem waarschijnlijk te maken met het feit dat geweld voorkomt in de privésfeer. Hierbij is dan meestal sprake van een afhankelijkheidsrelatie waarbij het slachtoffer vaak gedwongen wordt te zwijgen. De factoren die volgens Wentzel (2003) de ernst van de gevolgen bepalen, zijn volgens hem uiteenlopend van de relatie van het slachtoffer met de pleger tot de leeftijd van het slachtoffer en de mate van intimidatie en de ernst van het geweld. Daarbij spreekt hij ook van een verschil in meerdere daders en diverse sociale omgevingsfactoren.

De gevolgen van huiselijk geweld zie je volgens Wentzel (2003) terug in psychische klachten, psychosomatische gevolgen, fysieke gevolgen en sociale gevolgen. De omschrijving die Wentzel (2003) hier geeft, komt overeen met de signalen van huiselijk geweld die het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld omschrijft.

De gevolgen van huiselijk geweld bij psychische en psychosomatische klachten worden door Wentzel (2003) beschreven als het terugzien van een lage zelfwaardering bij slachtoffers. Hierbij komen depressieve gevoelens en angsten tot uiting. Deze gevolgen zijn terug te zien in de signalen die het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld heeft omschreven en die weergegeven staan in paragraaf 2.4.

De gevolgen bij seksueel misbruik liggen volgens Wentzel (2003) in de uitwerking bij het aangaan van nieuwe relaties en hierbij ook mogelijk seksueel contact met een ander persoon. Hij geeft aan dat er hier twee bekende reacties voorkomen, er wordt gesproken over afschuw van alles wat te maken heeft met seks en aan de andere kant het hebben van emotioneel seksueel contact met veel verschillende mannen.

De lichamelijke gevolgen liggen volgens Wentzel (2003) aan de ernst van de mishandeling en de mogelijkheid van herstel. Er wordt hierbij wel gesproken over littekenvorming en andere lichamelijke verschijnselen ten gevolge van huiselijk geweld.

In paragraaf 2.4 werd gesproken over gedragsmatige veranderingen. Volgens Wentzel (2003) komen deze veranderingen voor bij kinderen en pubers, welke zijn terug te zien in hechtingsproblematiek of stoornissen in de motoriek, groei, spraak, het taalgebruik en de intellectuele vermogens kunnen geremd worden. Ook heeft de stress, die huiselijk geweld met zich mee brengt, invloed op de emotionele ontwikkeling van een kind. Daarbij is volgens Wentzel (2003) het zelfvertrouwen van kinderen laag en zijn ze eigenlijk al in een vroeg stadium volwassen door wat ze meemaken.

Op latere leeftijd kunnen pubers ernstige gedragsproblemen vertonen, dit zou zich kunnen uiten in verslaving, crimineel gedrag of psychische problemen.

Wentzel (2003) maakt hierbij onderscheid tussen jongens en meisjes. Meisjes zoeken volgens hem meer de schuld bij zichzelf, ze vertonen eerder zelfdestructief gedrag, hebben eetproblemen of worden depressief. Jongens zouden zich daarentegen ook schuldig voelen, maar reageren dit meer af op de buiten wereld. Hun frustratie en woede wordt vaak omgezet in agressief gedrag.

Als gesproken wordt over acceptatie en verwerking van huiselijk geweld, is hier ook een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen volgens Wentzel (2003). Dit komt volgens hem door het beeld dat er over mannen is in de huidige maatschappij. Hij omschrijft dit als krachtig, weerbaar en zelfredzaam. Een 'slachtoffer zijn' past hier niet bij. De gevoelens van machteloosheid kunnen hierdoor het medeverantwoordelijk voelen van de man in het geweld of misbruik. Het beeld wat de maatschappij heeft gevormd past meer thuis in 'het zijn' en 'mogen zijn' van een slachtoffer.

Conclusie

Uit de bovenstaande informatie wordt er een onderscheid gemaakt in het begrip "geweld" en het begrip "huiselijk".

In dit onderzoek wordt onder huiselijk geweld verschillende vormen van geweld verstaan, namelijk fysieke of geestelijke mishandeling en/of seksueel misbruik die gepleegd worden door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer.

Wat hierbij opvallend is, is dat het Wetboek van Strafrecht hier een andere definitie hanteert, namelijk: 'aanwending van kracht tegen personen of goederen met een zodanig hevigheid dat het beschermde rechtsgoed in gevaar komt'. Dit betekent dat er in dit onderzoek uitgegaan wordt van de veroordeling van de cliënt, om zo vervolgens verder te concentreren op de uitgezette hulpverleningstrajecten van Tactus reclassering.

Daders van huiselijk geweld komen vaak pas voor het eerst in aanraking met de hulpverlening als zij in contact zijn geweest met politie of Justitie. Dit betekent voor de reclasseringswerkers dat huiselijk geweld al aangetoond is en dat hulpverlening op de agressie en relatieproblematiek makkelijker is uit te zetten. Dit houdt in dat cliënten vaak door Justitie een vorm van hulpverlening opgelegd hebben gekregen welke zij moeten uitvoeren.

Bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten is het van belang dat er door de reclasseringswerker goed wordt gekeken, bij zowel de dader als het slachtoffer, naar de vorm van huiselijk geweld en de hierbij behorende kenmerken.

Deze signalen en gevolgen zijn terug te zien bij het slachtoffer in lichamelijke klachten, psychosomatische klachten en sociale gevolgen. Bij de dader moet er voornamelijk gelet worden op het gedrag. Dit houdt in dat de reclasseringswerker zich tijdens het uitzetten en controleren van de hulpverleningstrajecten bewust dient zijn van de signalen en gevolgen van huiselijk geweld. Door middel van verschillende trainingen en therapie bij zowel dader als slachtoffer, kan er voor worden gezorgd dat huiselijk geweld wordt teruggedrongen en mogelijke herhaling wordt voorkomen.

In de hulpverlening is het van belang dat er een goede informatie verstrekking tot stand komt, dat slachtoffers begeleiding krijgen bij het maken van keuzes en dat ze leren hun grenzen aan te geven. Dit kan tot stand komen door middel van motiverende gesprekstechnieken. Op deze manier kunnen ook daders gemotiveerd worden voor hulpverlening.

In de gebruikte literatuur over huiselijk geweld wordt altijd gesproken over mannelijke daders, hierbij wordt in dit onderzoek de kanttekening gemaakt dat ook vrouwen daders kunnen zijn van huiselijk geweld.

Hoofdstuk 3 Systeemgericht werken

Inleiding

Ondanks het feit dat huiselijk geweld een groot maatschappelijk probleem blijkt te zijn, is er tot op heden nauwelijks hulpverlening te vinden die gericht is op zowel het slachtoffer, de pleger of dader als de eventuele kinderen uit de relatie, zo concluderen Linden en Steketee (1999). Flikweer en Lünemann (2003) voegen daaraan toe dat men de laatste jaren wel steeds meer tot het inzicht is gekomen dat bij problemen bij huiselijk geweld het raadzaam is om alle betrokken partijen hulp te bieden door middel van een systeemgerichte benadering, maar volgens hen blijft de methodische uitwerking nog uiterst summier.

Zo beschrijft het blad Psy (2008) dat met de begrippen autonomie en privacy hulpverleners de familie van de patiënt nog steeds op afstand houden.

In de literatuur van Outsum (2001) staat echter wel uitgebreid beschreven hoe de aanpak bij systeemgerichte hulpverlening bij geweld in relaties er uit ziet.

Om het belang van systeemgericht werken duidelijk te maken, wordt er antwoord gegeven op de onderstaande twee deelvragen: wat het systeemprincipe inhoudt en wat verstaan wordt onder het cliëntsysteem in dit onderzoek.

Wanneer het cliëntsysteem gemotiveerd is voor hulpverlening kan er door professionals systeemgericht gewerkt gaan worden. Hoe deze systeemgerichte hulpverlening eruit kan zien volgens van Outsem (2007) wordt beschreven in de laatste paragraaf.

3.1 Het systeemprincipe

Volgens Heus (2002) bestaat een systeem uit onderdelen die met elkaar samenhangen en elkaar in beweging houden. Het systeemprincipe gaat er volgens hem vanuit dat een probleem niet op zichzelf staat. Het probleem is een onderdeel van een dynamisch geheel, een geheel dat altijd in beweging is. Belangrijk in dit geheel is dat het evenwicht niet verstoord raakt. Als een onderdeel uit het geheel weggehaald wordt, raakt het systeem uit evenwicht.

Hieruit blijkt dat het belangrijk is voor Tactus reclassering om niet alleen naar de dader (de cliënt) als individueel persoon te kijken, maar ook naar zijn omgeving, het systeem waarin hij leeft. Er wordt dan gesproken over het cliëntsysteem. Hier wordt in dit onderzoek onder verstaan: *‘de (familie)leden met wie de cliënt een huishouden vormt/heeft gevormd ten tijde van het delict’*.

In het geval van huiselijk geweld zijn er altijd leden uit dit cliëntsysteem betrokken wanneer het delict van de cliënt plaatsvindt. Volgens Heus (2002) moet de professional bekijken welke plaats de cliënt in dit systeem heeft. Hierbij gaat de professional na hoe de cliënt in het systeem van zijn gezin past. Er wordt antwoord gezocht op vragen als: ‘hoe communiceert de cliënt in het gezin via zijn psychische problemen?’ of ‘hoe houdt de omgeving de problemen in stand of versterkt deze?’.

3.2 Het sociale systeem

Volgens Heus (2002) zijn alle mensen onderdeel van een groot of klein sociaal systeem. Hoe belangrijker het netwerk voor iemands functioneren en welzijn is, hoe groter zijn aandeel in dit systeem volgens Heus (2002). Bij problemen is dat aandeel ook in verhouding groot. Des te moeilijker wordt het om de problemen zelf ter hand te nemen. Mensen die erg op elkaar gesteld zijn, kunnen de grootste ruzies met elkaar maken. Degene van wie men het meest houdt, heeft ook het meeste te verduren volgens Heus (2002). Daarom is het als

reclasseringswerker van belang om de cliënt in de context van zijn systeem te zien, aangezien hier vaak de aanleidingen te vinden zijn voor het ontstaan van huiselijk geweld.

Sociale en communicatieve vaardigheden waarover mensen behoren te beschikken om hun eigen problemen te hanteren, zijn er bij problemen die zich in het cliëntsysteem plaatsvinden juist niet, of zijn afgezwakt of 'afgeleerd', zo beschrijft Heus (2002). Misschien heeft men ze in aanleg wel, maar worden ze door de relatieproblemen juist buitenspel gezet.

Volgens Heus (2002) is het belangrijkste sociale systeem de primaire groep: huwelijk, partnerschap, gezin. Kortom, het cliëntsysteem. Dit is het systeem waar kinderen opgroeien, opvoeding plaatsvindt, waar waarden en normen worden overgebracht en waar mensen voor hun leven worden gevormd. Het gedrag dat een cliënt vertoont of gevoels waar hij over beschikt, ontstaan dus vaak in deze primaire groep: het cliëntsysteem.

3.3 Systeemgerichte hulpverlening

Volgens Outsem (2007) wordt er binnen de systeemgerichte hulpverlening bij geweld in relaties onderscheid gemaakt tussen relatiegerichte- en systeemgerichte hulpverleningscontacten. Bij de laatste zijn ook de kinderen en eventuele andere betrokkenen uit het cliëntsysteem aanwezig. Verder wordt volgens Outsem (2007) onderscheid gemaakt tussen systeemoverleg en relatiegesprekken. Systeemoverleg kan plaatsvinden in het begin van de aanpak en heeft tot doel om rust te creëren en te onderzoeken welk perspectief de relatie nog heeft.

De systeemgerichte hulpverlening kent verschillende doelstellingen volgens Outsem (2007). Bijvoorbeeld het creëren van rust in de relatie in het beginstadium van de systeemhulpverlening, relatieherstel, een zo harmonieus mogelijke beëindiging van de relatie of het tot een beslissing komen over het al dan niet doorgaan met de relatie.

Een voorwaarde hiervoor is dat iedereen uit het cliëntsysteem, in ieder geval de dader en het slachtoffer, gemotiveerd zijn. Daarnaast moeten zij hierbij dezelfde doelstellingen hebben, zoals hierboven genoemd. De inhoud van deze relatiegesprekken hangt volgens Outsem (2007) nauw samen met het gestelde doel ervan. Als gevolg op deze relatiegesprekken kunnen volgens Outsem (2007) gezinsgesprekken worden georganiseerd. Hierbij neemt dus iedereen uit het cliëntsysteem deel. Deze gezinsgesprekken zijn volgens Outsem (2007) relevant als beide partners van plan zijn om hun relatie te herstellen en weer samen de kinderen willen gaan opvoeden. Maar ook als partners besluiten om niet meer met elkaar verder te gaan, kunnen gezinsgesprekken waardevol zijn om de nieuwe vorm van de relatie tussen de ex-partners en hun kinderen duidelijk te krijgen. Daarnaast hebben de gezinsgesprekken volgens Outsem (2007) tot doel de relaties onderling tussen ouders en kinderen onderling te herstellen en na te gaan welke hulp daar eventueel nog bij nodig is.

De voorwaarden die gelden voor deze relatiegesprekken en gezinsgesprekken om systeemgericht te kunnen werken, staan uitgebreid beschreven in bijlage zeven, evenals de interventies die voor de professional hiervoor van belang zijn.

Conclusie

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat ondanks het feit dat huiselijk geweld een groot maatschappelijk probleem blijkt te zijn, er tot op helaas nauwelijks hulpverlening te vinden is die gericht is op zowel het slachtoffer, de pleger of dader, als de eventuele kinderen uit de relatie. Men is de laatste jaren echter wel tot het inzicht gekomen dat bij problemen van geweld tussen partners het raadzaam is om alle betrokken partijen hulp te bieden door middel van een systeemgerichte benadering. De methodische uitwerking van een dergelijke benadering is echter nog uiterst summier, ook al zit hier wel ontwikkeling in.

De voornaamste reden om voor een systeemgerichte aanpak bij huiselijk geweld te kiezen is, omdat er zo sneller zicht ontstaat op de manier waarop het geweld ontstaat en voortduurt. Het systeemprincipe gaat er namelijk vanuit dat een systeem uit onderdelen bestaat die met elkaar samenhangen en elkaar in beweging houden. Dit houdt in dat een probleem nooit op zichzelf staat. Het systeemprincipe benadert een individueel probleem daarom als een systeemprobleem. In dit onderzoek richten wij ons op het sociale- en primaire systeem van de cliënt, namelijk het cliëntsysteem. Dit is namelijk het belangrijkste sociale systeem voor een cliënt. Zo is dit het systeem waar kinderen opgroeien, opvoeding plaatsvindt, waar waarden en normen worden overgebracht en waar de mensen voor hun leven worden gevormd. Het gedrag dat een cliënt vertoont of gevoelens waar hij over beschikt ontstaan dus vaak in deze primaire groep, het cliëntsysteem. Onder dit cliëntsysteem wordt in dit onderzoek dan ook verstaan: 'de (familie)leden met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd ten tijde van het delict'.

Wanneer er binnen dit cliëntsysteem problemen ontstaan, kun je spreken van relatieproblemen of gezinsproblemen. Relatieproblemen ontstaan door de manier waarop eenieder binnen het systeem communiceert. Het gaat hierbij niet om individueel gedrag, ook niet om het gedrag van de partner of de andere individuele gezinsleden maar om de gezamenlijkheid. Alleen mét elkaar worden deze problemen zichtbaar en hanteerbaar.

Sociale en communicatieve vaardigheden waarover mensen behoren te beschikken om hun eigen problemen te hanteren, zijn er bij problemen die zich in het cliëntsysteem plaatsvinden juist niet, of zijn afgezwakt of 'afgeleerd'. Belangrijk voor de hulpverlening hierbij is dan ook om systeemgericht te werk te gaan.

Binnen de systeemgerichte hulpverlening wordt onderscheid gemaakt tussen relatiegerichte- en systeemgerichte hulpverleningscontacten. Bij de laatste zijn ook de kinderen en eventuele andere betrokkenen aanwezig. Systeemgerichte hulpverlening kent vier doelstellingen, namelijk het creëren van rust (in de beginsituatie), relatieherstel, een zo harmonieus mogelijke beëindiging van de relatie en tot een beslissing komen over het al dan niet doorgaan met de relatie.

Voor de voorwaarden die gelden voor deze relatiegesprekken en gezinsgesprekken om systeemgericht te kunnen werken, wordt verwezen naar bijlage zeven.

Bij relatiegesprekken en gezinsgesprekken zijn er verschillende belangrijke interventies voor professionals die hierbij de volle aandacht dienen te krijgen, onder andere elkaar laten uitspreken, verborgen gewoonteregels erkennen, bespreekbaar maken en de negatieve invloed inzichtelijk maken en onjuiste etiketten die men van elkaar heeft ontdekken en bespreekbaar maken. Voor de verdere sociale en communicatieve vaardigheden die bij het werken aan relatieproblemen en gezinsproblemen de volle aandacht dienen te krijgen, wordt verwezen naar bijlage zeven.

Hoofdstuk 4 Ketenaanpak huiselijk geweld gemeente Apeldoorn

Inleiding

In dit hoofdstuk staat de aanpak van huiselijk geweld beschreven zoals de gemeente Apeldoorn dit momenteel vormgeeft. Dit in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. De gemeente Apeldoorn heeft haar eigen traject opgezet om te werken aan een gezonde woon- en leefsituatie. Dit doen zij door middel van een ketenregistratiesysteem, om een compacte samenwerking met de verschillende hulpverleningsinstanties, die betrokken zijn bij huiselijk geweld, op te zetten. Er wordt door de gemeente en de hulpverlenende instanties ingezet op zorg, wonen, dagbesteding, financiën, sociaal netwerk en veiligheid. Dit wordt uitgezet door middel van trajectplannen die moeten zorgen voor een gerichte uitstroom uit de maatschappelijke zorg naar een stabiele leef- en woonsituatie die zorgt voor maximale zelfredzaamheid. In het kader van huiselijk geweld is het van belang dat er wordt samengewerkt door diverse betrokken instanties. In dit onderzoek wordt gekeken naar de mogelijkheden voor samenwerking met deze diverse instanties.

In dit hoofdstuk zal dus antwoord worden gegeven op de deelvraag: op welke wijze de gemeente Apeldoorn handelt in het kader van huiselijk geweld; welke instanties zijn hierbij betrokken.

4.1 Cijfers

Volgens de website van Stop Huiselijk Geweld, is geweld in de privésfeer de omvangrijkste geweldsvorm in onze samenleving. Huiselijk geweld komt voor in alle sociaal economische klassen en binnen alle culturen in de Nederlandse samenleving. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn in de meeste gevallen vrouwen en kinderen, maar het treft bijvoorbeeld ook mannen, ouders en ouderen.

Uit onderzoek blijkt dat meer dan 40% van de Nederlandse bevolking ooit in zijn of haar leven te maken heeft gehad met huiselijk geweld. Hiervan ervaart 10% dagelijks of wekelijks deze vorm van geweld. Bijna eenderde hiervan ziet het leven ingrijpend veranderen als gevolg van het geweld. In 80% van de gevallen wordt het geweld door mannen gepleegd.

De politie heeft een speciale registratie van huiselijk geweld opgezet en heeft berekend dat er per jaar ruim 56.000 meldingen van huiselijk geweld bij de politie binnen komen. Bekend is dat slechts 12% van alle huiselijk geweld zaken bij de politie gemeld wordt. Dat betekent dat zich jaarlijks ongeveer 500.000 huiselijk geweldsincidenten voordoen. Uit het onderzoek blijkt dat ruim 36% van de incidenten huiselijk geweld, die gemeld worden bij de politie, tot een aangifte hebben geleid. In meer dan de helft (58%) van de gevallen van huiselijk geweld die geleid hebben tot aangifte, wordt de dader ook daadwerkelijk aangehouden.

Hierop verder kijkend is er in 2004 door de politie Apeldoorn een meting gedaan naar het aantal meldingen van huiselijk geweld. Uit cijfers van de gemeente Apeldoorn (2007) blijkt dat in de periode van september 2004 tot december 2004 er van de 2487 politiemutaties in 345 van de gevallen sprake was van huiselijk geweld. Hierbij waren in 193 gevallen kinderen betrokken bij het huiselijk geweld. De telling laat zien dat er een lichte stijging is ten opzichte van 2002.

4.2 De gemeente Apeldoorn

De gemeente Apeldoorn is al sinds 2003 actief bezig met de strijd tegen huiselijk geweld. Op initiatief van de gemeente ondertekenden zo'n twintig instellingen een samenwerkingsconvenant. Dat was het begin van het project Ketenaanpak Huiselijk Geweld, dit project loopt tot 2008.

Instellingen als politie, Openbaar Ministerie, Jeugdzorg, maatschappelijk werk, ziekenhuizen en vele andere betrokken organisaties vormen sinds 2003 een zorgketen voor slachtoffers, getuigen en daders van huiselijk geweld.

Het gezamenlijke doel is huiselijk geweld voorkomen door aandacht voor preventie. Doet huiselijk geweld zich toch voor, dan moet volgens VNG (2008) snel worden ingegrepen zodat slachtoffers hulp krijgen en het geweld stopt.

Onder regie van de gemeente Apeldoorn ontwikkelen de ketenpartners initiatieven en projecten die bijdragen aan de voorkoming en bestrijding van huiselijk geweld. De door de gemeente bekostigde projectleider is dé spil tussen de stuurgroep (opdrachtgever en eindverantwoordelijke) en de projectgroep (waarvan de leden het ontwikkelde beleid implementeren in hun eigen organisaties).

De gemeente Apeldoorn is in Nederland een voorloper op het gebied van huiselijk geweld en ketenregistratie in vergelijking met andere gemeentes. Het doel van dit project is vroegtijdige signalering en voorkoming van (ernstiger) huiselijk geweld.

Deze ketenregistratie heeft volgens de gemeente Apeldoorn (2007) als hoofddoel het voorkomen en terugdringen van huiselijk geweld. Het project zal een effectieve en sluitende aanpak door deelnemende organisaties realiseren. Dit zal bereikt worden door preventie, signalering en hulpverlening van huiselijk geweld te professionaliseren, zowel voor de autochtone als allochtone inwoner van de gemeente Apeldoorn. Het project zal de samenwerking tussen de deelnemende organisaties verbeteren om de betrokkenen beter van dienst te kunnen zijn en de 'maatschappelijke' gevolgen van huiselijk geweld te beperken. Deze doelen worden bereikt door in te zetten op preventie, signalering, hulpverlening, registratie, interregionale samenwerking, PR en communicatie. De gemeente is bezig met een werkgroep die al deze producten realiseert binnen een bepaald tijdspad. Dit wordt uitgezet door middel van de ketenregistratie en heeft als hoofddoel het voorkomen en terugdringen van huiselijk geweld.

Het project zal volgens het voortgangsverslag van de gemeente Apeldoorn (2007) een effectieve en sluitende aanpak bewerkstelligen door deelnemende organisaties te realiseren. Door de registratiesystemen te koppelen, kunnen de betrokken instanties eenvoudig en snel inzicht krijgen bij welke aangesloten instanties de betrokken cliënt nog meer hulp ontvangt. De heer Blokhuis, wethouder Zorg & Welzijn van de gemeente Apeldoorn, geeft hierbij aan dat er door middel van dit systeem 'gelijk lampjes gaan branden' wanneer sprake is van huiselijk geweld. Dit wordt gedaan door middel van signalering in een computersysteem. De gegevens van de cliënt / de matches komen bij elkaar in de database van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld om de hulpverlening dus onderling af te stemmen en te coördineren. Daarnaast noemde de heer Blokhuis dat het ook als doel heeft om zo min mogelijk professionals op één gezin te zetten, voorbeeld hierbij is de zaak Savannah. Het betreft hier dus een nauwe samenwerking met de betrokken instanties.

4.3 Vormgeving van de ketenaanpak

Deze samenwerking tussen de diverse instanties, wordt vorm gegeven door een trajectmanager die feitelijk gezien een veldregisseur is. Hij/zij is een coördinator van zorg en een procesbewaker die bewaakt dat de juiste hulp en zorg wordt verleend. Daarnaast zorgt hij/zij ervoor dat de voortgang in het traject en de tijd wordt bewaakt en zonodig wordt bijgestuurd. Het trajectmanagement / de veldregie is een taak en verantwoordelijkheid van de gemeente Apeldoorn en verbindt het uitvoerende niveau met het beleidsniveau.

De trajectmanager heeft voldoende doorzettingsmacht om er voor te zorgen dat de juiste zorg wordt geleverd op het juiste moment zodat het trajectplan volgens afspraak kan worden geëffectueerd. Dit volgens Regionaal Kompas Oost-Veluwe (2008).

Daarnaast krijgt iedere cliënt een persoonlijke trajectbegeleider toegewezen. De trajectbegeleider is de primaire hulp of zorgverlener voor een substantieel deel van het traject en fungeert tevens als de persoonlijke coach (of gezinscoach) waarmee de cliënt (het gezin) frequent contact heeft.

Volgens Regionaal Kompas Oost -Veluwe (2008) is de persoonlijke trajectbegeleiding een taak en verantwoordelijkheid van de instelling die fungeert als primaire zorgaanbieder. De trajectbegeleider is ook in dienst van deze instelling.

Uit het voortgangsverslag van de gemeente Apeldoorn (2007) komt naar voren dat centrumgemeente Apeldoorn verantwoordelijk is voor het realiseren van de samenwerkingsafspraken tussen de zorgaanbieders.

Met alle betrokken partijen zijn afspraken gemaakt over de organisatie en coördinatie van de maatschappelijke zorg. Ook de zogenaamde kleinere initiatieven krijgen een plek in de samenwerkingsketen, hierdoor ontstaan meer keuzemogelijkheden voor cliënten.

Essentieel is een centrale toegangspoort voor mensen met meervoudige problemen waar intake, indicatiestelling en verwijzing plaatsvindt naar uiteenlopende voorzieningen en vanwaar de cliënt gevolgd kan worden totdat deze uitstroomt uit het netwerk van zorg- en dienstverlening en/of langdurig geplaatst wordt in een intramurale voorziening. Alle personen die in aanmerking komen voor een trajectplan in het kader van maatschappelijke zorg worden opgenomen in een centraal cliëntvolgsysteem. Degenen die in aanmerking komen voor langdurige ambulante begeleiding of zorg, blijven voor de duur van hun traject onderdeel uitmaken van het cliëntvolgsysteem.

Conclusie

Uit bovenstaande kan opnieuw geconcludeerd worden dat huiselijk geweld een actueel probleem is in de Nederlandse samenleving. Landelijk worden er campagnes georganiseerd om huiselijk geweld tegen te gaan, maar ook om huiselijk geweld bespreekbaar te maken. Uit dossieronderzoek blijkt dat er slechts 12% van alle huiselijk geweld zaken bekend is bij de politie. Landelijk bestaat er daarom het beleid om huiselijk geweld te voorkomen en terug te dringen door middel van preventie. De gemeente Apeldoorn, de stad waar dit onderzoek zich op richt, heeft dit beleid vorm gegeven door het opzetten van een ketenregistratie.

De gemeente Apeldoorn is hiermee een voorloper in de aanpak van huiselijk geweld. Zij hebben deze ketenaanpak ontwikkeld in samenwerking met diverse instellingen in Apeldoorn om huiselijk geweld tegen te gaan. Deze ketenaanpak wordt gestuurd door de gemeente Apeldoorn en verder uitgezet met diverse hulpverlenende instanties. De gemeente Apeldoorn heeft hierbij een systeem ontwikkeld waarin huiselijk geweld geregistreerd wordt, zodat nieuwe incidenten bij alle betrokken instanties bekend zijn en er sneller actie ondernomen kan worden door de hulpverlenende instanties.

Hoofdstuk 5 Conclusie literatuurstudie

Inleiding

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag en de basiskennis te vormen voor het veldonderzoek, is in de voorgaande hoofdstukken een verzameling van relevante gegevens uit de literatuur weergegeven. Uit deze gegevens zijn verschillende belangrijke conclusies getrokken voor het verdere onderzoek, die in dit hoofdstuk staan beschreven.

De conclusies

Huiselijk geweld is de meest voorkomende vorm van geweld in onze samenleving. Bijna de helft van de Nederlandse bevolking heeft huiselijk geweld meegemaakt.

Opvallend in de literatuur is dat daders altijd in de mannelijke vorm staan beschreven en slachtoffers in de vrouwelijke vorm. Ondanks het feit dat vrouwen en kinderen vaak het slachtoffer zijn van huiselijk geweld, wordt in dit onderzoek de kanttekening gemaakt dat vrouwen ook dader kunnen zijn.

De meest voorkomende vormen van huiselijk geweld zijn psychisch geweld en lichamelijk geweld. Deze twee vormen komen vaak in combinatie met elkaar voor. Bij onderlinge strijd tussen personen wordt vaak alleen gesproken van psychisch geweld. Seksueel geweld komt beduidend minder voor bij huiselijk geweld.

In de literatuur zijn verschillende definities van huiselijk geweld teruggevonden. Hieruit blijkt dat de hulpverlening een andere definitie voor huiselijk geweld hanteert dan justitie.

Aangezien Tactus reclassering in het justitiële kader werkt, wordt in dit onderzoek de definitie van justitie gehanteerd.

In het Wetboek van Strafrecht valt huiselijk geweld niet onder één wetsartikel, maar is samengesteld in meerdere wetsartikelen. Huiselijk geweld valt onder strafverzwarende omstandigheden bij justitie.

Ondanks dat de gevolgen van huiselijk geweld niet altijd zichtbaar zijn, zijn er wel belangrijke signalen waarop hulpverleners dienen te letten in het kader van huiselijk geweld.

Als eerst is het van belang dat er wordt gelet op lichamelijk- en/of psychisch letsel, psychosomatische klachten en gedragsmatige verschijnselen. Daarnaast moet de hulpverlening alert zijn op het feit dat de acceptatie en verwerking van huiselijk geweld tussen mannen en vrouwen verschillend is.

Als laatst is het bij de hulpverlening aan slachtoffers van belang dat er informatie wordt verstrekt. Dit geldt ook voor hulpverlening bij daders in het vrijwillige kader. Over deze hulpverlening in het vrijwillige kader bij huiselijk geweld is echter weinig informatie te vinden.

Clënten van Tactus reclassering hebben meestal onder invloed van middelen huiselijk geweld gepleegd en/of zij hebben verslavings- of middelenproblematiek. Middelen- en verslavingsproblematiek kunnen zorgen voor het vervagen van grenzen. Dit kan inhouden dat cliënten onder invloed van middelen eerder tot geweld overgaan doordat ze hun eigen handelen niet goed onder controle hebben.

Sociale en communicatieve vaardigheden waarover mensen behoren te beschikken om hun eigen problemen te hanteren zijn er bij huiselijk geweld, dat plaats vindt in het sociale systeem van de cliënt, juist niet, zijn afgezwakt of ‘afgeleerd’.

Het belangrijkste sociale systeem bij huiselijk geweld is de primaire groep, namelijk huwelijk, partnerschap, gezin. In dit onderzoek wordt deze primaire groep als basis gehanteerd voor het cliëntsysteem bij huiselijk geweld.

Men is de laatste jaren steeds meer tot het inzicht gekomen dat het bij huiselijk geweld raadzaam is om alle betrokken partijen die tot dit cliëntsysteem behoren, hulp te bieden door middel van een systeemgerichte benadering. De methodische uitwerking hiervan is nog summier, maar is de laatste jaren wel in ontwikkeling.

In de hulpverlening aan slachtoffers en daders van huiselijk geweld is het van belang dat er een goede informatieverstrekking is, dat er begeleiding wordt geboden bij het maken van keuzes en dat er aandacht is voor het leren van grenzen aangeven. Dit tot stand worden gebracht door middel van motiverende gespreksvoering, zodat zowel dader als slachtoffer

Landelijk bestaat beleid om huiselijk geweld te voorkomen en terug te dringen door middel van preventie. De gemeente Apeldoorn heeft dit beleid vorm gegeven door het opzetten van een ketenregistratie.

Deze ketenaanpak heeft een systeemgerichte benadering, die past in de bovengenoemde ontwikkeling van de laatste jaren. Er is echter nog geen wetenschappelijk onderzoek gedaan of de systeemgerichte benadering in het kader van huiselijk geweld daadwerkelijk werkt. In dit onderzoek wordt de volgende definitie gehanteerd bij systeemgericht werken door reclasseringswerkers: ‘door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor het gehele cliëntsysteem’.

Deze definitie is geformuleerd op basis van de literatuur over systeemgericht werken en de manier van werken welke vorm wordt gegeven in deze ketenaanpak van de gemeente Apeldoorn.

Uit onderzoek blijkt dat er geen samenhang in de literatuur beschreven wordt tussen verslaving, huiselijk geweld en systeemgericht werken.

Hoofdstuk 6 Onderzoeksmethoden

Inleiding

In dit hoofdstuk staat beschreven op welke wijze dit onderzoek is uitgevoerd. Als eerst wordt beschreven onder welke populatie dit onderzoek is uitgevoerd en op welke wijze de selectie hiervoor heeft plaats gevonden.

In de tweede paragraaf staat beschreven welke dataverzamelingsmethoden zijn gebruikt voor dit onderzoek en in de derde paragraaf welke meetinstrumenten.

Vervolgens wordt in de vierde paragraaf beschreven hoe deze dataverzameling is uitgevoerd, kortom hoe het veldwerk is verlopen.

In paragraaf vijf wordt ingegaan op de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek.

In de zesde paragraaf wordt de analysemethode beschreven waarin staat beschreven op welke wijze de verzamelde gegevens zijn verwerkt.

Als laatst staat beschreven hoe het onderzoek op de verschillende niveaus is uitgevoerd, namelijk op micro-, meso- en macroniveau.

6.1 Populatie en steekproef

Kenmerken van de populatie

Voor dit onderzoek is informatie ingewonnen bij reclasseringswerkers, cliënten en enkele slachtoffers. Het grootste gedeelte van deze informatie is afkomstig van de reclasseringswerkers. Al deze personen zijn werkzaam bij Tactus reclassering te Warnsveld. Dit is de opdrachtgever van het onderzoek. Deze reclasseringswerkers geven uitvoering aan de opdracht van het openbaar ministerie, de dienst Justitiële Inrichting of de Zittende Magistratuur (de rechters). Hij geeft adviezen, begeleidt mensen in een toezicht (langdurig traject) of ziet toe op de executie van taakstraffen. Hiervoor onderhoudt hij netwerkcontacten voor de trajectbegeleiding van reclasseringscliënten, neemt hij deel aan gespecialiseerde onderdelen van de reclassering, daarnaast geeft hij trainingen voor justitiabelen intramuraal (in een Penitentiële Inrichting) en extramuraal.

De taken die de reclasseringwerker van Tactus uitvoert in opdracht van justitie zijn de volgende:

- Vroeghulpbezoek
- Vroeghulpinterventie
- Rapportage advisering aan justitie en gevangeniswezen
- Toezicht en begeleiding
- Uitvoeren van sancties

Een reclasseringwerker is HBO gediplomeerd, bijvoorbeeld SPH-, MWD- of SJD.

De reclasseringscliënten onder wie interviews zijn afgenomen, zijn cliënten die in aanraking zijn gekomen met politie of justitie in het kader van huiselijk geweld. Dit betekent dat een cliënt verdacht wordt van huiselijk geweld of al veroordeeld is voor huiselijk geweld. Vanuit hier zijn deze cliënten doorverwezen naar een hulpverlenende instantie. Tactus reclassering neemt vervolgens contact op met deze cliënten.

Wijze van selectie

Voor dit onderzoek is de keuze gemaakt om onder alle reclasseringswerkers een interview af te nemen die werkzaam zijn of zijn geweest in Apeldoorn. Hiervoor is bij alle reclasseringswerkers persoonlijk nagegaan of dit het geval is. Vervolgens zijn met de geschikte reclasseringswerkers afspraken gemaakt om het gestructureerde interview af te nemen.

Door middel van het dossieronderzoek, is een overzicht gemaakt van alle cliënten die onder toezicht staan wegens huiselijk geweld. Voor de cliënten onder wie een interview is afgenomen, zijn van de voren criteria opgesteld welke in paragraaf 6.3 staan beschreven. De criteria zijn naast het overzicht van de cliënten gelegd en vanuit hier zijn de meest geschikte cliënten gekozen.

6.2 Dataverzamelingsmethoden

Volgens Baarda (2005) zijn de dataverzamelingsmethoden in te delen in drie hoofdgroepen; ondervragen, observeren en inhoudsanalyse. Om gegevens voor dit onderzoek te verzamelen is er gebruik gemaakt van ondervragen. Ondervragen is een methode die je gebruikt om bij personen (respondenten, informanten, deskundigen) gegevens te verkrijgen, ook wel interviewen genoemd.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een gestructureerd interview. Het interview kenmerkt zich door een gestructureerde vragenlijst. Dit betekent dat de interviewvragen vooraf zijn bepaald en op papier zijn vastgelegd. De vragenlijst bevat vooral gesloten vragen, waarbij de respondent kan kiezen uit enkele van te voren aangegeven antwoordmogelijkheden. De respondent hoeft hierdoor niet zelf een antwoord te bedenken.

Naast gesloten vragen is er ook gebruik gemaakt van een aantal open vragen, waaruit kwalitatieve gegevens worden verkregen. Omdat door het stellen van open vragen een zwaarder beroep wordt gedaan op de vaardigheid van de respondent en om antwoorden te bedenken en te formuleren, is er voor gekozen de interviews mondeling af te nemen. Het voordeel van mondeling ondervragen is dat er toelichting op een vraag of antwoord gegeven kan worden als een vraag niet goed begrepen is. Tevens is er op deze manier honderd procent respons.

Voor er gestart is met de gestructureerde interviews heeft er eerst een literatuur- en een dossieronderzoek plaats gevonden. De wijze waarop dit uitgevoerd is, wordt in paragraaf 6.4 uitvoerig beschreven.

6.3 De meetinstrumenten

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende meetinstrumenten. Voor het literatuuronderzoek is verschillende informatie verzameld in de mediatheek van de Hogeschool Windesheim. Ook is verschillende literatuur verzameld via het internet door bijvoorbeeld boeken te bestellen op de site van movisie, deze verzamelt kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling. Daarnaast is er informatie ingewonnen uit verschillende vaktijdschriften. Bij het verzamelen van deze informatie is er vooral gekeken naar de hoofdonderwerpen in de onderzoeksvraag, namelijk huiselijk geweld en systeemgericht werken.

Om tot de informatie te komen voor het vierde hoofdstuk van dit onderzoek, namelijk de ketenaanpak bij huiselijk geweld in Apeldoorn, is informatie ingewonnen middels een gesprek met de heer Blokhuis, wethouder Zorg & Welzijn in de gemeente Apeldoorn.

Daarnaast heeft Leander Grooten, senior reclasseringswerker huiselijk geweld bij Tactus reclassering, informatie aangedragen met betrekking tot dit onderwerp.

De opgestelde vragen voor de gestructureerde interviews zijn grotendeels gebaseerd op de literatuur die gebruikt wordt in dit onderzoek. De overige onderwerpen die in deze interviews behandeld worden, zijn tot stand gekomen tijdens de gesprekken met beide begeleiders van dit onderzoek.

6.4 Uitvoering van de dataverzameling

De vooropgestelde onderzoeksvraag zal door middel van deze dataverzamelingsmethode beantwoordt worden.

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

Op welke wijze houdt Tactus reclassering Apeldoorn bij constatering van huiselijk geweld rekening met het cliëntsysteem bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten?

Het literatuuronderzoek

Door middel van het literatuuronderzoek zal antwoord worden gegeven op verschillende deelvragen.

Het eerste hoofdstuk geeft antwoord op de deelvragen: wat verstaan wordt onder huiselijk geweld; wanneer er gesproken wordt van constatering van huiselijk geweld; wat er verstaan wordt onder een cliëntsysteem; wat een reclasseringswerker doet en met welke doelgroep zij werkt; wat verstaan wordt onder hulpverleningstrajecten; wat statische - en dynamische cliënten inhouden; wanneer wordt er gesproken van verslavings- en middelenproblematiek. In het tweede hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de deelvragen: welke vormen er van huiselijk geweld zijn; welke signalen en kenmerken hierbij horen; welke strafrechtelijke bepalingen er gelden voor huiselijk geweld; welke gevolgen huiselijk geweld met zich mee kan brengen.

In het derde hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de deelvragen wat systeemgericht werken inhoudt, wat het belang is van systeemgericht werken en hoe dit in de praktijk eruit ziet.

In het vier hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de deelvraag hoe de gemeente Apeldoorn handelt in het kader van huiselijk geweld en welke instanties hierbij betrokken zijn.

Zoals genoemd is er eerst gestart met een literatuuronderzoek. Hiervoor zijn de belangrijkste onderwerpen uit de onderzoeksvraag gehaald, die van belang zijn om deze vraag te kunnen beantwoorden. Het gaat hier om huiselijk geweld en het cliëntsysteem in de hulpverlening. Wanneer je in de hulpverlening niet alleen met de cliënt werkt, maar ook met zijn/haar systeem, kan gesproken worden van systeemgericht werken. Het tweede en het derde literatuurhoofdstuk hebben dan ook als onderwerp huiselijk geweld en systeemgericht werken. Om tot de relevante informatie voor dit onderzoek te komen, zijn eerst verschillende literatuurboeken verzameld met betrekking tot deze onderwerpen. Deze zijn ter voorbereiding op dit onderzoek door de onderzoekers gelezen, om op deze manier een basiskennis op te doen voor dit onderzoek. Vervolgens is uit deze literatuur de informatie verwerkt die relevant is voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. Tijdens het verwerken van deze informatie is er met regelmaat door beide begeleiders (zowel van de instelling als van school) hierop feedback gegeven. Deze feedback is meegenomen in de uiteindelijke verwerking. Deze informatie staat weergegeven in het tweede en derde hoofdstuk. Aangezien er in deze hoofdstukken en in het verdere onderzoek gebruik gemaakt wordt van verschillende definities en begrippen die gehanteerd worden in dit onderzoek, hiervan is een overzicht gemaakt.

Dit overzicht staat weergegeven in het eerste hoofdstuk. Op deze manier verstaan de lezers van dit onderzoek hetzelfde onder deze begrippen als de schrijvers hiervan. Tijdens het literatuuronderzoek hebben er gesprekken plaatsgevonden met personen die relevant zijn voor dit onderzoek. Namelijk met Leander Grooten, die naast onze begeleider, ook senior reclasseringswerker huiselijk geweld is bij Tactus reclassering. Hij heeft dan ook verschillende informatie kunnen geven in het kader van huiselijk geweld. Zo heeft hij verschillende namen aangedragen van personen bij wie informatie ingewonnen kon worden. Op deze manier kwamen de onderzoekers in aanraking met de heer Blokhuis, wethouder Zorg & Welzijn in de gemeente Apeldoorn. Met de heer Blokhuis is telefonisch contact gezocht om vervolgens een afspraak te kunnen maken. Voor aanvang van deze afspraak is de nodige informatie over dit onderzoek per mail naar hem verstuurd. Hierin stond beschreven wie de onderzoekers zijn en in welk kader dit onderzoek wordt uitgevoerd met de daarbij horende probleemstelling. Aan de hand van deze gesprekken zijn de onderzoekers bekend geworden met de ketenregistratie bij huiselijk geweld in de gemeente Apeldoorn. De heer Blokhuis heeft hiervoor belangrijke informatie aangedragen die van belang is voor dit onderzoek. Hierover is dan ook een apart hoofdstuk geschreven in dit onderzoek, namelijk hoofdstuk vier. Bij elk literatuurhoofdstuk is een conclusie geformuleerd welke de basis hebben gevormd voor de eindconclusie van het literatuurhoofdstuk. Dit vijfde hoofdstuk vormt weer de basiskennis voor het verdere onderzoek en legt hiermee dus de link naar het veldonderzoek.

Het dossieronderzoek

Door middel van het reclasseringsdossieronderzoek is antwoord gegeven op de deelvragen hoeveel cliënten een toezicht hebben bij Tactus reclassering in Apeldoorn vanwege huiselijk geweld, welke hulpverlening er bij deze cliënten aanwezig is en is uitgezet door Tactus reclassering en of het cliëntstelsel in beeld is bij de betreffende reclasseringswerker en of hiermee contact is geweest.

Het veldonderzoek is gestart met een dossieronderzoek, welke de basis vormt voor het verdere veldonderzoek.

Als eerst zijn alle dossiers van huiselijk geweld zaken verzameld. De cliënten die onder toezicht staan en in Apeldoorn woonachtig zijn, zijn hieruit verzameld. Uit deze dossiers zijn verschillende gegevens verzameld die voor dit onderzoek van belang zijn. Dit zijn de volgende gegevens:

- het aantal cliënten met een toezicht;
- het soort toezicht: dynamisch/statisch;
- het geslacht;
- de vorm(en) van huiselijk geweld;
- wel/geen cliëntstelsel in beeld;
- wel/geen contact met slachtoffer en aantal contacten;
- beeld van bestaande hulpverlening bij cliëntstelsel;
- aantal cliënten met kinderen;
- hulpverlening aan kinderen;
- de uitgezette hulpverlening door Tactus reclassering.

Het gestructureerde interview onder reclasseringswerkers

Door middel van het gestructureerde interview onder de reclasseringswerkers is antwoord gegeven op de deelvragen met welke vormen van huiselijk geweld de reclasseringswerkers het meest te maken krijgen, welke gevolgen van huiselijk geweld gesignaleerd worden; op welke wijze het cliëntsysteem betrokken wordt in het uitzetten van de hulpverleningstrajecten; de bekendheid met betrokken instanties bij huiselijk geweld in de gemeente Apeldoorn en de samenwerking hiermee.

In eerste instantie zou een meerderheid van de geïnterviewden bestaan uit cliënten en daarnaast uit een aantal reclasseringswerkers. Lopende het onderzoek is de onderzoeksvraag aangepast om deze beter te laten aansluiten bij de probleemstelling. Om de onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden was het juist van belang dat er meer reclasseringswerkers werden geïnterviewd. Daarom zijn dan ook alle reclasseringswerkers van Tactus benaderd en is eerst nagegaan of deze werkzaam zijn of zijn geweest in Apeldoorn. In totaal was dit bij vijftien reclasseringswerkers het geval en met deze personen zijn afspraken gemaakt voor het afnemen van het gestructureerde interview.

Dit interview bestaat uit negenentwintig vragen die gebaseerd zijn op de literatuur en het dossieronderzoek. Zo worden er verschillende vragen gesteld over dezelfde gegevens die uit de dossiers zijn verzameld. Op basis van de literatuur worden er als eerst een aantal vragen gesteld over huiselijk geweld. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over de vormen en signalen die beschreven staan in de literatuur. Vragen die hierover gesteld worden zijn bijvoorbeeld welke vormen en signalen volgens de reclasseringswerkers het meeste voorkomen. Hetzelfde geldt voor de hoofdstukken over systeemgericht werken en de ketenaanpak bij huiselijk geweld in Apeldoorn. Zo wordt aan de reclasseringswerkers gevraagd of zij hier bekend mee zijn en worden er vragen gesteld over de wijze waarop zij wel/niet systeemgericht werken.

De overige vragen gaan over de hulpverleningsinstanties in het kader van huiselijk geweld in Apeldoorn en het aanbod van Tactus reclassering. Hierbij wordt er bijvoorbeeld gevraagd aan welke instanties gedacht wordt in het kader van huiselijk geweld en hoe de samenwerking met deze instanties ervaren wordt door de reclasseringswerkers.

De interviews zijn individueel afgenomen bij de reclasseringswerkers en dit nam ongeveer een half uur tot een uur in beslag. Bij het afnemen van de interviews werden de vragen door Minke Bonthuis gesteld en werd er door Lizette Hendriks genotuleerd. De keuze hiervoor wordt toegelicht in paragraaf 6.5.

Vooraf zijn vragen verschillende malen doorbesproken met beide begeleiders, die onderzoekers voorzien hebben van feedback. Mevrouw Roeloffzen, de begeleider vanuit de opleiding, heeft het advies gegeven om vooraf criteria bij het interview op te stellen. Deze criteria zijn terug te vinden in de bijlagen.

Het gestructureerde interview onder cliënten (en enkele slachtoffers)

Door middel van een gestructureerd interview onder cliënten en enkele slachtoffers, is antwoord gegeven op de deelvragen: welke vormen van huiselijk geweld voorkomen; de gevolgen hierbij; welke hulpverleningstrajecten zijn uitgezet door Tactus reclassering; de beleving hiervan; de wijze waarop het cliëntsysteem is betrokken door Tactus reclassering; de behoefte aan systeemgerichte hulpverlening onder cliënten/slachtoffers.

Voor de cliënten onder wie de interviews zijn afgenomen, zijn vooraf criteria opgesteld. Dit zijn de volgende criteria:

- de cliënt staat onder toezicht bij Tactus reclassering;
- de cliënt is veroordeeld wegens huiselijk geweld;
- de cliënt staat minimaal vanaf 2007 onder toezicht;
- de cliënt is woonachtig in de gemeente Apeldoorn;
- het systeem van de cliënt is in beeld bij Tactus reclassering;
- een aantal cliënten heeft kinderen.

Door middel van het dossieronderzoek is er een overzicht gemaakt van de cliënten waarop deze criteria van toepassing zijn. Vervolgens is er door de onderzoekers contact gelegd met de desbetreffende reclasseringswerker. Hem is gevraagd of de mogelijkheid bestaat om zijn cliënt en eventueel het slachtoffer te interviewen.

Diverse malen is er eerst contact met de cliënt gelegd door de reclasseringswerker of gaf hij de contactgegevens door aan de onderzoeker. Indien de reclasseringswerker geen mogelijkheid zag om bij zijn cliënt een interview af te nemen, werd de reden hiervoor gevraagd en genoteerd. Eén reclasseringswerker had bijvoorbeeld nog geen contact met het slachtoffer gehad. Wanneer dit als eerst door de onderzoekers zou gebeuren, vond hij dit niet bevorderend voor de vertrouwensband. Naar de redenen zijn gevraagd aangezien hieruit eventuele conclusies kunnen worden getrokken die van belang zijn voor dit onderzoek.

In totaal zijn er onder zes cliënten interviews afgenomen waarvan bij twee cliënten ook de slachtoffers zijn geïnterviewd. Het aantal cliënten onder wie interviews zijn afgenomen is van te voren bepaald. In totaal zijn er onder vijftien reclasseringswerkers interviews afgenomen. Het aantal cliënten zou bestaan uit de helft hiervan. In totaal zijn dit zeven cliënten geworden, iets minder dan de helft, die hun medewerking wilden verlenen aan dit onderzoek. Helaas heeft één van deze cliënten op het laatste moment afgezegd, waardoor het uiteindelijk zes cliënten zijn geworden.

De vragen, in totaal vierendertig, die aan de cliënten (en de slachtoffers) gesteld zijn komen wat betreft de onderwerpen overeen met die aan de reclasseringswerkers. Er zijn vragen gesteld met welke instanties de cliënten te maken hebben (gehad) in het kader van huiselijk geweld, welke vorm van huiselijk geweld van toepassing is en hoe het cliëntsysteem is betrokken in de hulpverlening door Tactus reclassering. Verder zijn er ook vragen gesteld over systeemgericht werken, bijvoorbeeld of er behoefte is/was aan relatiegesprekken bij zowel de cliënt als bij het slachtoffer.

De interviews zijn individueel door de onderzoekers afgenomen, aangezien het op deze manier beter ingepland kon worden en rekening kon worden gehouden met de mogelijkheden van de cliënten. De interviews waarbij zowel de dader als het slachtoffer werd gesproken, zijn door beide onderzoekers afgenomen. Hierbij zijn de dader en slachtoffer apart gesproken om op deze manier beïnvloeding of beperking tijdens het spreken te voorkomen.

Vooraf zijn ook deze opgestelde vragen verschillende malen besproken met beide begeleiders, die onderzoekers voorzien hebben van feedback. Mevrouw Roeloffzen, de begeleider vanuit de opleiding, heeft het advies gegeven om vooraf criteria bij het interview op te stellen. Deze criteria zijn terug te vinden in de bijlagen.

De gegevens van zowel het gestructureerde interview onder de reclasseringswerkers als onder de cliënten, zijn na het afnemen van het interview gelijk ingevoerd door onderzoekers in een opgemaakt bestand hiervoor. Vanuit hier zijn de resultaten beschreven, die in hoofdstuk zeven beschreven staan. De conclusies die de resultaten van het dossieronderzoek en de gestructureerde interviews hebben opgeleverd, staan in hoofdstuk acht beschreven. Deze conclusies en de conclusie van het literatuuronderzoek vormen de basis voor de eindconclusie van dit onderzoek. Aan hand van deze conclusies zijn er verschillende aanbevelingen gedaan aan Tactus reclassering, die ook in hoofdstuk acht beschreven staan.

6.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Ieder onderzoek moet betrouwbaar en valide zijn. Betrouwbaarheid vormt volgen Baarda (2005) een indicatie van de mate waarin onderzoeksresultaten onafhankelijk zijn van toeval. Validiteit heeft volgens Baarda (2005) te maken met de juistheid van de onderzoeksbevindingen. Het gaat erbij om de vraag in hoeverre de onderzoeksbevindingen een goede weergave vormen van datgene dat zich feitelijk in de praktijk afspeelt. Er zijn verschillende manieren om te werken aan de validiteit en betrouwbaarheid. Verantwoorden is één manier. In dit onderzoek wordt in dit hoofdstuk verantwoord op welke wijze er is gewerkt en op welke wijze er tot de resultaten is gekomen. Er staat beschreven welke verrichtingen door de onderzoekers zijn gedaan, welke keuzes hiervoor zijn gemaakt en waarom, om vervolgens te beschrijven op welke wijze deze zijn uitgevoerd. Door dit te beschrijven wordt het werk van de onderzoekers transparant en wordt de validiteit en betrouwbaarheid versterkt. Nauwkeurig en zorgvuldig werken is ook een manier om de validiteit en de betrouwbaarheid te versterken. In dit onderzoek is ten eerste gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek. In de verwerking hiervan staan duidelijk de bronnen vermeld bij wie de informatie is ingewonnen. Op deze manier is door onderzoekers plagiaat voorkomen. Het verzamelen van de cliënten voor het dossieronderzoek aan de hand van de vooropgestelde criteria, is uitgevoerd door Minke Bonthuis. Zij is niet zoals Lizette Hendriks werkzaam bij Tactus reclassering, waardoor zij een objectief beeld heeft van de cliënten. Tijdens het onderzoek is er, zoals genoemd, gewerkt met een gestructureerd interview. De analyse van de gesloten vragen is middels voorop gestelde criteria gebeurd. Hierdoor wordt de validiteit en betrouwbaarheid van de gegevens gecontroleerd. Het analyseren van de openvragen hebben de onderzoekers zo objectief mogelijk gedaan. Zo heeft Minke Bonthuis tijdens het afnemen van de interviews de vragen gesteld aan de reclasseringswerkers, dit om dezelfde bovengenoemde reden. Van de cliënten stond één persoon onder toezicht bij Lizette Hendriks, dit interview is dan ook afgenomen door Minke Bonthuis. Zoals genoemd zijn de interviews waarbij zowel de dader als het slachtoffer gesproken werden, apart afgenomen door de onderzoekers. Dit om eventuele beïnvloeding of beperkingen tijdens het spreken te voorkomen.

6.6 Analysemethode

Dit onderzoek is gestart met een literatuuronderzoek welke de basis vormt voor het verdere onderzoek. De resultaten hiervan zijn dan ook in de eerste hoofdstukken beschreven. Vanuit hier is er in hoofdstuk vijf een link gelegd naar het veldonderzoek. Voor het veldonderzoek is gestart met een dossieronderzoek. Hiervoor zijn verschillende gegevens verzameld uit de dossiers die per onderwerp staan weergegeven in hoofdstuk zeven. Om relevante uitkomsten te benadrukken, staan deze gegevens weergegeven in staaf- en cirkeldiagrammen door middel van het programma Excel. Hetzelfde is gedaan met de resultaten van de gestructureerde

interviews, welke ook staan weergegeven in hoofdstuk zeven. De resultaten van deze interviews staan genummerd weergegeven, deze komen overeen met de nummering van het betreffende interview. Op deze manier kunnen deze eenvoudig naast elkaar worden gelegd. Behalve de nummering, wordt per vraag ook het onderwerp of de vraagstelling beschreven. Van zowel de resultaten van het dossieronderzoek als die van de gestructureerde interviews, is een conclusie geschreven. Deze conclusies staan in hoofdstuk acht weergegeven. Op basis hiervan is de eindconclusie geformuleerd met de daar bijhorende aanbevelingen, die ook in dit hoofdstuk worden weergegeven.

6.6. Micro-, meso- en macroniveau

Microniveau

Voor dit onderzoek is er onder een groep cliënten van Tactus reclassering en enkele slachtoffers van huiselijk geweld, een gestructureerd interview afgenomen. Op deze manier is de uitgezette hulpverlening van Tactus reclassering aan twee zijden belicht. Uit de resultaten van deze interviews zijn verschillende conclusies geformuleerd die zijn meegenomen in de eindconclusie en de aanbevelingen aan Tactus reclassering. Op deze manier is er op microniveau door onderzoekers gewerkt.

Mesoniveau

Onder de reclasseringswerkers is er, zoals genoemd, ook een gestructureerd interview afgenomen, waardoor er door onderzoekers op mesoniveau is gewerkt. Daarnaast hebben er verschillende informatieve gesprekken plaats gevonden met mensen van Tactus reclassering. Als laatst worden er, op basis van de resultaten van dit onderzoek, aanbevelingen gedaan aan Tactus reclassering en worden eventuele discussiepunten aangedragen.

Macroniveau

Geweld in de privésfeer is de meest omvangrijke vorm van geweld in Nederland, zo wordt beschreven in het vaktijdschrift Maatwerk (april 2009).

Uit onderzoek van Van Dijk (1997) blijkt dat 45% van alle vrouwen en mannen tussen de achttien en zeventig jaar ooit slachtoffer was van huiselijk geweld, als kind, partner of ouder. Bij huiselijk geweld vragen mensen niet snel om hulp, daarom is signaleren en handelen bij huiselijk geweld volgens Maatwerk (april 2009) belangrijk.

Ondanks het feit dat huiselijk geweld dus een groot maatschappelijk probleem blijkt te zijn, is er tot op helaas nauwelijks hulpverlening te vinden die gericht is op zowel het slachtoffer, de pleger of dader, als de eventuele kinderen uit de relatie.

Men is de laatste jaren tot het inzicht gekomen dat bij problemen van geweld tussen partners het raadzaam is om alle betrokken partijen hulp te bieden door middel van een systeemgerichte benadering. De methodische uitwerking van een dergelijke benadering is volgens hen echter nog uiterst summier.

Landelijk bestaat een beleid om huiselijk geweld te voorkomen en terug te dringen door middel van preventie. De gemeente Apeldoorn heeft dit beleid vorm gegeven door het opzetten van een ketenregistratie.

Deze ketenaanpak heeft een systeemgerichte benadering, die past in de bovengenoemde ontwikkeling van de laatste jaren. Er is echter nog niet bewezen of deze systeemgerichte benadering in het kader van huiselijk geweld daadwerkelijk werkt.

Veldonderzoek

Hoofdstuk 7 Onderzoeksresultaten

Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk staat beschreven welke onderzoeksmiddelen voor dit onderzoek zijn gebruikt. In dit hoofdstuk staan vervolgens de resultaten van het dossieronderzoek, het gestructureerde interview onder de reclasseringswerkers en het gestructureerde interview onder cliënten weergegeven.

Resultaten dossierstudie

Inleiding

Om alle relevante informatie te verzamelen voor dit onderzoek, is onder andere gebruik gemaakt van een dossieronderzoek. Hiervoor zijn alle dossiers van huiselijk geweld zaken verzameld en de cliënten die onder toezicht staan en in Apeldoorn woonachtig zijn geselecteerd. Uit deze dossiers zijn de volgende gegevens verzameld die van belang zijn voor dit onderzoek, namelijk:

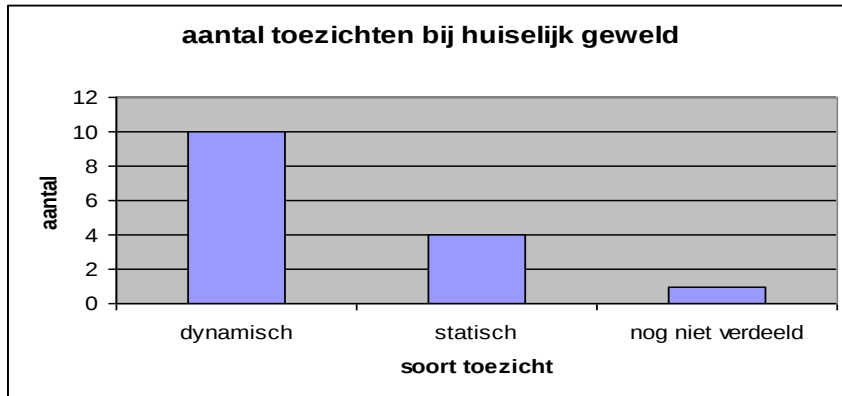
- het aantal cliënten met een toezicht;
- het soort toezicht: dynamisch/statisch;
- het geslacht;
- de vorm(en) van huiselijk geweld;
- wel/geen cliëntsysteem in beeld;
- wel/geen contact met slachtoffer en aantal contacten;
- beeld van bestaande hulpverlening bij cliëntsysteem;
- aantal cliënten met kinderen;
- hulpverlening aan kinderen;
- de uitgezette hulpverlening door Tactus reclassering;
- het gaat hierbij om dossier niet ouder dan 2007.

Het aantal cliënten met een toezicht

In totaal zijn er vijftien cliënten met een toezicht wegens huiselijk geweld.

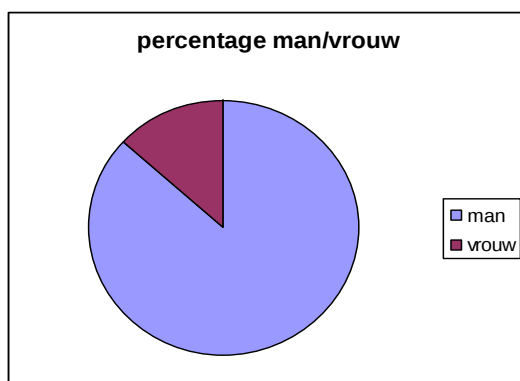
Het soort toezicht: dynamisch/statisch

In totaal zijn er van deze vijftien toezichten tien dynamisch, vier statisch en één toezicht moet nog verdeeld worden.

Het geslacht

De groep van vijftien cliënten bestaat uit twee vrouwen en dertien mannen. Percentueel gezien betekent dit dat 13,33 % van de cliënten een vrouw is en 86,67% een man.

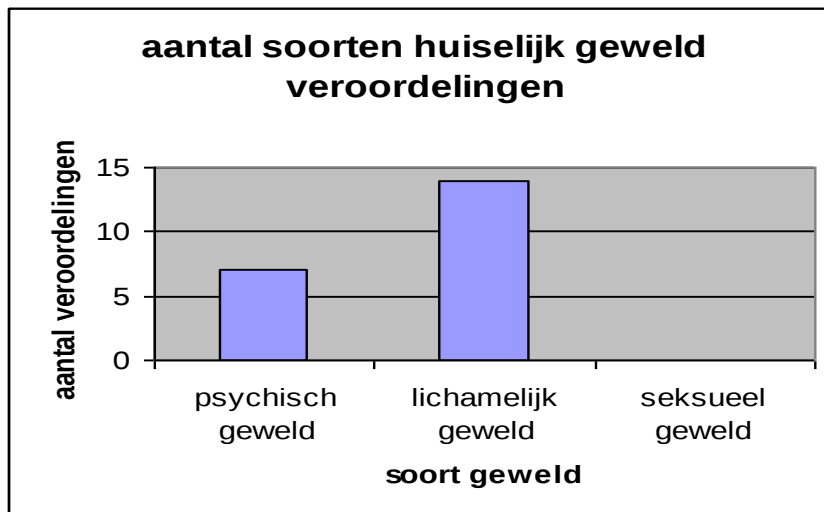

De vorm(en) van huiselijk geweld

De cliënten kunnen voor één of meerdere van de verschillende vormen van huiselijk geweld zijn veroordeeld.

In totaal zijn er zeven veroordelingen vanwege psychisch geweld, waaronder vernieling en bedreiging. Er zijn veertien veroordelingen vanwege lichamelijk geweld. Dit betreft voornamelijk mishandeling en daarnaast één veroordeling voor poging tot doodslag en één veroordeling is niet bekend aangezien deze niet in het dossier stond vermeld.

Van seksueel geweld is er onder deze groep cliënten geen sprake.

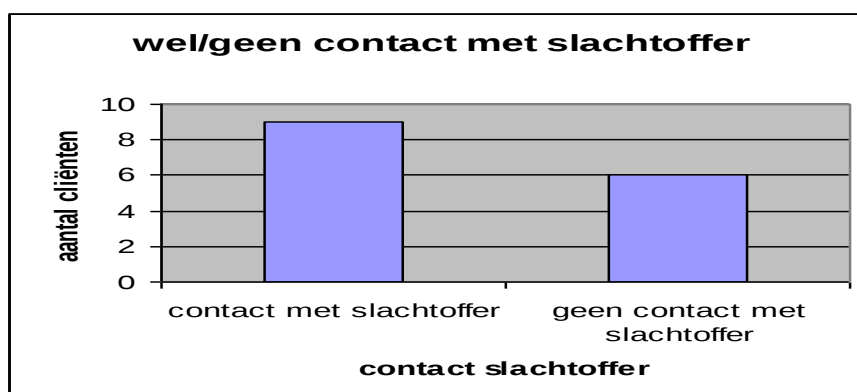
Wel/geen cliëntensysteem in beeld

Bij negen cliënten is het cliëntensysteem in beeld, bij zes cliënten is dit niet het geval.

Percentueel gezien betekent dit dat in 60% van de gevallen het cliëntensysteem in beeld is en bij 40% van de gevallen dit niet het geval is.

Wel/geen contact met slachtoffer en het aantal contacten.

Bij zes cliënten is er geen contact geweest met het slachtoffer, bij negen cliënten is er wel contact geweest. Hiervan is bij vier cliënten één keer contact geweest met het slachtoffer, bij de overige vijf cliënten is er meerdere malen contact geweest.

Beeld van de bestaande hulpverlening bij het cliëntsysteem

Bij zes cliënten is de hulpverlening van het cliëntsysteem in beeld, bij negen cliënten is dit niet het geval. Percentueel gezien houdt dit in dat bij 40 % van de cliënten de hulpverlening in het cliëntsysteem in beeld is bij de reclasseringswerker en bij 60 % van de cliënten dit niet het geval is.

Aantal cliënten met kinderen

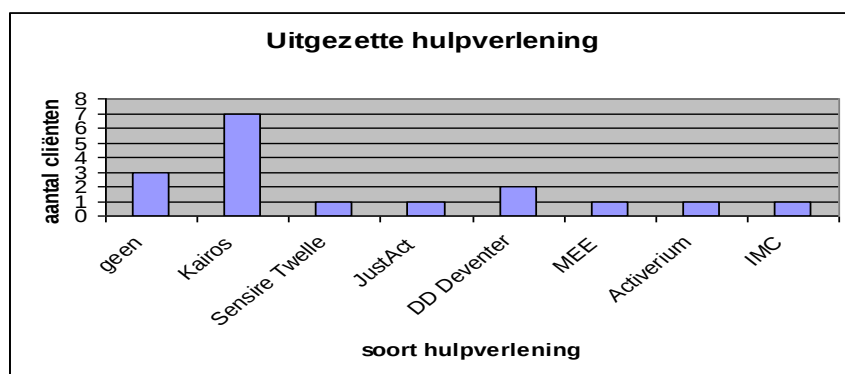
Van de vijftien cliënten hebben tien cliënten kinderen, twee cliënten hebben geen kinderen en bij drie cliënten is dit onbekend.

Hulpverlening aan kinderen

Van de tien cliënten die kinderen hebben, is bij twee cliënten duidelijk welke hulpverlening aanwezig is voor de kinderen, bij de overige acht cliënten is dit niet bekend.

De uitgezette hulpverlening door Tactus reclassering

Bij drie cliënten is er geen hulpverlening uitgezet. Bij één cliënt komt dit omdat het toezicht nog moet worden opgestart. Één cliënt verblijft nog in de Piet Roorda Kliniek en van de andere cliënt is de reden niet bekend. Voor zes cliënten is hulpverlening uitgezet bij Kairos en voor twee cliënten bij Dubbel Diagnose kliniek (DD) te Deventer. Voor de overige cliënten is er hulpverlening uitgezet bij JustAct, MEE, Activerium, IMC en voor één cliënt bij Sensire Twello, hierbij was al overige hulpverlening aanwezig.

Resultaten gestructureerd interview onder reclasseringswerkers

De nummering is gelijk aan die van het interview.

1. De reclasseringswerkers

In totaal is er onder dertien reclasseringswerkers een gestructureerd interview afgenomen, waarvan vier reclasseringswerkers rapporteur zijn en negen toezichthouder zijn.

2. Aantal lopende huiselijk geweld zaken in Apeldoorn per reclasseringswerker

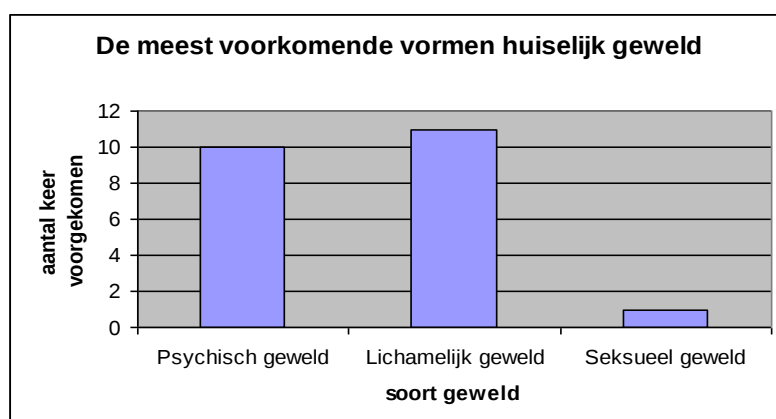
Van de vier rapporteurs heeft één rapporteur drie huiselijk geweld zaken en één rapporteur zes of meer. De overige twee rapporteurs hebben geen lopende zaken in Apeldoorn.

Van de negen toezichthouders heeft één toezichthouder één huiselijk geweld zaak en één toezichthouder heeft twee lopende huiselijk geweld zaken. Drie toezichthouders hebben drie lopende huiselijk geweld zaken. De overige vier hebben geen lopende zaken in Apeldoorn.

3. De meest voorkomende vormen van huiselijk geweld

Bij deze vraag konden de reclasseringswerkers meerdere antwoorden aankruisen. In de literatuur komt namelijk naar voren dat lichamelijk of seksueel geweld vaak in combinatie plaats vindt met psychisch geweld. Tijdens het afnemen van het gestructureerde interview is hier daarom rekening mee gehouden.

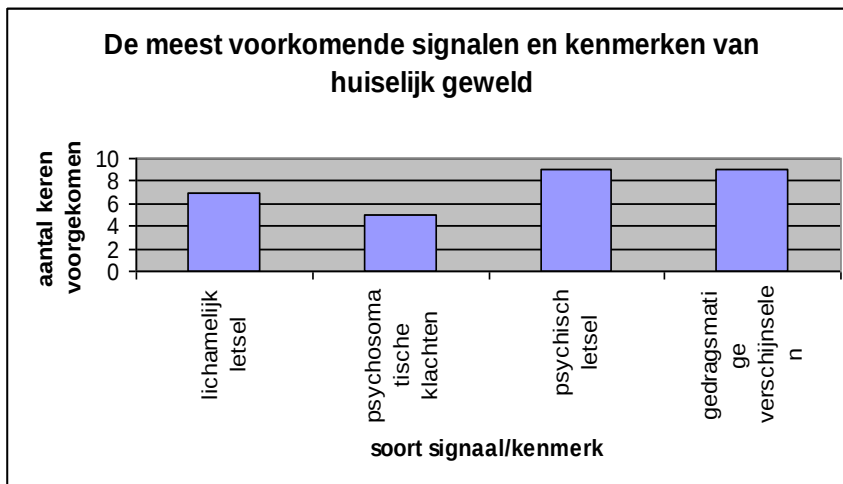
Met psychisch geweld hebben tien reclasseringswerkers te maken gehad. Met lichamelijk geweld iets meer reclasseringswerkers, namelijk elf. Met seksueel geweld heeft maar één reclasseringswerker te maken gehad.

4. De meest voorkomende signalen en kenmerken van huiselijk geweld

Bij deze vraag konden de reclasseringswerkers net als bij de vorige vraag weer meerdere antwoorden aankruisen wegens eerdergenoemde reden.

Zeven reclasseringswerkers noemen lichamelijk letsel en vijf reclasseringswerkers noemen psychosomatische klachten. Psychisch letsel en gedragsmatige verschijnselen worden door negen reclasseringswerkers genoemd.

5. Percentage reclasseringswerkers die wel / niet systeemgericht denken te werken in het kader van huiselijk geweld

Van de dertien reclasseringswerkers denken acht werkers systeemgericht te werken in het kader van huiselijk geweld. Vijf reclasseringwerkers denken niet systeemgericht te werken in het kader van huiselijk geweld. Percentueel gezien betekent dit dat 61,5% wel systeemgericht denkt te werken en 38,5% niet.

6. Wat verstaan reclasseringswerkers onder het cliëntsysteem in het kader van huiselijk geweld?

Onder de reclasseringswerkers is er niet eenmaal gekozen voor de eerste twee antwoorden. Dit houdt in dat partner en kinderen (antwoord één) en partner, kinderen en vrienden (antwoord twee) niet onder het cliëntsysteem worden verstaan.

Vier reclasseringswerkers hebben voor het derde antwoord gekozen. Dit houdt in dat zij onder het cliëntsysteem het volgende verstaan: de ouders van de dader, de ouders van het slachtoffer, het slachtoffer, eventuele kinderen, verdere familie die veelvuldig betrokken is bij het gezin en vrienden.

Twee reclasseringswerkers hebben voor het vierde antwoord gekozen. Zij verstaan onder het cliëntsysteem de mensen die betrokken waren bij het delict.

Onder de reclasseringswerkers is niet eenmaal gekozen voor het vijfde antwoord dat inhoudt dat bij de reclassering individueel wordt gewerkt en daarom het cliëntsysteem hierbij niet van toepassing is.

Vijf reclasseringswerkers hebben gekozen voor het zesde antwoord. Zij verstaan onder het cliëntsysteem: de (familie)leden met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd ten tijde van het delict.

Twee reclasseringswerkers konden zich in de mogelijke antwoorden niet vinden en gaven bij antwoord zeven een andere beschrijving van het cliëntsysteem. Dit zijn de volgende twee beschrijvingen:

- partner, slachtoffer, kinderen en eventuele familieleden of vrienden die veel betrokken zijn bij het gezin;
- ouders van de dader, ouders van het slachtoffer, slachtoffer, eventuele kinderen, verder familie die veelvuldig betrokken is bij het gezin en vrienden. Kortom alle mensen om de cliënt heen die van invloed zijn op de situatie, bijvoorbeeld ook jongens in de kroeg.

7. Hebben reclasseringswerkers bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten in het kader van huiselijk geweld het cliëntsysteem in beeld?

Vier reclasseringswerkers gaven aan het cliëntsysteem in beeld te hebben bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten in het kader van huiselijk geweld. Zeven reclasseringswerkers gaven aan dat dit bij hun niet altijd het geval is. Twee reclasseringswerkers hebben het cliëntsysteem alleen in beeld als zij dit relevant achten.

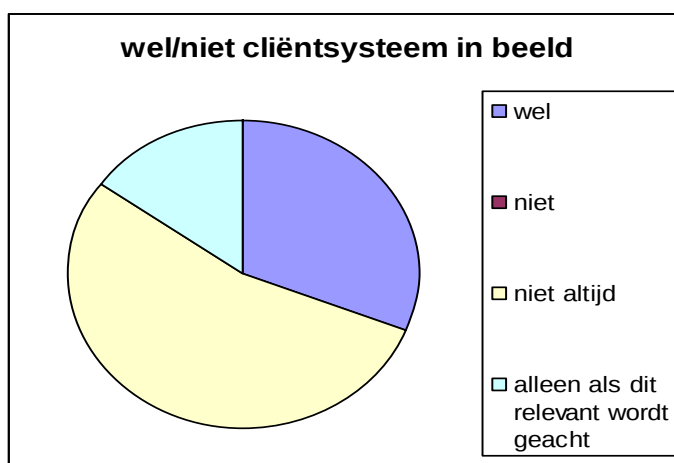
Percentueel gezien betekent dit dat:

31% van de reclasseringswerkers het cliëntsysteem wel in beeld heeft;

0 % van de reclasseringswerkers het cliëntsysteem niet in beeld heeft;

54% van de reclasseringswerkers het cliëntsysteem niet altijd in beeld heeft;

15% van de reclasseringswerkers het cliëntsysteem alleen in beeld heeft als hij dit relevant acht.

8. Houden reclasseringswerkers rekening bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten in het kader van huiselijk geweld met het cliëntsysteem?

De reclasseringswerkers gaven aan, op één iemand na, rekening te houden met het cliëntsysteem bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten in het kader van huiselijk geweld

9. Vinden reclasseringswerkers dat er rekening moet worden gehouden bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten met het cliëntsysteem?

Alle reclasseringswerkers vinden dat er rekening moet worden gehouden met het cliëntsysteem bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten.

10. De redenen waarom reclasseringswerkers vinden dat er wel of geen rekening gehouden dient te worden met het cliëntsysteem.

Onder de reclasseringswerkers is niet eenmaal gekozen voor de eerste drie antwoorden.

Zes reclasseringswerkers hebben voor het vierde antwoord gekozen. Dit houdt in dat het in het kader van huiselijk geweld belangrijk is dat er wordt gekeken naar het cliëntsysteem om zo alle zijden van de problematiek te belichten en hier hulpverlening op te zetten.

Zes reclasseringswerkers hebben voor het vijfde antwoord gekozen. Volgens hen is er in het kader van huiselijk geweld meestal sprake van een meervoudige problematiek in het cliëntsysteem, om hulpverlening te laten slagen is het dan van belang dat alle partijen in het cliëntsysteem hiervan op de hoogte zijn en waar mogelijk zelf hulpverlening ontvangen. Eén reclasseringswerker kon zich in de mogelijke antwoorden niet vinden en gaf bij antwoord zes een andere reden waarom hij vindt dat er wel of geen rekening gehouden dient te worden met het cliëntsysteem. Dit is de volgende reden:

In het kader van huiselijk geweld is het belangrijk dat er wordt gekeken naar het cliëntsysteem om zo alle zijden van de problematiek te belichten en hier hulpverlening op te zetten. De reclassering werkt echter dadergericht en er zijn hierdoor geen kaders voor het uitzetten van hulpverlening voor het cliëntsysteem. Er is voor hen een verplicht kader, dus een aanbod in de hulpverlening is er minder gemakkelijk in aan te brengen.

11. Vinden reclasseringswerkers gesprekken met het cliëntsysteem van belang voor het hulpverleningstraject? Welke reden hebben zij hiervoor?

Negen van de reclasseringswerkers vinden dat gesprekken met het cliëntsysteem van belang zijn voor het hulpverleningstraject.

Als voornaamste reden wordt het zicht krijgen op de problematiek binnen het systeem genoemd. Huiselijk geweld kan volgens verschillende reclasseringswerkers namelijk niet ontstaan zonder het cliëntsysteem. Door gesprekken met het cliëntsysteem te voeren wordt het verhaal niet eenzijdig, aangezien je het van verschillende kanten bekijkt. Op deze manier krijg je een duidelijker beeld van de cliënt en ook onderlinge patronen kunnen zo in kaart worden gebracht volgens de reclasseringswerkers. Verder wordt het voorkomen van recidiveren genoemd als belangrijke reden.

Vier van de reclasseringswerkers vinden gesprekken met het cliëntsysteem in sommige gevallen van belang voor het hulpverleningstraject.

De belangrijkste reden die genoemd wordt om het wel te doen is omdat huiselijk geweld niet kan ontstaan zonder het cliëntsysteem en daarom dus ook niet los van elkaar gezien kan worden. Op deze manier krijgt de reclasseringswerker een beeld van hoe het systeem op elkaar reageert. Het is volgens de reclasseringswerkers niet van belang wanneer het slachtoffer hiervoor psychisch niet toe in staat is. Daarnaast wordt ook genoemd dat je van het slachtoffer niet altijd een even objectief beeld krijgt, bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer wraak wil nemen op de dader. Het hangt dus af van de aard van de relatie die de dader met het slachtoffer heeft. Verder hangt het ook af van de problematiek van de dader, bijvoorbeeld of de agressie gericht is op de partner of iets anders. Als laatst wordt genoemd dat het spreken met het cliëntsysteem de vertrouwensband die je als reclasseringswerker met je cliënt hebt kan schaden.

12. De wijze waarop reclasseringswerkers rekening houden met het cliëntsysteem bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten.

Er is door de reclasseringswerkers niet eenmaal gekozen voor het eerste antwoord. Dit antwoord houdt in dat ze rekening houden met het cliëntsysteem door middel van de opgelegde eis van justitie uit te voeren en dit te controleren.

Twee reclasseringswerkers hebben gekozen voor het tweede antwoord. Dit houdt in dat zij door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uitzetten voor de dader die opgelegd zijn door justitie.

Drie reclasseringswerkers hebben gekozen voor antwoord drie. Dit houdt in dat zij dit doen door middel van hulpverlening uit te zetten voor een deel uit het cliëntsysteem dat niet de dader betreft.

Vier reclasseringswerkers hebben gekozen voor het vierde antwoord. Dit houdt in dat ze alle hulpverleningstrajecten die het cliëntsysteem heeft in beeld brengen en hierbij extra hulpverleningstrajecten uitzetten.

Eén reclasseringswerker heeft gekozen voor het vijfde antwoord. Dit houdt in dat hij alle hulpverleningstrajecten in kaart brengt en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uitzet voor het gehele cliëntsysteem.

Drie reclasseringswerkers konden zich in de mogelijke antwoorden niet helemaal vinden en gaven een andere beschrijving van de wijze waarop ze rekening houden met het cliëntsysteem bij antwoord zes. Dit zijn de volgende drie beschrijvingen:

- door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor het gehele cliëntsysteem (antwoord vijf), alleen indien dit wenselijk is (toegevoegd);
- door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor de dader (antwoord twee, alleen dan niet hulpverlening die opgelegd is door justitie);
- door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor de dader die opgelegd zijn door justitie en door middel van een deel vanuit het cliëntsysteem dat niet de dader betreft (combinatie van antwoord twee en drie).

13. Vinden reclasseringswerkers dat alle cliënten die in aanraking komen met justitie en functioneren in hun cliëntsysteem, deel moeten nemen aan systeemtherapie in het kader van huiselijk geweld?

Twee reclasseringswerkers vinden dat cliënten hier aan deel moeten nemen en de overige elf reclasseringswerkers vinden van niet. De voornaamste reden die hiervoor genoemd wordt is dat het niet bij elke cliënt van belang is en bovendien niet altijd mogelijk is. Je kunt dit volgens reclasseringswerkers niet per definitie bij iedereen verplicht stellen. Het cliëntsysteem kan hier bijvoorbeeld geen behoefte aan hebben en bovendien is het niet mogelijk wanneer de relatie verbroken is. Verder wordt als reden genoemd dat het cliëntsysteem hierdoor mogelijk onder druk wordt gezet en slachtoffers mogelijk (opnieuw) worden belast.

14. Hebben reclasseringswerkers in het kader van huiselijk geweld contact gehad met de leden uit het cliëntsysteem?

Negen reclasseringswerkers hebben bij huiselijk geweld altijd contact gehad met het cliëntsysteem en bij vier reclasseringswerkers was dit soms het geval.

De voornaamste reden dat er wel contact geweest is met het cliëntsysteem is om een duidelijk beeld te krijgen van de situatie en de ingewonnen informatie bij de cliënt te checken. Op deze manier wordt het verhaal van twee kanten bekeken en kunnen mogelijke patronen in het systeem zichtbaar worden. Verder wordt genoemd dat op deze manier een beter zicht ontstaat op de kans op recidive en de dynamiek tussen dader en slachtoffer. Als laatst wordt er door een reclasseringswerker nog genoemd dat bij aanwezigheid van kinderen, altijd contact wordt opgenomen met de hulpverlening.

De voornaamste reden dat er niet altijd contact is geweest met het cliëntsysteem is omdat dit niet altijd mogelijk is, bijvoorbeeld wanneer de relatie tussen slachtoffer en dader verbroken is.

15. De leden uit het cliëntsysteem waarmee contact is geweest in het kader van huiselijk geweld.

Onder alle dertien reclasseringswerkers wordt het slachtoffer genoemd met wie gesproken is uit het cliëntsysteem. Voor het grootste deel bestaan deze slachtoffers uit de partner van de cliënt, maar ook voor een groot deel uit de ouders. Twee reclasseringswerkers geven aan soms ook de kinderen te spreken. Echter één reclasseringswerker geeft aan dit specifiek niet te doen. Verder gaf één reclasseringswerker aan de mensen die met het gezin verbonden zijn te hebben gesproken. Tien reclasseringwerkers spreken kinderen niet. En als laatst gaf één van de reclasseringswerkers aan als eerst de instanties die bij het cliëntsysteem betrokken zijn te benaderen.

16. Vinden reclasseringswerker het noodzakelijk voor de hulpverlening van de cliënten om altijd contact op te nemen met het cliëntsysteem?

Acht van de reclasseringswerkers vinden het altijd noodzakelijk om contact op te nemen met het cliëntsysteem. De voornaamste redenen hiervoor is om op deze manier de problematiek van de cliënt helder te krijgen. Door het verhaal van meerdere kanten te bekijken wordt er een beter beeld verkregen van het huiselijk geweld.

Vijf van de reclasseringswerkers vinden het niet altijd noodzakelijk om het cliëntsysteem te spreken. Als reden hiervoor geven ze aan dat de relatie tussen de cliënt en het slachtoffer soms verbroken is.

17. De beweegredenen van de reclasseringswerkers om contact op te nemen met het cliëntsysteem.

Om deze vraag te beantwoorden konden de reclasseringswerkers voor meerdere antwoorden kiezen.

Ten eerste is er door de reclasseringswerkers niet eenmaal gekozen voor het vijfde antwoord. Het vijfde antwoord houdt in dat ze het niet relevant vinden om contact op te nemen met het cliëntsysteem, want ze krijgen de informatie van de cliënt (dader).

Door zes van de reclasseringswerkers is voor het vierde antwoord gekozen. Dit houdt in dat ze willen inventariseren welke hulpverlening aanwezig is in het cliëntsysteem.

Door zeven reclasseringswerkers is voor zowel het eerste antwoord als voor het derde antwoord gekozen. Het derde antwoord houdt in dat ze benieuwd zijn hoe hun cliënt het doet in zijn thuissituatie en hoe het cliëntsysteem dit ervaart. Het vierde antwoord houdt in dat ze willen inventariseren welke hulpverlening aanwezig is in het cliëntsysteem. Als laatst is er door tien reclasseringswerkers voor het tweede antwoord gekozen. Dit houdt in dat ze meer informatie willen over de tenlastelegging/delict.

18, 19 Hebben reclasseringswerken in hun huidige lopende zaken gesprekken gehad met het cliëntsysteem of zijn ze dit nog van plan? Zo ja, wat is het voornaamste doel van deze gesprekken?

Van de vijftien reclasseringswerkers hebben elf in hun huidige lopen zaken gesprekken gehad met het cliëntsysteem. Twee reclasseringswerkers hebben geen gesprekken gehad met het cliëntsysteem of zijn dit ook niet van plan.

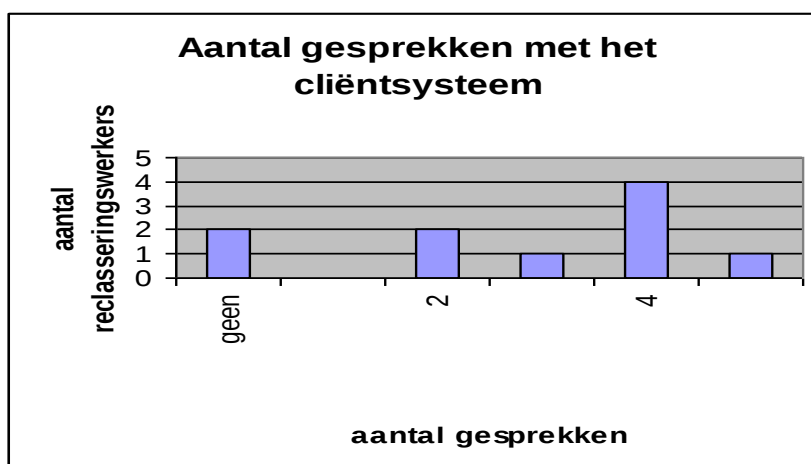
Gesprekken met het cliëntsysteem hebben volgens de reclasseringswerkers voornamelijk het doel om een beter beeld van de cliënt te krijgen. Door deze gesprekken krijg je een beeld van hoe de cliënt functioneert in zijn thuissituatie en hoe het cliëntsysteem de situatie ervaart.

Het is volgens verschillende reclasseringswerkers goed om het verhaal van de andere kant te bekijken. Eén reclasseringswerker noemt dat je op deze manier het verhaal van de dader kunt checken en een ander noemt dat je op deze manier een completer beeld vormt.

Als laatst wordt er door verschillende reclasseringswerkers genoemd dat je hierdoor kunt inventariseren wat de wensen en mogelijkheden zijn voor hulpverlening en waar mogelijk om de cliënten te motiveren voor verdere hulpverlening.

20. Aantal gesprekken met het cliëntsysteem

Zoals hierboven vermeld staat hebben twee reclasseringswerkers geen gesprekken met het cliëntsysteem gehad. Van de overige elf reclasseringswerkers hebben twee tweemaal een gesprek gehad. Eén reclasseringswerker heeft drie gesprekken gehad en een ander spreekt het cliëntsysteem net zo vaak als zijn cliënt. Vier reclasseringswerkers hebben vier gesprekken met het cliëntsysteem gehad.

21. Bekendheid ketenregistratie huiselijk geweld van gemeente Apeldoorn

Bij deze vraag konden de reclasseringswerkers aangeven of ze wel of niet bekend zijn met de ketenregistratie huiselijk geweld van de gemeente Apeldoorn. Geen van de reclasseringswerkers is hiermee bekend.

22. Zijn reclasseringswerkers op de hoogte van het hulpverleningsaanbod dat Tactus biedt in het kader van huiselijk geweld in Apeldoorn?

Geen van de reclasseringswerkers heeft een volledig overzicht hiervan. Twee reclasseringswerkers geven aan hier enigszins een overzicht van de te hebben. Ook heeft geen van de reclasseringswerkers alleen een overzicht van dader- of slachtofferhulpverlening. Bij drie reclasseringswerkers is het overzicht van daderhulpverlening volledig en van slachtofferhulpverlening beperkt. Een ruime meerderheid geeft aan een beperkt overzicht te hebben van zowel dader- als slachtofferhulpverlening.

23. Aan welke hulpverleningsinstanties wordt gedacht bij huiselijk geweld

Bijna alle reclasseringswerkers denken in het kader van huiselijk geweld aan Kairos, een instelling voor daderhulpverlening. Ongeveer een derde van de reclasseringswerkers denkt aan de ambulante verslavingzorg en MEE. Aan Slachtofferhulp en GGnet wordt door twee reclasseringswerkers gedacht. De volgende instellingen worden ieder door één reclasseringswerker genoemd: Raad voor de Kinderbescherming, Kinderen van Verslaafde Ouders, Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, Bureau Jeugdzorg en JustAct. Aan de overige instellingen in Apeldoorn die in deze vraag genoemd worden, wordt door de reclasseringswerkers niet aan gedacht. Dit zijn de Klinische verslavingszorg, Hera vrouwenopvang en de RIBW Oost Veluwe.

Buiten de gegeven mogelijke antwoorden werden de volgende instanties ieder eenmaal genoemd:

- buurtwerk;
- huisarts;
- het Leger des Heils.

24. BehoeftedeeleketenregistratiehuiselijkgeweldinApeldoorn

Onder de reclasseringswerkers bestaat er een duidelijke behoefte om als reclasseringsafdeling van Tactus deel te nemen aan de ketenregistratie. Twaalf van de dertien reclasseringswerkers heeft namelijk aangegeven hier behoefte aan te hebben.

De voornaamste redenen die hiervoor genoemd zijn, is dat dit de samenwerking bevordert waardoor meer bekend wordt over de mogelijkheden voor hulpverlening bij huiselijk geweld. Je krijgt hierdoor een snellere aansluiting met de verschillende instanties waardoor vroegtijdige signalering beter mogelijk is. Verder wordt er door een reclasseringswerker genoemd dat een persoon van de afdeling reclassering het verhaal van justitie duidelijk kan maken met hun daarbij horende taken, zoals recidivevermindering.

25. De samenwerking met diverse instellingen in het kader van huiselijk geweld

Twee reclasseringswerkers hebben gekozen voor het eerste antwoord. Dit houdt in dat zij het idee hebben dat ze niet op de hoogte zijn van alle betrokken hulpverleningsinstanties in Apeldoorn. Voor het tweede antwoord hebben twee reclasseringswerkers gekozen. Dit houdt in dat zij wel op de hoogte zijn van alle hulpverleningsinstanties, maar de samenwerking in Apeldoorn als moeizaam wordt ervaren.

Weer twee reclasseringswerkers hebben voor het derde antwoord gekozen. Dit betekent dat zij voor specifieke cliënten weten welke hulpverleningsinstanties betrokken zijn, maar niet volledig op de hoogte zijn welke overige hulpverlening er is op het gebied van huiselijk geweld in Apeldoorn.

Geen van de reclasseringswerkers heeft voor het vierde antwoord gekozen welke inhoudt dat de samenwerking als matig wordt ervaren en andere instanties terugdeinzen voor zijn cliënt. Één reclasseringswerker heeft voor het vijfde antwoord gekozen. Hiermee geeft hij aan hij dat de samenwerking redelijk vindt verlopen, als hij op de hoogte wil worden gehouden moet hij zelf voornamelijk contact opnemen.

Door twee reclasseringswerkers is voor het zesde antwoord gekozen. Dit houdt in dat de samenwerking door hen als gelijkwaardig ervaart wordt, ze worden op de hoogte gehouden wanneer nieuwe ontwikkelingen zich voordoen en zelf brengen ze anderen ook op de hoogte. Twee reclasseringswerkers konden deze vraag niet beantwoorden, aangezien zij beiden momenteel geen cliënt in Apeldoorn in hun caseload hebben.

De overige twee reclasseringswerkers konden zich niet helemaal vinden in genoemde antwoorden en gaven van deze een combinatie bij vraag zeven. Hierbij gaat het eenmaal om een combinatie van het eerste en het vijfde antwoord. Bij de ander gaat het om een combinatie van het derde en het zesde antwoord.

26. Weten reclasseringswerkers waar ze een overzicht kunnen vinden van het hulpverleningsaanbod van Tactus in Apeldoorn?

Geen van de reclasseringswerkers kan dit overzicht vinden op intranet.

Drie reclasseringswerkers kunnen voor dit overzicht terecht op het hoofdbureau.

Vier reclasseringswerkers geven aan dit overzicht niet te kunnen vinden. Zij bellen naar de desbetreffende hulpverleningsafdeling en vragen naar hun aanbod. Drie reclasseringswerkers weten dit overzicht ook niet te vinden, maar hebben hun eigen sociale kaart ontwikkeld.

De overige drie reclasseringswerkers weten niet waar ze dit overzicht kunnen vinden en hebben deze dan ook niet.

27. Is het bovengenoemde overzicht voldoende om systeemgericht te werken?

Volgens de reclasseringswerkers, op één persoon na, is dit overzicht niet voldoende om systeemgericht te kunnen werken. Aangeven wordt dat ze een beperkt of geen overzicht hebben, daarom wordt hier vaak naar gevraagd bij collega's of worden instellingen gebeld.

28. Zouden reclasseringswerkers het effectief vinden om een overzicht te krijgen vanuit de organisatie die het aanbod van hulpverlening voor Tactus weergeeft?

Bijna iedereen van de reclasseringswerkers heeft hier behoefte aan. Twee reclasseringswerkers is dit niet het geval.

29. Hoe handelen reclasseringswerkers wanneer huiselijk geweld zich opnieuw voordoet bij hun cliënt?

Drie reclasseringswerkers hebben voor het tweede antwoord gekozen. Dit houdt in dat zij dit melden tijdens de cliëntbespreking en afstemmen met collega's wat te doen.

Eén reclasseringswerker heeft voor het derde antwoord gekozen, hij meldt dit bij zijn hoofd om vervolgens af te stemmen wat te doen. Twee reclasseringswerkers hebben voor het vijfde antwoord gekozen. Dit houdt in dat zij dit melden binnen de organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is voor de huidige zaak.

Voor het zesde antwoord hebben twee reclasseringswerkers gekozen. Zij melden dit ook binnen de organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is voor de huidige zaak en melden dit daarnaast ook bij de politie Apeldoorn en de betrokken instellingen bij het cliëntsysteem.

De overige vijf reclasseringswerkers konden zich in de mogelijke antwoorden niet vinden en kozen dan ook voor antwoord negen. Eén van deze reclasseringswerkers gaf aan dit bij de betrokken instanties te melden en binnen het team.

De andere vier reclasseringswerkers kozen voor het tweede antwoord, maar vullen deze nog aan. Eén meldt dit tijdens de cliëntbespreking en stemt met collega's af wat te doen (antwoord twee) en vult hierbij aan dat hij dit bij de Officier van Justitie meldt die verantwoordelijk is voor de huidige zaak en indien nodig de wijkagent informeert.

Een ander vult aan dat hij met zijn hoofd afstemt wat te doen en indien opnieuw een delict heeft plaats gevonden, dit verneemt van justitie. De volgende geeft hierbij aan het ook bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is voor de huidige zaak te melden en een afspraak te plannen met de cliënt en zijn systeem. De laatste vult hierbij aan dit ook bij zijn hoofd te melden om af te stemmen wat te doen en bij hulpverleners te melden die betrokken zijn bij zijn cliënt.

Resultaten gestructureerd interview onder cliënten

1. Geslacht cliënten

In totaal zijn er van de acht cliënten een gelijk aantal mannen als vrouwen geïnterviewd, namelijk vier mannen en vier vrouwen.

2. Aantal daders en slachtoffers

Van de acht cliënten zijn twee slachtoffer van huiselijk geweld en zijn zes dader van huiselijk geweld.

3. Relatie tot dader/slachtoffer

Bij vier cliënten was de relatie dader/slachtoffer de partner en bij drie cliënten het kind. Eén cliënt was ten tijde van het delict een kennis van het slachtoffer, maar hedendaags hebben zij een relatie.

4. Soort huishouden

Van de acht cliënten zijn drie cliënten momenteel alleenstaand. Vier cliënten wonen samen met hun partner en één cliënt verblijft momenteel in het IMC, daarvoor woonde zij samen met haar moeder.

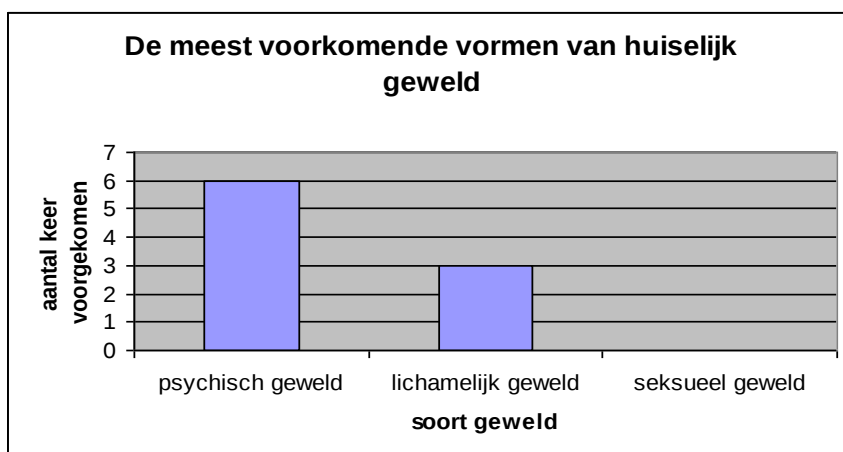
5. De personen die betrokken waren bij het huiselijk geweld

Van de acht cliënten was bij drie cliënten de partner betrokken bij het huiselijk geweld. Bij twee cliënten waren de partner en de kinderen betrokken. Bij één cliënt waren de moeder en de zus betrokken. Bij één cliënt was de dochter betrokken. Als laatst waren bij één cliënt de zoon en dochter betrokken.

6. Vormen van huiselijk geweld

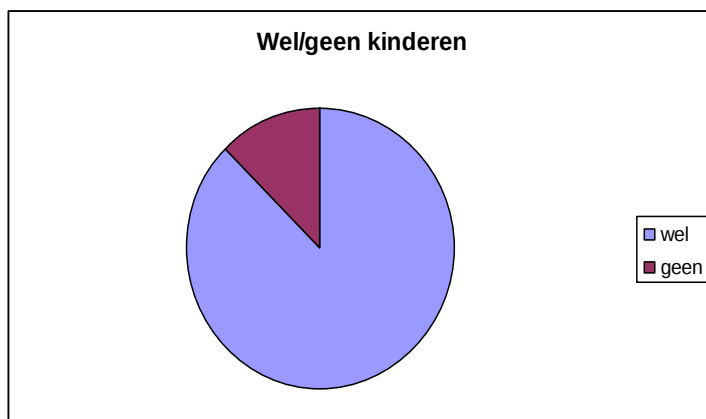
Bij deze vraag konden de cliënten meerdere antwoorden aankruisen. In de literatuur komt namelijk naar voren dat lichamelijk of seksueel geweld vaak in combinatie plaatsvindt met psychisch geweld. Tijdens het afnemen van het gestructureerde interview is hier daarom rekening mee gehouden.

Bij zes cliënten was er sprake van psychisch geweld en bij drie cliënten ging het om lichamelijk geweld. Bij geen van de cliënten ging het om seksueel geweld.

7. Aantal kinderen

Zeven van de acht cliënten heeft kinderen, één cliënt heeft geen kinderen.

8. Betrokken hulpverleningsinstanties bij de kinderen

Bij vijf cliënten zijn/waren er geen hulpverleningsinstanties betrokken bij de kinderen.

Bij twee cliënten is/was Bureau Jeugdzorg betrokken bij de kinderen.

Maatschappelijke Dienstverlening (MD) Veluwe is/was betrokken bij de kinderen van één cliënt, evenals de Raad voor de Kinderbescherming.

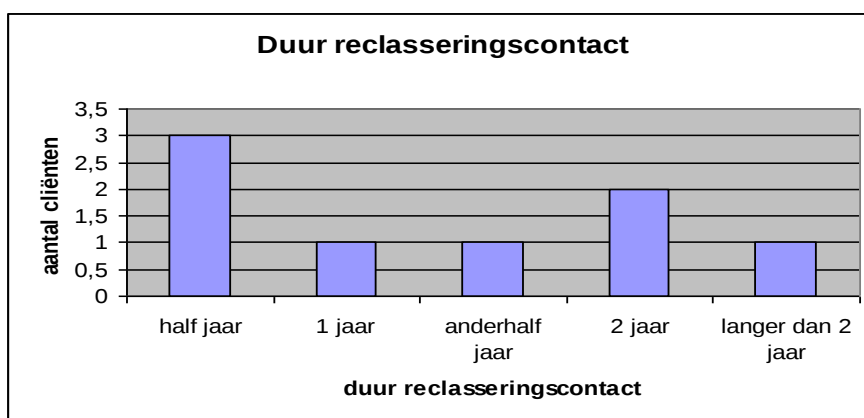
9. Hulpverleningsinstanties die betrokken zijn geraakt bij de kinderen na het plaats vinden van het huiselijk geweld

Bij vier cliënten zijn geen hulpverleningsinstanties betrokken geraakt bij de kinderen na het plaatsvinden van het huiselijk geweld.

De Raad voor de Kinderbescherming en Bureau Jeugdzorg zijn beiden bij twee cliënten betrokken geraakt. Bij één cliënt is MD Veluwe betrokken geraakt bij de kinderen en bij één cliënt de politie, Tactus en het IMC.

10. Duur reclasseringscontact

Drie cliënten hebben momenteel een reclasseringscontact van een half jaar. Twee cliënten hebben een reclasseringscontact van twee jaar. Eén cliënt heeft een reclasseringscontact van één jaar, één cliënt van anderhalf jaar en één cliënt langer dan twee jaar.

11, 12, 13 Het opnieuw voordoen van huiselijk geweld en het aantal keer

Van de acht cliënten is er bij twee cliënten sinds het laatste bekende voorval bij politie of justitie opnieuw huiselijk geweld voorgekomen. Bij zes cliënten was dit niet het geval.

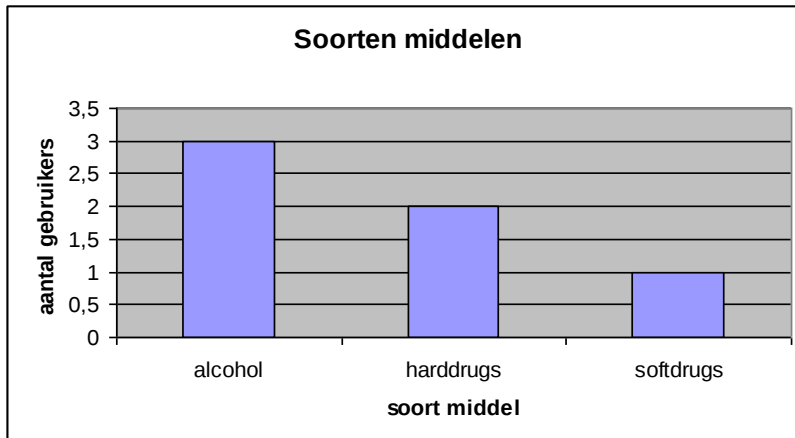
Van de twee cliënten waarbij het opnieuw is voorgekomen, was dit bij één cliënt één tot twee keer, bij de andere cliënt was dit drie tot vijf keer. Eén van deze twee cliënten heeft dit bij de politie gemeld, de ander niet.

14, 15 Middelengebruik

Van de acht cliënten is er bij twee cliënten geen sprake van middelgebruik in het gezin. Bij zes cliënten is dit wel het geval. Het gaat hierbij driemaal om de partner en driemaal om de persoon zelf en één keer om het kind.

16. Soorten middelen

Van deze zes cliënten waarbij middelen gebruikt worden gaat het bij drie cliënten om alcohol, bij twee cliënten om harddrugs en bij één cliënt om softdrugs.

17. Verandering in gebruik sinds het contact met Tactus reclassering

Bij vijf cliënten is het middelengebruik verminderd sinds er contact is met Tactus reclassering. Bij één cliënt is het gebruik gelijk gebleven sinds er contact is met Tactus reclassering

18. Invloed middelen op huiselijk geweld

Van deze zes cliënten is bij vijf cliënten het middelengebruik van invloed geweest op het huiselijk geweld. Bij één cliënt was dit niet het geval.

19. Betrokken hulpverlening in het kader van huiselijk geweld

Bij vijf cliënten is de ambulante verslavingszorg betrokken in het kader van huiselijk geweld en bij twee cliënten de klinische verslavingszorg.

Bij vier cliënten is Kairos betrokken in het kader van huiselijk geweld.

Bij één cliënt is de Raad voor de Kinderbescherming betrokken en bij één cliënt GGnet.

MD Veluwe is bij twee cliënten betrokken.

Voor één cliënt waren de gegeven antwoorden niet van toepassing, hierbij was het Riagg, Taakstraf Alcohol Delinquentie (TAD), een psychiater en het RIBW betrokken.

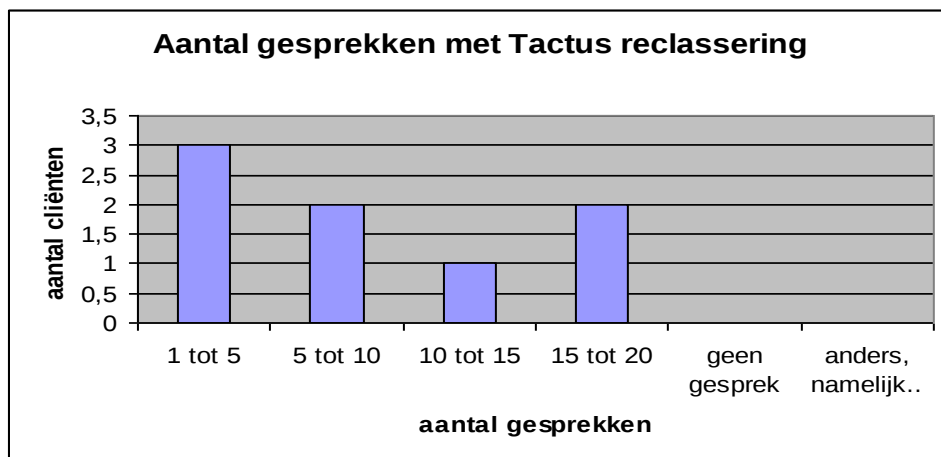
20. Aantal gesprekken met Tactus reclassering

Drie cliënten hebben voor het eerste antwoord gekozen, dit betekent dat er één tot vijf gesprekken met Tactus reclassering hebben plaatsgevonden.

Twee cliënten hebben voor het tweede antwoord gekozen, hierbij hebben vijf tot tien gesprekken plaatsgevonden.

Eén cliënt heeft voor het derde antwoord gekozen, dit betekent dat er tien tot vijftien gesprekken hebben plaatsgevonden.

Als laats is er door vier cliënten voor het vierde antwoord gekozen, hierbij gaat het om vijftien tot twintig gesprekken.

21. Verandering relatie dader/slachtoffer sinds contact met Tactus reclassering

Van de acht cliënten, merken vier cliënten dat er verandering is opgetreden in de relatie tussen dader/slachtoffer. Bij vier cliënten was dit niet het geval.

22. Belangrijke veranderingen binnen de relatie dader/slachtoffer

Bij deze vraag konden de cliënten kiezen voor meerdere antwoorden. Drie cliënten hebben gekozen voor het eerste antwoord, namelijk dat er geen huiselijk geweld meer heeft plaatsgevonden.

Eén cliënt heeft voor het tweede antwoord gekozen, volgens deze cliënt is de relatie meer gelijkwaardig geworden.

Twee cliënten hebben voor het derde antwoord gekozen, namelijk dat problemen nu bespreekbaar zijn.

Geen van de cliënten heeft gekozen voor het vierde en vijfde antwoord, namelijk dat gevoelens bespreekbaar zijn (antwoord vier) en dat ze elkaar beter begrijpen (antwoord vijf).

Eén cliënt kon zich in bovenstaande antwoorden niet vinden en koos dan ook voor het zesde antwoord. Bij deze cliënt is de relatie verbroken om op deze manier afstand te kunnen nemen van zijn partner.

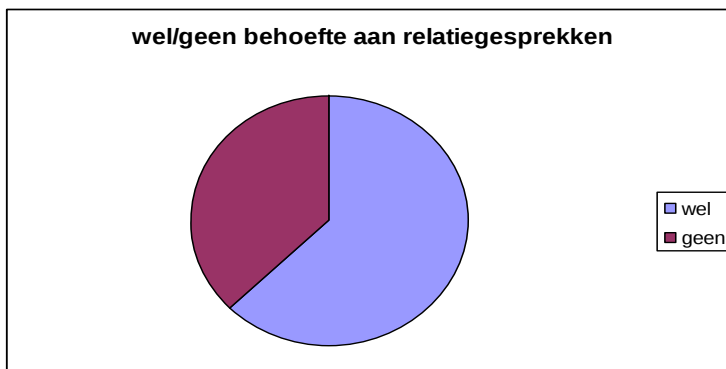
23. Deelname relatiegesprekken

Van de acht cliënten heeft één cliënt deelgenomen aan relatiegesprekken in het kader van huiselijk geweld, de overige zeven cliënten hebben dit niet.

24. Behoeftte relatiegesprekken

Vijf cliënten hebben wel behoefte aan deze relatiegesprekken. Bij drie cliënten bestaat hier geen behoefte aan.

25. Meerwaarde van de relatiegesprekken

Bij de cliënt die deze relatiegesprekken heeft gehad, heeft dit een meerwaarde voor het hulpverleningsproces gehad. Bij de overige zeven cliënten is deze vraag niet van toepassing.

26. Bereidheid om relatiegesprekken te voeren met dader/slachtoffer

Van de acht cliënten zijn er zes bereid om relatiegesprekken te voeren met dader/slachtoffer. Twee cliënten zijn hiertoe niet bereid.

27. Bereidheid om bemiddelingsgesprekken te voeren met dader/slachtoffer

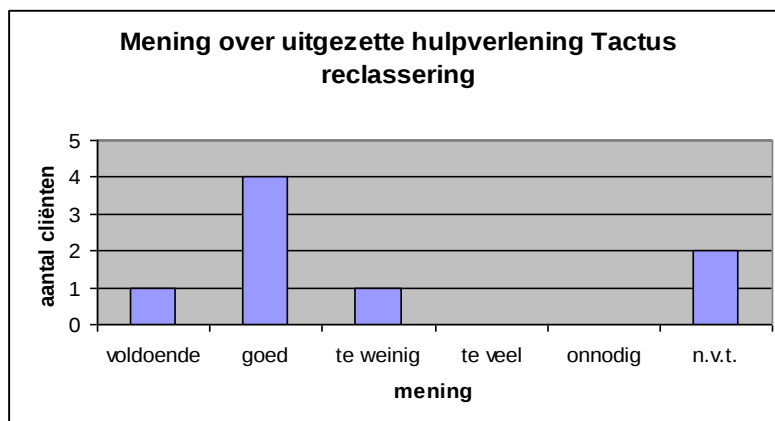
Van de acht cliënten zijn er vijf bereid om bemiddelingsgesprekken te voeren met dader/slachtoffer. Drie cliënten zijn hiertoe niet bereid.

28,29 Hebben cliënten voldoende hulpverlening gehad om herhaling te voorkomen? Zo niet, aan welke hulpverlening is behoefte?

Van de acht cliënten zijn vier cliënten van mening dat hijzelf/de dader voldoende hulpverlening heeft gehad om herhaling te voorkomen. Vier cliënten zijn van mening dat hij/de dader onvoldoende hulpverlening heeft gehad om herhaling te voorkomen. Van deze cliënten bestaat bij twee cliënten de behoefte aan hulpverlening voor de gezamenlijke problemen, bijvoorbeeld relatiegesprekken. Eén cliënt heeft behoefte aan hulpverlening die gericht is op het hanteren van zijn/haar agressie. De laatste cliënt heeft behoefte aan hulpverlening voor zijn kinderen.

30. Uitgezette hulpverleningstrajecten Tactus reclassering

De groep van acht cliënten bevat in totaal zes daders. Van deze cliënten vindt één cliënt de aangeboden en aan deelgenomen hulpverlening van Tactus reclassering voldoende, vier cliënten vinden deze goed en volgens één cliënt was dit te weinig.

31. Samenwerking instanties bij huiselijk geweld

Eén cliënt ervaart dat de instanties in het kader van huiselijk geweld goed met elkaar samenwerken, drie cliënten ervaren dit niet.

De overige vier cliënten hebben aangegeven hier moeilijk over te kunnen oordelen, aangezien zij alleen met één instantie te maken hebben gehad of niet betrokken zijn bij de hulpverlening (in het geval van de slachtoffers).

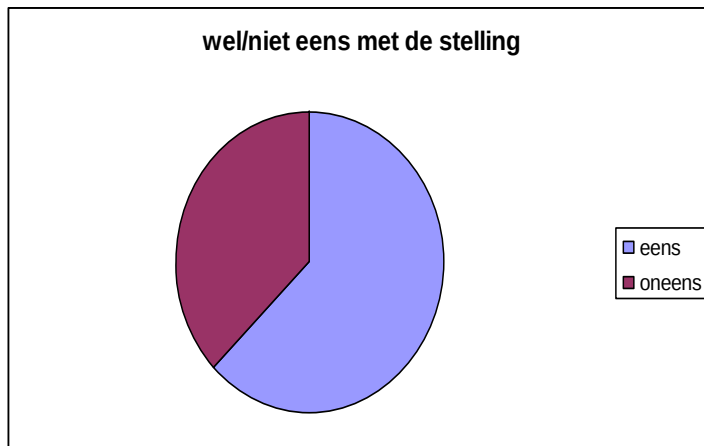
32,33 Worden slachtoffers betrokken in de hulpverlening van de dader? Is hier behoefte aan bij slachtoffers?

Beide slachtoffers hebben het idee wel betrokken te worden in de hulpverlening van de dader. Eén van deze slachtoffers vindt niet dat dit hoeft, aangezien het om haar partner gaat en niet om haar. Haar partner moet daarom naar de hulpverlening en niet zij. Het andere slachtoffer vindt dat ze wel betrokken moet worden in de hulpverlening om zo op de hoogte te blijven van de stand van zaken.

34. Stelling: Bij huiselijk geweld moet je ook samen in begeleiding gaan

Om het interview af te sluiten is een stelling geformuleerd waarbij de cliënten konden aangeven of ze het hier wel/niet mee eens zijn, namelijk 'bij huiselijk geweld moet je ook samen in begeleiding gaan'.

Van de acht cliënten waren er vijf het eens met deze stelling en drie oneens. Percentueel gezien betekent dit dat 62,5 % van de cliënten het eens is met deze stelling en 37,5 % oneens.

Hoofdstuk 8 Conclusies en samenvatting

Inleiding

In dit laatste hoofdstuk staan de conclusies van de verschillende onderzoeken weergegeven, namelijk van het literatuuronderzoek, het dossieronderzoek en het gestructureerde interview dat onder reclasseringswerkers en cliënten is afgenomen. Vanuit deze conclusies is vervolgens de eindconclusie geformuleerd. Indien over het onderzoek wordt gesproken in deze eindconclusie, worden alle bovengenoemde onderzoeken bedoeld. Soms zal er echter een onderscheid worden gemaakt tussen het literatuuronderzoek en het veldonderzoek. Onder dit veldonderzoek valt het dossieronderzoek en de gestructureerde interviews.

Conclusie dossieronderzoek

Van alle aanwezige cliëntdossiers van huiselijk geweld zaken, behoorden vijftien tot de cliëntendoelgroep voor dit onderzoek. Dit zijn cliënten die onder toezicht staan bij Tactus reclassering, woonachtig zijn in Apeldoorn en veroordeeld zijn wegens huiselijk geweld. Van deze groep cliënten, die grotendeels uit mannen bestaat, hebben tien een dynamisch toezicht en vier een statisch toezicht. Van één cliënt is dit nog niet bekend, aangezien dit toezicht nog niet verdeeld is.

De cliënten kunnen voor één of meerdere vormen van huiselijk geweld veroordeeld zijn, namelijk psychisch geweld, lichamelijk geweld en seksueel geweld. Opvallend hierbij is dat geen van de cliënten is veroordeeld voor seksueel geweld.

Lichamelijk geweld is duidelijk de meest voorkomende vorm. Al deze cliënten zijn hiervoor veroordeeld op één cliënt na. Psychisch geweld komt in bijna de helft van de gevallen voor onder deze groep cliënten. Deze twee vormen komen dus in een samenhang terug, zoals in het literatuuronderzoek al werd beschreven.

In de dossiers is nagegaan of de reclasseringswerker het cliëntsysteem in beeld heeft en dit blijkt in bijna de helft van de gevallen zo te zijn. Bijna de helft van de reclasseringswerkers heeft dan ook in beeld welke hulpverlening aanwezig is in het cliëntsysteem.

Iets meer dan de helft van de reclasseringswerkers heeft contact gehad met het slachtoffer.

Ondanks dat het cliëntsysteem bij iets meer dan de helft van de reclasseringswerkers niet goed in beeld blijkt te zijn, staat hier tegenover dat de aanwezigheid van kinderen bij de meerderheid wel bekend is, maar bij een vijfde deel van de reclasseringswerkers is dit niet het geval. De eventueel aanwezige hulpverlening bij kinderen is voor een grote meerderheid echter niet bekend bij de reclasseringswerkers.

Voor bijna de helft van deze cliënten is er door de reclasseringswerkers hulpverlening uitgezet naar Kairos. Verder is er hulpverlening uitgezet naar Sensire Twello, JustAct, DD- kliniek Deventer, MEE, Activerium en het IMC. Voor drie van de cliënten is er geen hulpverlening uitgezet. Bij één cliënt is dit nog niet gebeurd aangezien het toezicht nog moet worden opgestart, een andere cliënt verblijft nog in de Piet Roorda Kliniek en van de laatste cliënt is de reden niet bekend.

Conclusie gestructureerd interview onder de reclasseringswerkers

De verschillende vormen van huiselijk geweld worden vaak in een samenhang terug gezien, zo geven de meeste reclasseringswerkers aan dat zij lichamelijk en psychisch geweld terug zien bij hun cliënten. De gevolgen die zij echter signaleren komen niet overeen met het geweld dat terug wordt gezien, er wordt namelijk minder lichamelijk letsel gesignaleerd. De reclasseringswerkers geven hierbij wel aan dat psychisch letsel het meest terugkomende gevolg is van huiselijk geweld. Psychosomatische klachten worden minder gesignaleerd door de reclasseringswerkers. Ggedragmatige verschijnselen worden voornamelijk gesignaleerd bij de cliëntenpopulatie (daders). De overige klachten en verschijnselen worden zowel bij dader als slachtoffer gesignaleerd.

Het cliëntstelsel blijkt onder de reclasseringswerker geen eenduidige definitie te hebben. Zo blijkt dat sommige reclasseringswerkers het cliëntstelsel breed zien, met hierbij familieleden en vrienden meegenomen. Maar ook is gekozen voor mensen die alleen betrokken waren bij het delict. De definitie die in dit onderzoek gehanteerd wordt: 'het cliëntstelsel met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd ten tijde van het delict' wordt door vijf reclasseringswerkers gegeven als definitie voor het cliëntstelsel.

De reclasseringswerkers geven aan dat zij voor het grootste gedeelte niet altijd het cliëntstelsel in beeld hebben. Alle reclasseringswerkers vinden wel dat er rekening gehouden dient te worden met het cliëntstelsel bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten. Er kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerkers belang hechten aan stelselgericht werken.

De leden met wie de reclasseringswerkers momenteel contact hebben uit het cliëntstelsel, zijn voornamelijk de slachtoffers. Dit is meestal de partner en de ouders worden ook vaak genoemd. Hierbij wordt door twee reclasseringswerkers aangegeven dat de kinderen ook in de gesprekken worden betrokken. Één reclasseringswerker spreekt ook mensen die verbonden zijn met het stelsel van de dader. Verder wordt eenmaal genoemd dat er voornamelijk eerst contact wordt gezocht met hulpverlenende instanties om het stelsel heen.

De reden om contact op te nemen met het cliëntstelsel is volgens de reclasseringswerkers om te inventariseren welke hulpverlening er in het stelsel is, zij benieuwd zijn hoe de cliënt functioneert in zijn stelsel en hoe dit ervaren wordt door het stelsel. Daarnaast wil het grootste gedeelte van de werkers meer informatie inwinnen over het delict en de situatie die zich heeft afgespeeld.

De reclasseringswerkers geven allen aan, op één persoon na, rekening te houden met het cliëntstelsel. Geconcludeerd wordt dat de reclasseringswerkers wel stelselgericht willen werken, maar dat het antwoord of het cliëntstelsel in beeld is en het antwoord dat het in beeld hebben van het cliëntstelsel bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten, niet met elkaar overeen komen. Hierbij komt naar voren dat zij het cliëntstelsel niet altijd relevant achten omdat het slachtoffer uit beeld is. Uit het onderzoek blijkt dat vier reclasseringswerkers het cliëntstelsel minimaal vier keer heeft gesproken.

De voornaamste reden om het cliëntstelsel in beeld te hebben is volgens de reclasseringswerkers om zicht te krijgen op de problematiek binnen het stelsel. Huiselijk geweld kan volgens verschillende reclasseringswerkers namelijk niet ontstaan zonder het cliëntstelsel.

Door gesprekken met het cliëntstelsel te voeren wordt het verhaal niet eenzijdig, aangezien je het van verschillende kanten bekijkt.

Bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten delen de reclasseringswerkers hun mening waarom het cliëntsysteem in beeld dient te zijn. Bijna de helft van de reclasseringswerkers vindt dat het cliëntsysteem in beeld moet zijn omdat op deze manier alle zijden van de problematiek worden bekeken en hier verdere hulpverlening op in te zetten. De overige reclasseringswerkers, bijna de helft, vinden dat het cliëntsysteem in beeld dient te zijn bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten omdat er meestal sprake is van meervoudige problematiek in het cliëntsysteem en om de hulpverlening te laten slagen het van belang is om het cliëntsysteem op de hoogte te brengen van de hulpverleningstrajecten en waar mogelijk ook zelf hulpverlening ontvangen.

Bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten is als criterium opgesteld dat dit op een juiste wijze gebeurt door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverlenende instanties verdere hulpverlening uit te zetten voor het gehele cliëntsysteem. Één van de reclasseringswerkers heeft gekozen voor dit antwoord.

Geconcludeerd wordt dat er niet systeemgericht gewerkt wordt voor het gehele cliëntsysteem.

Geconcludeerd wordt dat de reclasseringswerkers systeemtherapie niet altijd noodzakelijk achten in het kader van huiselijk geweld. Zij vinden dat het niet altijd van belang is bij cliënten en bovendien ook niet altijd mogelijk. Systeemtherapie kun je volgens hen niet verplicht stellen, dit heeft volgens hen te maken met casusspecifieke verschillen.

In het kader van huiselijk geweld is het van belang dat hulpverleningsinstanties met elkaar samenwerken. In het gebied Apeldoorn is dit door de gemeente vorm gegeven door middel van de ketenregistratie. Uit onderzoek blijkt dat geen enkele reclasseringswerker bekend is met de ketenregistratie in de gemeente Apeldoorn. De hulpverlenende instanties die de reclasseringswerkers benoemen zijn vooral gericht op daderhulpverlening. Opvallend is dat er niet wordt gedacht aan vrouwenhulpverlening en ook zijn er weinig instanties genoemd die hulpverlening of begeleiding bieden aan kinderen.

De reclasseringswerkers zien wel het belang in van het samenwerken met de ketenregistratie, omdat dit volgens hen de samenwerking bevordert waardoor meer bekend wordt over de mogelijkheden voor hulpverlening bij huiselijk geweld. Hierdoor zou een snellere aansluiting met de verschillende instanties tot stand komen, waardoor vroegtijdige signalering beter mogelijk is.

De reclasseringswerkers hebben op het moment niet de indruk dat zij volledig op de hoogte zijn van het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld in de gemeente Apeldoorn. De samenwerking met diverse hulpverlenende instanties wordt op het moment verschillend ervaren door de reclasseringswerkers. Dit loopt van moeizaam tot goed.

Geconcludeerd wordt dat de samenwerking, tussen Tactus reclassering en de betrokken instellingen bij huiselijk geweld, niet optimaal verloopt.

In het kader van samenwerking en het proberen te voorkomen of verminderen van huiselijk geweld, is er gevraagd aan de reclasseringswerkers wat zij zouden doen bij een nieuwe melding van huiselijk geweld.

Uit het onderzoek blijkt dat er geen eenduidige manier van handelen is bij de reclasseringswerkers. Alle werkers maken wel een melding binnen het team en stemmen verder af. Opvallend is dat de politie of hulpverlenende instanties vaak niet worden ingelicht over de melding of het vermoeden van huiselijk geweld. Volgens de vooropgestelde criteria is het van belang dat dit gemeld wordt binnen de organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is voor de huidige zaak. Daarnaast moet dit gemeld worden bij de politie Apeldoorn en de betrokken instellingen bij het cliëntsysteem. Op deze manier wordt het

gehele hulpverleningssysteem om de cliënt heen op de hoogte gebracht van de gang van zaken bij het opnieuw voordoen van huiselijk geweld.

In het laatste deel van het onderzoek worden er specifiek vragen gesteld over het hulpverleningsaanbod van Tactus verslavingszorg. Uit dit onderzoek blijkt dat geen van de reclasseringswerkers een volledig overzicht heeft van de hulpverlening dat Tactus aanbiedt. Volgens de reclasseringswerkers zou het toeleiden naar zorg en het bevorderen van de eigen doorstroom in de hulpverlening van Tactus bevorderd kunnen worden door een overzicht van de aangeboden hulpverlening per afdeling van Tactus Verslavingszorg. Momenteel hebben de meeste reclasseringswerkers hun eigen sociale kaart ontwikkeld binnen Tactus verslavingszorg Apeldoorn. De wens van de reclasseringswerkers is dat er vanuit de organisatie een duidelijk overzicht komt met de aangeboden hulpverleningstrajecten.

Conclusie gestructureerd interview onder cliënten en slachtoffers (respondenten)

De populatie van het respondentenonderzoek bestaat uit vier mannen en vier vrouwen in het kader van huiselijk geweld. Van de cliënten die een lopend verplicht reclasseringscontact bij Tactus reclassering hebben, blijkt geen eenduidige lijn over de duur van het verplichte contact. De meeste cliënten hebben één tot vijf keer contact gehad met de reclassering in hun huidige verplichte contact.

Uit het onderzoek onder de respondenten blijkt dat er meer sprake is van psychisch geweld dan van lichamelijk geweld. Hierbij wordt door de respondenten niet eenmaal seksueel geweld aangegeven. De samenhang tussen lichamelijk en psychisch geweld komt in dit onderzoek niet duidelijk naar voren.

Het huiselijk geweld wordt meestal onder invloed van middelen gepleegd. Bij het grootste gedeelte van de respondenten heeft het huiselijk geweld onder invloed van alcohol plaatsgevonden. Hierbij blijkt dat het gebruik van middelen invloed heeft gehad op het huiselijk geweld.

Uit het onderzoek blijkt dat sinds er contact is met Tactus reclassering het middelengebruik bij een groot gedeelte van de respondenten is verminderd.

Sinds het lopende contact met Tactus reclassering merkt de helft van de respondenten een verandering in de relatie. De verandering die het meest wordt teruggezien, is dat er geen huiselijk geweld meer heeft plaatsgevonden.

Het huiselijk geweld dat tegen de gezinsleden is gepleegd komt in verschillende gezinssamenstellingen voor. Er is geen eenduidige lijn als er wordt gekeken naar de gezinssamenstelling en de slachtoffers van het huiselijk geweld.

Het grootste gedeelte van de cliënten geeft aan dat zij kinderen hebben. Bij het overgrote gedeelte van de kinderen waren voor het huiselijk geweld nog geen hulpverlenende instanties betrokken. Na het voordoen van het huiselijk geweld zijn er bij twee gezinnen hulpverlenende instanties betrokken geraakt. Geconcludeerd kan worden dat het cliëntsysteem wat betreft de kinderen niet voldoende betrokken wordt in de uitgezette hulpverlening.

Uit onderzoek blijkt dat één respondent heeft deelgenomen aan relatiegesprekken in het kader van huiselijk geweld. Deze gesprekken hebben volgens de respondent een meerwaarde gehad. Het grootste gedeelte van de respondenten heeft wel behoefte (gehad) aan relatiegesprekken. Ook is het grootste gedeelte van de respondenten bereid om mee te werken aan relatiegesprekken. Het grootste gedeelte van de respondenten is bereid om aan bemiddelingsgesprekken in het kader van huiselijk geweld deel te nemen. De meningen van

de respondenten zijn gelijk verdeeld als het gaat over de vraag of er voldoende hulpverlening is geweest om huiselijk geweld te voorkomen. De slachtoffers van huiselijk geweld zijn van mening dat zij voldoende worden betrokken in het hulpverleningsproces door Tactus reclassering. Zij zijn verdeeld over de mening of zij betrokken zouden moeten worden in het hulpverleningsproces.

Van de respondenten zijn de meesten in contact met de ambulante verslavingszorg van Tactus. Bij een groot gedeelte van de respondenten is er hulpverlening ingezet op de daders. Slachtofferhulpverlening en hulpverlening voor de kinderen wordt door de respondenten eenmalig genoemd. Geconcludeerd kan worden dat er voor slachtoffers en kinderen in het kader van huiselijk geweld zeer beperkt hulpverlening wordt uitgezet.

De respondenten beoordelen de uitgezette hulpverleningstrajecten van Tactus reclassering gemiddeld met een goed. Een groot gedeelte van de respondenten vindt dat de samenwerking met de diverse instanties en de onderlinge communicatie niet goed verloopt.

Als laatste is de volgende stelling aan de cliënten voorgelegd ‘bij huiselijk geweld moet je ook samen in begeleiding gaan’. Het grootste gedeelte van de cliënten was het eens met deze stelling.

Eindconclusie en beantwoording van de onderzoeksvraag

Aan de hand van de vooropgestelde deelvragen wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag die als volgt is gesteld;

‘Op welke wijze houdt Tactus reclassering Apeldoorn bij constatering van huiselijk geweld rekening met het cliëntsysteem bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten?’

Om hierop antwoord te kunnen geven, is gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek, een dossieronderzoek en gestructureerde interviews. De belangrijkste conclusies die hieruit zijn getrokken, staan hieronder beschreven. Vervolgens wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag.

In de literatuur wordt altijd in de mannelijke vorm over daders geschreven. Hierbij wordt in dit onderzoek een kanttekening gemaakt, aangezien vrouwen ook dader kunnen zijn van huiselijk geweld. Uit het veldonderzoek blijkt namelijk 13,33% van de daders een vrouw te zijn en 86,77% betreft mannen.

Zowel uit het literatuur- als het veldonderzoek blijkt dat psychisch en lichamelijk geweld vaak in samenhang worden teruggezien. Deze twee vormen komen het meest voor in dit onderzoek, seksueel geweld beduidend minder. Zo is geen van de cliënten veroordeeld wegens seksueel geweld in het kader van huiselijk geweld. Uit de literatuur blijkt dat seksueel geweld vaak moeilijk aantoonbaar is, vaak zijn er geen zichtbare lichamelijke signalen.

De gevolgen van huiselijk geweld worden in dit onderzoek het meest teruggezien in gedragsmatige verschijnselen en psychisch letsel door de reclasseringswerkers. Hierbij is mondeling aangegeven, dat ze gedragsmatige verschijnselen voornamelijk terugzien bij de dader. Lichamelijk letsel wordt ook veel teruggezien, namelijk onder de helft van de reclasseringswerkers.

In dit onderzoek is een definitie gegeven voor het cliëntsysteem in het kader van huiselijk geweld. Onder de reclasseringswerkers bestaat hier geen eenduidige definitie voor. Wat er onder het cliëntsysteem verstaan wordt, zijn uiteenlopende antwoorden op gegeven.

Aan de hand van de definitie die in dit onderzoek gehanteerd wordt, blijkt uit het dossieronderzoek het cliëntsysteem bij meer dan de helft in beeld te zijn. Bij 60% van de gevallen is dit namelijk wel het geval, bij 40% is dit niet het geval. Deze resultaten komen echter niet overeen met de resultaten van het interview dat is afgenomen onder de reclasseringswerkers. Hierbij geeft namelijk 31% aan het cliëntsysteem wel in beeld te hebben en geen van de reclasseringswerkers geeft aan dit cliëntsysteem niet in beeld te hebben. Van de overige reclasseringswerkers geeft 54% aan het systeem niet altijd in beeld te hebben en 15% alleen als zij dit relevant achten.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat bij 60% van de vijftien cliënten contact is geweest met het slachtoffer. Door een meerderheid van de reclasseringswerkers is hier dus systeemgericht gewerkt. Dit aantal uit het dossieronderzoek komt overeen met de resultaten van het interview onder de werkers. In dit geval is de registratie onder de werkers dus goed.

Bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten voor het cliëntsysteem, geven de reclasseringswerkers aan (op één persoon na) dat ze rekening houden met het cliëntsysteem en iedereen vindt ook dat dit moet. Dit komt echter niet overeen met het aantal reclasseringswerkers dat het cliëntsysteem in beeld heeft. Uit het dossieronderzoek blijkt bij 40% van de cliënten het systeem niet in beeld te zijn en 54% van de reclasseringswerkers geven aan het systeem niet altijd in beeld te hebben. Dit kan verklaard worden door het feit dat er bij Tactus reclasseringswerker geen eenduidige definitie voor het cliëntsysteem bij huiselijk geweld bestaat.

Om zicht te krijgen op de problematiek binnen het cliëntsysteem, blijkt uit dit onderzoek dat het van belang is om dit systeem als reclasseringswerker in beeld te hebben. Uit het literatuuronderzoek blijkt namelijk dat het systeem bij huiselijk geweld altijd verbonden is met de cliënt.

De definitie waarom er rekening gehouden dient te worden met het cliëntsysteem, luidt in dit onderzoek als volgt: ‘in het kader van huiselijk geweld is er meestal sprake van een meervoudige problematiek in het cliëntsysteem, om hulpverlening te laten slagen is het van belang dat alle partijen in dit cliëntsysteem hiervan op de hoogte zijn en waar mogelijk ook zelf hulpverlening ontvangen’.

De manier waarop er rekening moet worden gehouden met het cliëntsysteem volgens de reclasseringswerkers komt niet eenduidig naar voren. Voor dit onderzoek is het criterium opgesteld dat dit op de juiste wijze gebeurt indien alle hulpverleningstrajecten in kaart worden gebracht en samen met de betrokken hulpverlenende instanties verdere hulpverlening uitgezet wordt voor het gehele cliëntsysteem. Het literatuuronderzoek wijst namelijk uit dat in het kader van huiselijk geweld het van belang is dat het gehele cliëntsysteem wordt geholpen bij de spelende problematiek, aangezien huiselijk geweld altijd plaats vindt in dit systeem. De literatuur heeft hier dus een duidelijke visie op, evenals de gemeente Apeldoorn door middel van de ketenregistratie. Door deze ketenregistratie wordt er systeemgericht gewerkt in het kader van huiselijk geweld, om zo alle betrokken partijen op de juiste wijze te begeleiden. Op de afdeling Tactus reclassering blijkt geen eenduidige visie hierop te bestaan.

Tactus reclassering heeft bij huiselijk geweld de kinderen uit het cliëntsysteem onvoldoende in beeld en deze worden dan ook onvoldoende betrokken in de hulpverlening.

Uit het onderzoek blijkt namelijk dat de reclasseringswerkers, op een enkeling na, de hulpverlening van de kinderen niet goed in beeld hebben. Zo blijkt uit het dossieronderzoek dat er geen hulpverlenende instanties voor kinderen zijn geraadpleegd. Er wordt dan ook

amper gedacht aan instanties hiervoor in het kader van huiselijk geweld en aan de ketenaanpak, zo blijkt uit de afgenomen interviews onder de reclasseringswerkers. Uit het veldonderzoek komt naar voren dat de uitgezette hulpverlening door Tactus reclassering dadergericht is. Er wordt minimale hulpverlening uitgezet voor het slachtoffer.

In de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld is het van belang dat er een goede informatieverstrekking tot stand komt, dat slachtoffers begeleiding krijgen bij het maken van keuzes en dat ze leren hun grenzen aan te geven. Dit kan tot stand komen door middel van motiverende gesprekstechnieken. Op deze manier kunnen ook daders gemotiveerd worden voor hulpverlening.

Onder de respondenten bestaat een behoefte aan relatie- en/of bemiddelingsgesprekken in het kader van huiselijk geweld. Uit het onderzoek onder de reclasseringswerkers blijkt echter dat hier regelmatig juist niet voor gekozen wordt, omdat dit mogelijk te veel druk zou zetten op het cliëntsysteem. Om systeemgericht te werken bij huiselijk geweld wordt er juist veel gewerkt met deze relatie- en/of bemiddelingsgesprekken.

De helft van de respondenten heeft wel verandering gemerkt in de relatie tussen dader en slachtoffer sinds er contact is met Tactus reclassering. Ook heeft Tactus reclassering invloed op het middelengebruik.

De samenwerking met diverse hulpverlenende instanties in het kader van huiselijk geweld, wordt verschillend ervaren door zowel de reclasseringswerkers als de respondenten. Het literatuuronderzoek wijst uit dat het in het kader van huiselijk geweld zeer van belang is dat de samenwerking goed en nauw verloopt. Dit heeft voornamelijk als reden dat er niet langs elkaar heen wordt gewerkt en dat alle betrokken partijen op de hoogte zijn van actuele situaties. Op de afdeling Tactus reclassering ontbreekt het echter aan een compleet beeld van de hulpverlening die Tactus als organisatie aanbiedt. De reclasseringswerkers hebben namelijk aangeven hier geen overzicht van te hebben, maar hier bestaat wel duidelijk behoefte aan. Het ontbreken van deze sociale kaart is dan ook niet bevorderlijk voor de verslavingszorg van Tactus.

Bij het opnieuw voordoen van huiselijk geweld bij cliënten of het vermoeden hiervan, bestaat geen eenduidige werkwijze bij Tactus reclassering. Het criterium dat aan de hand van de ketenregistratie in Apeldoorn hiervoor is opgesteld, geeft aan dat het van belang is dat dit wordt gemeld binnen de organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is voor de zaak. Daarnaast moet dit gemeld worden bij de politie Apeldoorn en bij de betrokken instanties. Op deze manier wordt het gehele hulpverleningssysteem om de cliënt heen op de hoogte gebracht van de gang van zaken.

De gemeente Apeldoorn heeft hier, in tegenstelling tot Tactus reclassering, wel een eenduidige werkwijze voor.

Op welke wijze houdt Tactus reclassering Apeldoorn bij constatering van huiselijk geweld rekening met het cliëntsysteem bij het uitzetten van de hulpverleningstrajecten?

Geconcludeerd kan worden dat Tactus reclassering Apeldoorn geen eenduidige manier van werken heeft in het kader van huiselijk geweld. Momenteel is er geen definitie bij Tactus reclassering beschikbaar die aangeeft wat het cliëntsysteem inhoudt en hoe men moet handelen bij constatering van huiselijk geweld.

De reclasseringswerkers ervaren echter wel het belang van systeemgericht werken in het kader van huiselijk geweld, maar dit wordt tot op heden nog niet op een eenduidige wijze

gedaan. De huidige samenwerking met de diverse hulpverlenende instanties wordt momenteel niet optimaal benut. Tactus reclassering heeft een beperkt overzicht van het hulpverleningsaanbod van diverse hulpverlenende instanties als ook van Tactus verslavingszorg.

Uit onderzoek blijkt dat er in de gemeente Apeldoorn een ketenaanpak is gerealiseerd, dit om de samenwerking tussen diverse instanties meer cliëntgericht te maken in het kader van huiselijk geweld.

Discussiepunten en aanbevelingen aan Tactus reclassering

Het is wenselijk dat de afdeling Tactus reclassering een eenduidige definitie van het cliëntsysteem hanteert in het kader van systeemgericht werken bij huiselijk geweld. In dit onderzoek wordt de volgende definitie gehanteerd: ‘de (familie)leden met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd ten tijde van het delict’. Hiervoor kunnen ze de definitie gebruiken van dit onderzoek. Maar het zou ook eerst als discussiepunt kunnen worden ingebracht wat de werknemers onder dit cliëntsysteem verstaan, om vervolgens gezamenlijk een definitie te kunnen formuleren.

Om een eenduidige werkwijze te hanteren bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten voor het gehele cliëntsysteem (zoals hierboven beschreven) wordt er aanbevolen om de volgende definitie hiervoor te hanteren; ‘In het kader van huiselijk geweld is er meestal sprake van een meervoudige problematiek in het cliëntsysteem. Om hulpverlening te laten slagen is het van belang dat alle partijen in dit cliëntsysteem hiervan op de hoogte zijn en waar mogelijk ook zelf hulpverlening ontvangen’.

Om deze vorm te geven is een deelname aan de ketenregistratie van de gemeente Apeldoorn vereist. De gemeente Apeldoorn sluit momenteel aan bij de cliëntenpopulatie om zo de begeleiding van alle betrokken partijen in het cliëntsysteem te optimaliseren.

Om van systeemgericht werken te spreken in het kader van huiselijk geweld zullen er meerdere gesprekken moeten plaats vinden in het cliëntsysteem.

Om een duidelijk overzicht te creëren bevelen onderzoekers aan dat er bij het opstellen van het plan van aanpak voor cliënten in het kader van huiselijk geweld, minimaal vier gesprekken te laten plaatsvinden met het systeem en de betrokken hulpverlenende instanties. Op deze wijze wordt er aangesloten bij het cliëntsysteem. In deze gesprekken moet naar voren komen welke hulpverlening er aanwezig is en wat voor hulpverlening eventueel verder wenselijk zou zijn voor het cliëntsysteem (zoals de hierboven aangegeven definitie). Om cliënten te motiveren voor hulpverlening is het van belang dat er motiverende gesprekstechnieken worden toegepast.

Tevens zou er moeten worden gekeken naar de behoefte in het cliëntsysteem om deel te nemen aan relatie- en/of bemiddelingsgesprekken in het kader van huiselijk geweld.

Tactus reclassering heeft momenteel geen eenduidige werkwijze bij het opnieuw voordoen van huiselijk geweld of het vermoeden hiervan. Aanbevolen wordt om hier de volgende werkwijze te hanteren; melding en overleg binnen het team van Tactus reclassering, overleg met de Officier van Justitie die verantwoordelijk is over de huidige zaak, melding bij de politie Apeldoorn om de ketenaanpak in gang te zetten en de betrokken instellingen bij het cliëntsysteem moeten op de hoogte worden gesteld.

Momenteel heeft Tactus reclassering geen eenduidig overzicht van de ambulante hulpverleningstrajecten voor het gehele cliëntsysteem. Om de huidige hulpverlening te

optimaliseren is een overzicht van de aangeboden hulpverlening van belang. In bijlage twee is hiervan een overzicht weergegeven.

Bij Tactus verslavingszorg is er momenteel geen overzicht beschikbaar van welke hulpverlening zij aanbieden. Tactus verslavingszorg onderscheidt zich met andere hulpverlenende instanties doordat zij sneller kunnen toeleiden naar zorg aangezien er veel hulpverlening binnen de eigen instelling aanwezig is. Om dit verder te optimaliseren adviseren wij Tactus verslavingszorg een overzicht op te stellen die per afdeling aangeeft welke hulpverlening er aangeboden wordt.

Tactus verslavingszorg zou verder onderzoek kunnen doen naar de effecten van systeemgericht werken in het kader van huiselijk geweld.

Ook zou er onderzoek kunnen worden gedaan naar de effecten van de wet Tijdelijk Huisverbod en of de hulpverlening slaagt om binnen een kort tijdsbestek een aanbod te doen.

Literatuurlijst

Boekenlijst:

- Baarda, De Goede en Teunissen, *Basisboek kwalitatief Onderzoek* (2005), Groningen/Houten, p/a Wolters/ Noordhoff bv..
- Baeten P., Geurts E. (2002), *In de schaduw van het geweld*, Utrecht, NIZW uitgeverij.
- C.Loth, R. R. Rutten, D. Huson- Anbeek, L. Linde, *Verslaving in de verpleegkundige praktijk* (2007), Maarssen, Elsevier gezondheidszorg.
- Dutton D.G., Golant S.K., Pijnaker H. (2000), *De partnermishandelaar, een psychologisch profiel*. Houten, Bohn Stafle Van Loghum.
- Epen, van J.H. , *Drugsverslaving en Alcoholisme* (2002), Houten, Bohn Stafle Van Loghum.
- Flikweert, M., en Lunnemann, K. (2003), *Hulpverleners aan het gezin, Literatuurstudie naar systeemgerichte benadering in geval van huiselijk geweld*, Verwey – Instituut.
- Heus T. (2002), *Het hulpverleningsgesprek in het cliëntsysteem*, Soest, Uitgeverij Nelissen.
- Janssen H. (2006), *Geweld achter de voordeur, aanpak van huiselijk geweld*, Amsterdam, uitgeverij Boom
- Kerssenmakers, R. Meerten van, R. Noorlander, E. Vervaeke, H. (2008) *Drugs en alcohol Gebruik , misbruik en verslaving*. Bohn Stafleu van Loghum Houten).
- Linden, van der P., en M.Steketee (1999), *Daderhulpverlening in Nederland, Inventarisatie van hulpaanbod en preventie voor plegers van seksueel en huiselijk geweld*, TransAct. Utrecht 1999.
- Mertens M., Vandebroek E. (1997), *Systeemgerichte methoden in de hulpverlening*, Leuven-Apeldoorn, Uitgeverij Garant.
- Outsum, van R. (2001), *De aanpak, systeemgerichte hulpverlening bij geweld in relaties*, Transact.
- Ruiters, de M. (2007), *Voortgangsrapportage maart 2007, Project: Ketenaanpak huiselijk geweld Apeldoorn*, Gemeente Apeldoorn.
- Vlucht, van der I (1998), *Handelen bij mishandeling, een handleiding voor hulpverleners bij geweld in de relatie*, Transact.
- Wentzel W. (2003), *Huiselijk en seksueel geweld*, Houten, Bohn Stafle Van Loghum.
- Wetboek van strafrecht en strafvordering.

Vaktijdschriften:

- Delft, van D. (2008), *Psy, tijdschrift over geestelijke gezondheid en verslaving*, Amersfoort, uitgeverij GGZ Nederland.
- Beek, van I., Wentzel, W.(april 2009), *Maatwerk vakblad voor maatschappelijk werk*, Houten, Bohn en Stafleu van Loghum.

Internetbronnen:

www.huiselijkgeweld.nl

www.movisie.nl

<http://stophuiselijkgeweld.opvang.nl/page5.html>

http://www.vng.nl/Praktijkvoorbeelden/VEIL/2006/Apeldoorn_huiselijk_geweld_niet_normaal.pdf

Praktijkbronnen:

- Blokhuis, P. wethouder Zorg en Welzijn, gemeente Apeldoorn.
- Dijk, van M. , psycholoog in opleiding afstudeeronderzoek, Tactus verslavingszorg.
- Grooten, L. senior reclasseringswerker, Tactus reclassering
- Meer-Jansma, van der M. Beleidsmedewerker/onderzoeker afdeling zorgontwikkeling Tactus verslavingszorg.
-

BIJLAGE 1: Notulen onderzoeksgesprek met de gemeente Apeldoorn

Datum gesprek:

27-02-'09

Naam:

Paul Blokhuis, wethouder van Zorg & Welzijn bij de gemeente Apeldoorn.

Doel van het gesprek:

In ons onderzoek richten wij ons op de uitgezette hulpverleningstrajecten van Tactus Reclassering in Apeldoorn op het gebied van huiselijk geweld. Hiervoor willen wij eerst voor onszelf helder krijgen wat Apeldoorn doet op dit gebied en welk beleid hier gevolgd wordt. We hebben er daarom dan ook voor gekozen om hierover een gesprek te hebben met iemand van de gemeente Apeldoorn. Dit gesprek zullen wij voeren met dhr. Blokhuis, die als wethouder van Zorg en Welzijn voorzitter is van de stuurgroep Huiselijk geweld Apeldoorn.

Inhoud van het gesprek:

Dhr. Blokhuis heeft ons eerst uitgelegd dat er nog geen vastgesteld beleid is op het gebied van huiselijk geweld. Wel is de gemeente begonnen met een project ketenregistratie huiselijk geweld. Volgens dhr. Blokhuis is Apeldoorn hiermee voorloper op dit gebied in vergelijking met andere gemeentes. Op de site van het ministerie wordt het project als “best practice” genoemd. Het doel van dit project is vroegtijdige signalering en voorkoming van (ernstiger) huiselijk geweld.

Deze ketenregistratie heeft volgens de gemeente Apeldoorn (2007) als hoofddoel het voorkomen en terugdringen van huiselijk geweld. Het project moet een effectieve en sluitende aanpak door deelnemende organisaties realiseren. Het project zal dit bereiken door preventie, signalering en hulpverlening van huiselijk geweld te professionaliseren, zowel voor autochtonen als allochtonen. Het project moet de samenwerking tussen de deelnemende organisaties verbeteren om de betrokkenen beter van dienst te kunnen zijn en de “maatschappelijke” gevolgen van huiselijk geweld te beperken.

Op de volgende gebieden zijn de productgroepen werkzaam die met een duidelijk doel en binnen een aangeven tijdsplan producten neerzetten:

- Preventie
- Signalering
- Hulpverlening
- Registratie
- Interregionale samenwerking
- PR en communicatie

Door de registratiesystemen te koppelen kunnen de betrokken instanties eenvoudig en snel inzicht krijgen bij welke aangesloten instanties de betrokken cliënt nog meer hulp ontvangt. Volgens dhr. Blokhuis moeten er dan ‘gelijk lampjes gaan branden’ wanneer hier sprake van is. De gegevens van de cliënt / de matches komen bij elkaar in de database van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld om de hulpverlening dus onderling af te stemmen en te coördineren. Daarnaast noemde dhr. Blokhuis nog dat het ook als doel heeft om zo min mogelijk professionals op één gezin te zetten (voorbeeld hierbij zaak Savannah).

De ketenregistratie is ook nauw verbonden aan een nieuw instrument dat kan worden ingezet bij huiselijk geweld: het tijdelijke huisverbod. Tot nu toe werd in principe altijd het slachtoffer uit huis geplaatst, nu gebeurt het andersom; de dader wordt voor tien dagen uit

huis geplaatst als er sprake is van huiselijk geweld. Bureau Jeugdzorg wordt altijd ingeschakeld wanneer er kinderen aanwezig zijn.

De volgende instanties zijn hierbij betrokken:

- Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG)
- Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe
- Politie Noord – Oost Gelderland (grootste leverancier volgens dhr. Blokhuis)
- Hera (vrouwenopvang Gelderland)
- Slachtofferhulp Nederland regio Oost
- Leger des Heils
- Reclassering Midden – Oost Nederland
- Mee Veluwe en huisartsen
- Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- GGnet
- Kairos daderhulpverlening

BIJLAGE 2: Hulpverleningsaanbod Apeldoorn

Ambulante hulpverlening Tactus verslavingszorg

1. Gericht op daders of slachtoffers?

De ambulante hulpverlening van Tactus verslavingszorg werkt zowel met daders als met slachtoffers.

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

Ze bieden systeemtherapie gericht op huiselijk geweld en ze hebben een module huiselijk geweld.

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Het cliëntsysteem wordt betrokken aangezien, zoals hierboven vermeld staat, ze systeemtherapie geven gericht op huiselijk geweld. Dit is zonder het cliëntsysteem niet mogelijk.

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

Er wordt samengewerkt met instellingen voor zowel daders als slachtoffers. Dit zijn de volgende instellingen:

- De Tender
- Kairos
- De psychiatrie
- Huisartsen
- Etc, afhankelijk van de problematiek en eerdere hulpverlening

Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG)

1. Gericht op daders of slachtoffers?

Het ASHG zet systeemgerichte hulp uit voor zowel daders als slachtoffers en eventuele kinderen.

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

Het ASHG Apeldoorn is het meld-, advies- en steunpunt voor problemen en vragen op het gebied van huiselijk geweld. Kerntaken van het ASHG zijn de telefonische advisering, doorverwijzing en het casemanagement met betrekking tot meldingen met een “enkelvoudige” problematiek. Complexe situaties (meldingen waarbij cliënten met meervoudige problemen zijn betrokken) worden vanaf 1 januari 2009 doorgeleid naar een gemeentelijke zorgcoördinator. Het ASHG is te bereiken op telefoonnummer 0900-1262626.

Wanneer een melding binnenkomt, gaat het ASHG als volgt te werk:

- Een medewerker van het ASHG neemt contact op met de melder:

- Afstemmen reden van de melding
- Afstemmen of de melding opgevolgd kan worden = hulp uitzetten voor alle betrokkenen
- Checken of er al hulp aanwezig is binnen het systeem

- Er is met de betrokkenen besproken dat er een melding is gedaan bij het ASHG

* Wanneer er een melding wordt gedaan, gaan ze ervan uit, dat dit met de betrokkene is besproken en dat deze persoon toestemming heeft verleend

*Het kan zijn, dat er geen toestemming door de betrokkene wordt gegeven, maar dat de professional toch besluit de melding wel te doen. Er is dan sprake van overmacht. Het recht om te melden weegt zwaarder dan het recht om te zwijgen. De betrokkene loopt bijvoorbeeld gevaar en hulp moet worden ingezet. Dit mag, maar moet dan wel goed geregistreerd worden door de professional, die meldt.

- Een medewerker van het ASHG neemt contact op met de betrokkenen
 - o Situatie helder krijgen
 - o Bepalen welke hulpverlening er ingezet dient te worden
- Een medewerker van het ASHG gaat systeemgericht hulpverlening uitzetten
 - o Hulp wordt ingezet voor slachtoffer, dader en eventuele kinderen
 - o Alle betrokkenen hebben hulp nodig (indien mogelijk). Het kan bijvoorbeeld zijn dat een dader niet te benaderen valt.
- Een medewerker van het ASHG volgt de zaak voor 3 weken als casemanager
 - o Het ASHG is maximaal 3 weken casemanager
 - o Het ASHG zet de hulp voor alle betrokkenen uit
 - o Het ASHG volgt, of de hulp ook daadwerkelijk op gang komt en toereikend is
 - o Het ASHG brengt hulpverleners met elkaar in contact om hulp af te stemmen
 - o Als een zaak complex is en langer gevolgd dient te worden, wordt de zaak overgedragen aan de gemeentelijke zorgcoördinator, die de zaak langere tijd blijft volgen

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Zoals hierboven beschreven staat, zet het ASHG hulp uit voor het hele systeem. Met betrokkenen wordt afgestemd welke hulp nodig is en de hulp wordt vervolgens ingezet en gevolgd.

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

Het ASHG werkt samen met zowel instellingen voor daders als voor slachtoffers, namelijk:

- Reclassering
- Kairos
- AMW
- MEE
- Bureau Jeugdzorg
- Hera

Hera

1. Gericht op daders of slachtoffers?

Hera werkt voornamelijk met slachtoffers van huiselijk geweld.

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

Het hulpverleningsaanbod bestaat uit opvang, begeleid wonen, Begeleide Terugkeer, ambulante groepshulpverlening, ambulante kindergroep 'Let op de Kleintjes' en ambulante gesprekken 'Spiraal van geweld'

Deze producten zijn gericht op slachtoffers van huiselijk geweld en machtsmisbruik, met uitzondering van Begeleide Terugkeer. Dit is gericht op relatiegesprekken met man en vrouw om het geweld te stoppen.

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Ja, het netwerk wordt zo snel mogelijk in beeld gebracht. Wanneer dit hulpbronnen van de cliënt zijn, vinden er soms ook gesprekken plaats.

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

Hera werkt samen met zowel instellingen voor daders als voor slachtoffers, namelijk:

- Kairos
- Tactus verslavingszorg
- Iriszorg
- Reclassering
- Bureau Jeugdzorg
- GGnet

Kairos

1. Gericht op daders of slachtoffers?

Kairos werkt voornamelijk met daders van huiselijk geweld

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

Intake door psychotherapeut / relatietherapeut waarbij zowel pleger als slachtoffer gesproken kunnen worden. Aanbod pleger: stop huiselijk geweld therapie: dit is een groepsaanbod waarin het leren herkennen van spanningsopbouw, cirkel van HG en time-out aanleren centraal staan. Het groepsaanbod wordt gegeven door een psychotherapeut en psychomotorisch therapeut. Deze laatste heeft veel kennis van zaken m.b.t. lichaamssignalen en een non-verbaal aanbod, dus is gericht op lichaamsbeleving, emoties en dingen gaan doen staat zeer centraal. Daarnaast kan er relatietherapie aangeboden worden, dit gegeven door een relatietherapeut of ook relatietherapie binnen de psychomotorische therapie. Er kan diagnostisch onderzoek worden gedaan als er vragen zijn over wat er aan de hand is, psychiatrisch consult voor als er medicatie nodig is en psychosociale behandeling ter ondersteuning op de levensgebieden (werk, wonen, verslaving, levensgebieden).

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Cliëntensystemen zijn wat Kairos betreft de volwassen partner/ouders/ broers/zussen. Maar ook professionele hulpverlening: reclassering, AMK, jeugdzorg, maatschappelijk werk e.d. Deze worden nauw betrokken bij de behandeling. Incidenteel wordt ook met jeugdzorg meegekeken naar kinderen, maar in principe bieden ze alleen behandeling aan volwassenen. Richting het cliëntsysteem richten ze zich vooral op daar met wie de interactie plaatsvindt waarbij huiselijk geweld ontstaat. Daarnaast is het van belang dat systeemleden die gezonde invloed/ondersteuning kunnen bieden, ter voorkoming van, worden ingelicht/ingeschakeld/betrokken bij de behandeling.

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

Kairos werkt samen met zowel instellingen voor daders als voor slachtoffers, namelijk:

- Hera
- MW Veluwe
- AMK
- Jeugdzorg
- Reclassering
- Politie
- Tactus verslavingszorg
- GGnet
- MEE

Slachtofferhulp

1. Gericht op daders of slachtoffers?

Slachtofferhulp werkt voornamelijk met slachtoffers van huiselijk geweld.

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

- Verwijzing naar ASHG of AMK Veelal is een systeemgerichte benadering noodzakelijk om werkelijk verandering in de situatie te brengen en het geweld te laten stoppen. In het belang van het slachtoffer dat bij Slachtofferhulp terecht komt, willen ze met verwijzing eraan bijdragen dat deze zo spoedig mogelijk op de juiste plek terecht komt en een adequate hulpverlening kan starten.

- Eerste opvang met oogmerk van verwijzing.

Slachtoffers die nog niet toe zijn aan deze rechtstreekse verwijzing bieden ze als eerste opvang maximaal 3 gesprekken aan, gericht op het motiveren van de cliënt om hulp te accepteren en uitgevoerd door een hierin gespecialiseerde vrijwilliger. Hiervoor zijn protocollen geschreven.

- Juridische dienstverlening.

In tweede instantie biedt Slachtofferhulp de mogelijkheid aan slachtoffers om zich te laten bijstaan in het juridische traject zoals de voegingen en een aanvraag bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven.

Waaruit deze ondersteuning precies bestaat is eveneens vastgelegd.

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Slachtofferhulp betreft wel de kinderen in de hulp. Gezien bovenstaande wordt kortdurende hulp geboden waarbij voor het slachtoffer en de kinderen aandacht is voor de veiligheid, informatie betreffende de geweldsspiraal, bespreken van de mogelijkheid tot aangifte doen en verwijzing voor zowel slachtoffer als kinderen.

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

Slachtofferhulp werkt samen met zowel instellingen voor daders als voor slachtoffers, namelijk:

- AMW
- Jeugdzorg
- Politie
- Hera
- Kairos
- Reclassering
- Incidenteel met Tactus verslavingszorg

MEE Veluwe

1. Gericht op daders of slachtoffers?

Bij rechtstreekse aanmelding voor hulp krijgen ze meer daderaanmeldingen, bij hulpverleningslachtoffers zien ze dat deze hulpvraag veelal achter een andere vraag zit en worden dus minder rechtstreeks aangemeld.

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

Wanneer er sprake is van huiselijk geweld biedt MEE Veluwe op verschillende gebieden ondersteuning, advies en begeleiding. Dit kan preventief zijn, maar ook in situaties van en na huiselijk geweld. De ondersteuning is individueel of groepsgericht.

Hierbij valt te denken aan:

- Psychosociale begeleiding: begeleiding gericht op voorkomen, stoppen en/of verwerken van huiselijk geweld.
- Opvoedingsondersteuning: begeleiden, ondersteunen en adviseren in opvoedsituaties waar ouders het even niet meer weten of het moeilijk hebben.
- Seksuele voorlichting: gericht op het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, omgaan met grenzen van jezelf of die van de ander, kennisoverdracht van vriendschap, verkering en relaties.
- (School)maatschappelijk werk, case management, sociaal juridische dienstverlening: gericht op praktische ondersteuning in situaties van huiselijk geweld (uithuisplaatsing, afstemming hulpverlening en plan van aanpak, begeleiding bij een eventueel juridisch traject als bijvoorbeeld een scheiding).
- Groepstrainingen: weerbaarheid, sociale vaardigheden, vriendschap en relaties, MEE opvoeden, puberteit en verliefd
- Doorverwijzing: Als er intensievere en/of meer passende begeleiding noodzakelijk is dan ondersteunt MEE Veluwe bij het zoeken naar de juiste organisatie en verwijst MEE door.
- Ondersteuning in wet Tijdelijk huisverbod

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Ja, omdat geweld niet stopt als je alleen het slachtoffer/dader ondersteunt, geweldloos verder gaan kan alleen als je het hele systeem aanpakt. Ook kinderen van getuige huiselijk geweld zijn slachtoffer, er zal dus ook gekeken moeten worden of zij ondersteuning nodig hebben

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

MEE Veluwe werkt samen met iedere instantie die langdurige hulpverlening, opvang of behandeling biedt, namelijk:

- Hera
- Kairos
- GGZ-instellingen
- Tactus verslavingszorg
- Bureau Jeugdzorg
- MD Veluwe
- Zorgaanbieders
- Politie

- Slachtofferhulp
- Raad voor de Kinderbescherming
- Crisisopvang

JustAct

1. Gericht op daders of slachtoffers?

JustAct is voornamelijk gericht op het werken met daders van huiselijk geweld.

2. Het hulpverleningsaanbod in het kader van huiselijk geweld

Binnen de forensische polikliniek JusTact bestaat een individuele module voor huiselijk geweld plegers. De module bestaat uit acht sessies, gericht op het direct laten stoppen van het gewelddadige gedrag en het meer controle laten uitoefenen op het geweld door de dader. De module is opgesteld vanuit gedragstherapeutische principes en dient tevens om dader en omgeving meer zicht te bieden op het tot stand komen van het geweld. Tevens wordt binnen de module nagegaan wat de rol van eventueel middelengebruik is bij het ontstaan van huiselijk geweld. Hiertoe wordt o.m. een intake/triage ingepland, zodat doorverwijzing naar reguliere verslavingsmodules vergemakkelijkt wordt. Binnen de module wordt in beperkte zin de partner/slachtoffer betrokken. Tijdens of na de module kan doorverwijzing plaatsvinden in het kader van systeemtherapie, verslavingsbehandeling, psychiatrische symptomatologie zwakzinnigenzorg, etc. of kan een vervolg aanbod vanuit JusTact gedaan worden.. Voorts bestaat de mogelijkheid huiselijk geweldplegers aan te melden voor een agressiehanteringstraining (vijftien groepssessies) hoewel dit aanbod afhankelijk is voldoende aanmeldingen. Momenteel zijn er diverse Tactus locaties waarbinnen dit aanbod wordt gegeven. Er moet nog een besluit over Apeldoorn genomen worden.

Een ander aanbod ook voor huiselijk geweld plegers is diagnostisch onderzoek, uitmondend in een psychologisch rapport met aanbevelingen, waar getracht wordt zicht te krijgen op onderliggende problematiek, verslavingsproblematiek, behandelings(on)mogelijkheden en risicosituaties waar het gaat om probleemgedrag van cliënten. Dit kan ook geïndiceerd zijn voor huiselijk geweld plegers.

3. Wordt het cliëntsysteem betrokken in de hulpverlening in het kader van huiselijk geweld?

Binnen de individuele module vinden twee contacten met de partner/het slachtoffer plaats (indien geïndiceerd en indien cl. en partner dit wensen) Op indicatie wordt systeemtherapie aangeboden, parallel aan de HUG module of eventueel in aansluiting op de module. Doorverwijzing in het kader van KVO, KOPP, partnergroepen binnen Tactus wordt nadrukkelijk overwogen en besproken met cl. en partner.

4. Samenwerking met instellingen voor daders/slachtoffers

Vooralsnog wordt er niet samengewerkt met andere instellingen. Het voornemen is contacten met slachtofferhulp uit te werken. Voorts wordt nadrukkelijk stilgestaan bij het aangaan van contacten met AMK, Jeugdzorg e.d.

BIJLAGE 3: Gestructureerd interview reclasseringswerkers

Hier onder vindt u de vragenlijst die wordt afgenomen tijdens dit gesprek door Minke Bonthuis en Lizette Hendriks. Wij zijn studenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Hogeschool Windesheim en volgens daarnaast het GGZ-traject.

Vanuit Tactus reclassering doen wij een onderzoek naar de mate van cliëntsysteem gericht werken binnen de verplichte reclasseringscontacten in het gebied Apeldoorn op het gebied van huiselijk geweld.

De vragenlijst wordt uitsluitend voor ons onderzoek gebruikt en níét voor andere doeleinden. We zullen dan ook zorgvuldig met deze gegevens omgaan.

* Kruis aan wat voor u van toepassing is.

Tactus reclassering

1. **Wat is uw taak bij Tactus reclassering?**
 - ☐ Rapporteur
 - ☐ Toezichthouder
2. **Hoeveel lopende huiselijk geweld zaken heeft u in het gebied Apeldoorn?**
 - ☐ 1
 - ☐ 2
 - ☐ 3
 - ☐ 4
 - ☐ 5
 - ☐ 6 of meer
 - ☐ geen
3. **Welke vormen van huiselijk geweld komt u voornamelijk tegen?**
 - ☐ Psychisch geweld (bedreiging en stalking)
 - ☐ Lichamelijk geweld (fysiek)
 - ☐ Seksueel geweld (verkrachting, incest, aanranding etc.)
4. **Welke signalen en kenmerken komt u voornamelijk tegen in het kader van huiselijk geweld?**
 - ☐ Lichamelijk letsel
 - ☐ Psychosomatische klachten
 - ☐ Psychisch letsel
 - ☐ Gedragmatige verschijnselen

Systeemgericht werken

5. **Denkt u cliëntsysteem gericht te werken in het kader van huiselijk geweld?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee

6. **Wat verstaat u onder het cliëntsysteem?**

- ☐ Partner, kinderen
- ☐ Partner, kinderen en vrienden
- ☐ Ouders van de dader, ouders van het slachtoffer, slachtoffer, eventuele kinderen, verdere familie die veelvuldig betrokken is bij het gezin en vrienden.
- ☐ Mensen die betrokken waren bij het delict
- ☐ Wij werken bij de reclassering individueel, dus een cliëntsysteem is hierbij niet van toepassing
- ☐ De (familie) leden met wie de cliënt een huishouden vormt
- ☐ Anders namelijk.....

7. **Hebt u bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten in het kader van huiselijk geweld het cliëntsysteem in beeld?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Niet altijd
- ☐ Alleen als ik dit relevant acht

Waarom wel/niet?

.....
.....
.....

8. **Houdt u rekening bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten in het kader van huiselijk geweld met het cliëntsysteem?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee

9. **Vindt u dat er rekening moet worden gehouden bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten met het cliëntsysteem?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee

10. **Waarom vindt u dat er wel of geen rekening gehouden dient te worden met het cliëntsysteem?**

- ☐ De reclassering werkt dadergericht en er zijn hierdoor geen kaders voor het uitzetten van hulpverlening voor het cliëntsysteem.
- ☐ De reclassering is er specifiek alleen voor daders en het cliëntsysteem dient hier nooit bij betrokken te raken.
- ☐ In het kader van huiselijk geweld zijn het de daders die voornamelijk hulpverlening moeten krijgen.
- ☐ In het kader van huiselijk geweld is het belangrijk dat er wordt gekeken naar het cliëntsysteem om zo alle zijden van de problematiek te belichten en hier hulpverlening op te zetten.

O In het kader van huiselijk geweld is er meestal sprake van meervoudige problematiek in het cliëntsysteem, om hulpverlening te laten slagen is het van belang dat alle partijen in het cliëntsysteem hiervan op de hoogte zijn en waar mogelijk zelf hulpverlening ontvangen.

O Anders namelijk.....

11. Vindt u gesprekken met het cliëntsysteem van belang voor het hulpverleningstraject?

O Ja

O Nee

O Soms, wanneer wel/niet?

.....
.....

12. Op welke wijze houdt u rekening met het cliëntsysteem bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten?

O Door middel van de opgelegde eis vanuit justitie uit te voeren en dit te controleren

O Door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor de dader die opgelegd zijn door justitie.

O Door middel van hulpverlening uit te zetten voor een deel van het cliëntsysteem dat niet de dader betreft.

O Door middel van alle hulpverleningstrajecten die het cliëntsysteem heeft in beeld te brengen en hierbij extra hulpverleningstrajecten uit te zetten.

O Door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor het gehele cliëntsysteem.

O Anders namelijk.....

13. Vindt u dat alle cliënten die in aanraking komen met justitie en functioneren in hun cliëntensysteem, deel moeten nemen aan systeemtherapie in het kader van huiselijk geweld?

O Ja

O Nee

Slachtoffer en daderschap

14. Hebt u in het kader van huiselijk geweld contact gehad met leden uit het cliëntsysteem?

O Ja

O Nee

O Soms, wanneer wel/niet?

.....
.....

15. Welke leden zijn dit?

.....
.....

16. **Zou u het noodzakelijk vinden voor de hulpverlening van uw cliënt(en) om altijd contact op te nemen met het cliëntsysteem?**
☐ Ja
☐ Nee
☐ Soms, wanneer wel/niet?

17. **Welke beweegredenen heeft u om contact op te nemen met het cliëntsysteem?**
☐ Ik vind het niet relevant om contact op te nemen met het cliëntsysteem, ik krijg mijn informatie via de dader.
☐ Ik wil meer informatie over de tenlastelegging/ delict
☐ Ik ben benieuwd hoe mijn cliënt het doet in zijn thuis situatie en hoe het cliëntsysteem dit ervaart.
☐ Ik wil inventariseren welke hulpverlening aanwezig is in het cliëntsysteem.
☐ Ik zou het cliëntsysteem willen betrekken in de hulpverlening en wil persoonlijk vragen of hij/zij hiervoor open staat en waaraan behoefte is.
18. **Hebt u in uw huidig lopende zaken gesprekken (gehad) met het cliëntsysteem, of bent u dit nog van plan?**
☐ Ja
☐ Nee
19. **Wat is uw doel van deze gesprekken?**

20. **Zo ja, hoeveel gesprekken heeft u met het cliëntsysteem gehad?**
☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ Ik spreek het cliëntsysteem net zo vaak als mijn cliënt

Hulpverlening en gemeente

21. **Bent u binnen het gebied Apeldoorn bekend met de ketenregistratie in het kader van huiselijk geweld?**
☐ Ja
☐ Nee
22. **Bent u op de hoogte van het hulpverleningsaanbod, van Tactus, in het kader van huiselijk geweld in de gemeente Apeldoorn?**
☐ Volledig
☐ Enigszins
☐ Alleen van dader instellingen
☐ Alleen van slachtoffer instellingen

☐ Ik heb een beperkt overzicht van zowel dader als slachtoffer instellingen.

23. Aan welke hulpverleningsinstanties denkt u bij huiselijk geweld en bij de ketenregistratie?

- ☐ Ambulante verslavingszorg
- ☐ Klinische verslavingszorg
- ☐ Kairos daderhulpverlening
- ☐ Hera vrouwenopvang
- ☐ Slachtofferhulp
- ☐ Raad voor de Kinderbescherming
- ☐ Kinderen van Verslaafde Ouders (KVO)
- ☐ Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)
- ☐ Bureau Jeugdzorg
- ☐ Anders, namelijk.....

24. Zou u willen deelnemen aan de ketenregistratie?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- Waarom wel/niet?

.....

.....

25. Wat vindt u van de huidige samenwerking met diverse instellingen in het kader van huiselijk geweld die staan beschreven in vraag 23?

- ☐ Ik heb het idee dat ik niet op de hoogte ben van alle betrokken hulpverleningsinstanties in de gemeente Apeldoorn
- ☐ Ik ben op de hoogte van alle hulpverleningsinstanties, maar ervaar de samenwerking in het gebied Apeldoorn als moeizaam.
- ☐ Ik weet voor mijn specifieke cliënten welke hulpverleningsinstanties er betrokken maar ik ben verder niet volledig op de hoogte welke hulpverlening er is op het gebied van huiselijk geweld in de gemeente Apeldoorn.
- ☐ De samenwerking die ik nu ervaar is matig, ander instanties deinzen terug voor mijn cliënt.
- ☐ De samenwerking loopt redelijk, als ik op de hoogte wil worden gehouden moet ik zelf voornamelijk contact opnemen
- ☐ De samenwerking is gelijkwaardig, ik word op de hoogte gehouden wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn en ik houd hen ook op de hoogte.
- ☐ Anders, namelijk.....

Tactus

26. Weet u waar u een overzicht kunt vinden van het hulpverleningsaanbod van Tactus Apeldoorn?

- ☐ Ja, op intranet
- ☐ Ja, ik bel naar de des betreffende hulpverleningsafdeling en vraag naar hun aanbod
- ☐ Ja, ik heb mijn eigen sociale kaart ontwikkeld.
- ☐ Nee, ik heb geen overzicht van de hulpverlening dat Tactus reclassering aanbiedt.

27. Is dit overzicht voldoende om systeemgericht te handelen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Soms, wanneer wel/niet

.....
.....

28. Zou u het effectief vinden om een overzicht te krijgen vanuit de organisatie die het aanbod aan hulpverlening binnen Tactus weergeeft?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, die heb ik al dus dit is niet nodig

29. Indien bij uw cliënt huiselijk geweld zich opnieuw voordoet, hoe handelt u dan?

- ☐ Ik meld dit niet
- ☐ Ik meld dit tijdens de cliëntbespreking en stem af met mijn collega's wat te doen
- ☐ Ik meld dit bij mijn hoofd en stem af wat te doen
- ☐ Ik meld dit binnen mijn organisatie en bij politie Apeldoorn
- ☐ Ik meld dit binnen mijn organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is over de huidige zaak.
- ☐ Ik meld dit binnen mijn organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is over de huidige zaak en meld dit bij de politie Apeldoorn
- ☐ Ik meld dit binnen mijn organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is over de huidige zaak en meld dit bij de politie Apeldoorn en de betrokken instellingen bij het cliëntsysteem.
- ☐ Ik meld dit wel, ik vind het zelf niet noodzakelijk dat er actie wordt ondernomen.
- ☐ Anders, namelijk.....

BIJLAGE 4: Criteria gestructureerd interview reclasseringswerkers

Deze criteria zijn gelijk genummerd aan het gestructureerde interview dat is afgenomen onder de reclasseringswerkers.

3. Welke vormen van huiselijk geweld komt u voornamelijk tegen?

Bij deze vraag kunnen de reclasseringswerkers meerdere antwoorden aankruisen. In de literatuur komt namelijk naar voren dat lichamelijk of seksueel geweld vaak in combinatie plaats vindt met psychisch geweld.

6. Wat verstaat u onder het cliëntsysteem?

In dit onderzoek wordt de volgende definitie voor het cliëntsysteem gehanteerd: de (familie)leden met wie de cliënt een huishouden vormt of heeft gevormd. Indien er voor het eerste en tweede antwoord gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat er wel bepaalde ideeën zijn bij systeemgericht werken, maar dat er geen eenduidige richtlijn voor een cliëntsysteem is bij systeemgericht werken. Wordt er gekozen voor het derde antwoord, dan kan geconcludeerd worden dat er zeer uitgebreid wordt gekeken en gehandeld in het cliëntsysteem.

Indien er wordt gekozen voor het vierde antwoord, kan geconcludeerd worden dat er alleen wordt gekeken vanuit het delict en dat de rest van het systeem hier niet in mee wordt genomen.

Indien er wordt gekozen voor het vijfde antwoord, kan geconcludeerd worden dat men de visie heeft dat het cliëntsysteem niet relevant is voor de verdere hulpverlening, omdat Tactus reclassering individueel werkt.

Wordt er gekozen voor het zesde antwoord, dan kan er geconcludeerd worden dat men dezelfde definitie voor een cliëntsysteem hanteert als in dit onderzoek beschreven staat.

10. Waarom vindt u dat er wel of geen rekening gehouden dient te worden met het cliëntsysteem?

Bij deze vraag kiest de reclasseringswerker voor het antwoord dat voor hem het meest van toepassing is. Indien er voor één van de eerste twee antwoorden wordt gekozen, kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerker niet systeemgericht te werk gaat en hier ook niet het nut van inziet.

Indien er voor het derde antwoord wordt gekozen, kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerker misschien voor een deel rekening houdt met het cliëntsysteem, maar het niet altijd noodzaak vindt om dit te doen. In dit onderzoek spreken wij dan ook niet van systeemgericht werken.

Indien er voor één van de laatste twee antwoorden wordt gekozen, kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerker belang hecht aan systeemgericht werken. Of dit altijd gebeurt kan hier echter niet uit geconcludeerd worden.

12. Op welke wijze houdt u rekening met het cliëntsysteem bij het uitzetten van hulpverleningstrajecten?

Indien er voor het volgende antwoord gekozen wordt, kan er geconcludeerd worden dat er systeemgericht gewerkt wordt voor het gehele cliëntsysteem;

‘Door middel van alle hulpverleningstrajecten in kaart te brengen en samen met de betrokken hulpverleningsinstanties verdere hulpverlening uit te zetten voor het gehele cliëntsysteem’.

17. Welke beweegredenen heeft u om contact op te nemen met het cliëntsysteem?

Bij deze vraag kiest de reclasseringswerker voor het antwoord dat voor hem het meest van toepassing is. Indien er voor één van de eerste twee antwoorden gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerker niet systeemgericht te werk gaat.

Indien er voor het derde antwoord wordt gekozen, kan geconcludeerd worden dat het cliëntsysteem wel betrokken wordt door de reclasseringswerker, maar wordt er in dit onderzoek niet gesproken van systeemgericht werken.

Indien er voor het vierde of vijfde antwoord gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerker systeemgericht te werk gaat.

25. Wat vindt u van de huidige samenwerking met diverse instellingen in het kader van huiselijk geweld die staan beschreven in vraag 23?

Bij deze vraag kiest de reclasseringswerker voor het antwoord dat voor hem het meest van toepassing is. Indien voor één van de eerste twee antwoorden gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat de reclasseringswerker niet bekend is met de sociale kaart van Apeldoorn op het gebied van huiselijk geweld, hierdoor kan er ook geen goede samenwerking plaats vinden.

Indien voor het derde of vierde antwoord gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat deze sociale kaart bekend is, maar de samenwerking tussen de betreffende instellingen niet goed verloopt.

Indien voor het vijfde antwoord gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat de samenwerking tussen de betreffende instellingen nog niet optimaal is en dus nog verbeterd kan worden.

Indien voor het laatste antwoord gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat de samenwerking tussen de betreffende instelling goed verloopt.

29. Indien bij uw cliënt huiselijk geweld zich opnieuw voordoet, hoe handelt u dan?

Indien er voor het volgende antwoord gekozen wordt, kan geconcludeerd worden dat het gehele hulpverleningssysteem om de cliënt op de hoogte worden gebracht van de gang van zaken bij het opnieuw voordoen van huiselijk geweld;

‘Ik meld dit binnen mijn organisatie en bij de Officier van Justitie die verantwoordelijk is over de huidige zaak en meld dit bij de politie Apeldoorn en de betrokken instellingen bij het cliëntsysteem’.

BIJLAGE 5: Gestructureerd interview cliënten

Hier onder vindt u de vragenlijst die wordt afgenomen tijdens dit gesprek door Minke Bonthuis en Lizette Hendriks. Wij zijn studenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Hogeschool Windesheim. Deze vragenlijst zullen wij gebruiken voor ons afstudeeronderzoek bij Tactus Reclassering. In dit onderzoek bekijken wij hoe de hulpverlening op het gebied van huiselijk geweld eruit ziet en of hierbij de mensen uit de huiselijke kring van u of uw partner/familielid worden betrokken. De vragenlijst wordt uitsluitend voor ons onderzoek gebruikt en niet voor andere doeleinden. We zullen dan ook zorgvuldig met deze gegevens omgaan.

* Doorhalen wat voor u niet van toepassing is.

Personalia

1. **Wat is uw geslacht?**
 - ☐ Man
 - ☐ Vrouw
2. **Bent u in het kader van justitie slachtoffer of dader?**
 - ☐ Slachtoffer
 - ☐ Dader
3. **Wat is uw relatie tot het slachtoffer/dader*?**
 - ☐ Partner
 - ☐ Kind
 - ☐ Anders, namelijk.....
4. **Met welke personen vormt u momenteel een huishouden (met wie woont u samen)?**
 - ☐ Ik ben alleenstaand
 - ☐ Met mijn partner
 - ☐ Met mijn partner en kind(eren)
 - ☐ Met mijn ouders
 - ☐ Anders, namelijk
5. **Wie waren er betrokken bij het huiselijk geweld?**
 - ☐ Mijn partner
 - ☐ Mijn partner en de kinderen
 - ☐ Mijn familielid, namelijk.....
 - ☐ Anders, namelijk.....
6. **Met welke vorm(en) van huiselijk geweld bent u in aanraking geweest in de huidige relatie?**
 - ☐ Psychisch geweld (bedreiging en stalking)
 - ☐ Lichamelijk geweld (fysiek)
 - ☐ Seksueel geweld (verkrachting, incest, aanranding etc.)

Kinderen

7. Hebt u kinderen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Zo nee, ga verder naar vraag 10.

Zo ja, hoeveel kinderen heeft u?

.....

8. Welke hulpverleningsinstanties zijn/waren betrokken bij uw kinderen *?

- ☐ Raad van de Kinderbescherming
- ☐ Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- ☐ Kinderen van Verslaafde Ouders
- ☐ Bureau Jeugdzorg
- ☐ Anders, namelijk.....
- ☐ Er zijn geen hulpverleningsinstanties betrokken bij mijn kinderen

9. Welke instanties zijn betrokken geraakt bij uw kinderen na het huiselijk geweld?

- ☐ Raad van de Kinderbescherming
- ☐ Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- ☐ Kinderen van Verslaafde Ouders
- ☐ Bureau Jeugdzorg
- ☐ Anders, namelijk.....
- ☐ Er zijn geen extra hulpverleningsinstanties betrokken geraakt bij mijn kinderen

Huidige veroordeling

10. Hoelang loopt uw/ uw partners* verplichte reclasseringscontact (voorwaardelijke veroordeling)?

- ☐ half jaar
- ☐ 1 jaar
- ☐ anderhalf jaar
- ☐ 2 jaar
- ☐ Langer dan 2 jaar

11. Is er sinds het laatste bekende voorval bij politie of justitie huiselijk geweld voorgekomen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

12. Zo ja, hoe vaak was dit?

- ☐ 1-2 keer
- ☐ 2-3 keer
- ☐ 3-5 keer
- ☐ 5-7 keer
- ☐ 7-10 keer
- ☐ 10 keer of vaker

13. Hebt u dit huiselijk geweld ergens gemeld?

- ☐ Ja, bij
- ☐ Nee

Middelengebruik

14. Is er sprake van middelen (mis)gebruik binnen uw gezin?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Zo nee, ga verder met vraag 19.

15. Zo ja, bij wie is er sprake van middelengebruik?

- ☐ Partner
- ☐ Kind
- ☐ U zelf
- ☐ anders, namelijk.....

16. Welke middel(en) worden er gebruikt?

- ☐ Alcohol
- ☐ Soft drugs (cannabis, hash, paddo's)
- ☐ Hard drugs (cocaïne, heroïne, GHB, speed, XTC)
- ☐ Medicijnen niet op doktersvoorschrift zijn verkregen/ of te veel inname dan voorgeschreven is.
- ☐ Anders namelijk.....

17. Is dit gebruik verminderd/ vermeerderd sinds de tijd dat u/of persoon uit het gezin met Tactus reclassering in aanraking is? *

- ☐ Ja
- ☐ Nee

18. Is het middelengebruik volgens u van invloed op het huiselijk geweld geweest?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Hulpverlening

19. Welke hulpverlening heeft u/ uw partner gehad in het kader van huiselijk geweld *?

- ☐ Ambulante verslavingszorg
- ☐ Klinische verslavingszorg
- ☐ Kairos daderhulpverlening
- ☐ Hera vrouwenopvang
- ☐ Slachtofferhulp
- ☐ Raad voor de Kinderbescherming
- ☐ Kinderen van Verslaafde Ouders
- ☐ Adies- en Meldpunt Kindermishandeling
- ☐ Bureau Jeugdzorg
- ☐ Anders, namelijk.....

20. **Hoeveel gesprekken heeft u met Tactus reclassering gehad * ?**
☐ 1-5
☐ 5-10
☐ 10-15
☐ 15-20
☐ Geen
☐ Anders, namelijk.....
21. **Hebt u verandering gemerkt in uw relatie met dader/slachtoffer sinds er contact is (geweest) met Tactus reclassering*?**
☐ Ja
☐ Nee
22. **Zo ja, welke belangrijke verandering zijn voor u merkbaar?**
☐ Er heeft geen huiselijk geweld meer plaats gevonden
☐ De relatie is meer gelijkwaardig
☐ Problemen zijn bespreekbaar
☐ Gevoelens zijn bespreekbaar
☐ We begrijpen elkaar beter
☐ Anders, namelijk.....
23. **Hebt u ooit deelgenomen aan relatiegesprekken in het kader van huiselijk geweld met het slachtoffer/ dader*?**
☐ Ja
☐ Nee
24. **Hebt u behoefte gehad aan relatiegesprekken met het slachtoffer/ dader*?**
☐ Ja
☐ Nee
25. **Zo ja, hebben de relatiegesprekken meerwaarde gehad bij uw hulpverleningsproces?**
☐ Ja
☐ Nee
☐ Niet van toepassing
26. **Zou u bereid zijn om relatiegesprekken te hebben met het slachtoffer/ dader*?**
☐ Ja
☐ Nee
27. **Zou u bereid zijn om bemiddelingsgesprekken te hebben met het slachtoffer/dader *?**
☐ Ja
☐ Nee
28. **Bent u van mening dat u voldoende hulpverlening hebt gehad om herhaling te voorkomen?**
☐ Ja
☐ Nee

29. **Zo nee, aan welke hulpverlening had u behoefte gehad?**
- ☐ Verslavingszorg klinisch/ ambulant *
 - ☐ Hulpverlening voor mijn psychische problemen
 - ☐ Hulpverlening voor de gezamenlijke problemen (relatiegesprekken)
 - ☐ Hulpverlening speciaal gericht op vrouwen en hun situatie
 - ☐ Hulpverlening gericht op het hanteren van mijn eigen agressie
 - ☐ Hulpverlening voor mijn kinderen
 - ☐ Anders namelijk.....
30. **Wat vindt u van de aangeboden en de aan deelgenomen hulpverleningstrajecten die Tactus reclassering voor u heeft uitgezet?**
- ☐ Voldoende
 - ☐ Goed
 - ☐ Te weinig
 - ☐ Te veel
 - ☐ Onnodig
 - ☐ Anders, namelijk.....
31. **Ervaaft u dat instanties in het kader van het huiselijk geweld goed met elkaar samen werken?**
- ☐ Ja
 - ☐ Nee
 - ☐ Er zijn geen hulpverleningsinstanties bij mij betrokken die hulpverlening bieden op het gebied van huiselijk geweld.
 - ☐ Anders, namelijk.....
32. **Hebt u het idee dat u in de hulpverlening van de dader wordt betrokken door Tactus reclassering/ andere instanties* ?**
- ☐ Ja
 - ☐ Nee
 - ☐ Niet van toepassing
 - ☐ Anders, namelijk.....
33. **Vindt u dat u meer moet worden betrokken in de hulpverlening van de dader?**
- ☐ Ja
 - ☐ Nee
- Waarom vindt u dit wel/niet?
-
-
-
34. **Bent u het eens met de volgende stelling;**
- Bij huiselijk geweld moet je ook samen in begeleiding gaan.
- ☐ Ja
 - ☐ Nee

BIJLAGE 6: Criteria gestructureerd interview cliënten

Deze criteria zijn gelijk genummerd aan het gestructureerde interview dat is afgenomen onder de cliënten.

6. Met welke vorm van huiselijk geweld bent u in aanraking geweest?

Bij deze vraag kunnen de cliënten meerdere antwoorden aankruisen. In de literatuur komt naar voren dat lichamelijk of seksueel geweld vaak in combinatie plaats vindt met psychisch geweld. Tijdens het afnemen van het gestructureerde interview wordt hier daarom rekening mee gehouden.

*8. Welke hulpverleningsinstanties zijn/waren betrokken bij uw kinderen *?*

Indien er één of meerdere hulpverleningsinstantie(s) betrokken is/zijn bij de kinderen wordt in dit onderzoek geconcludeerd dat er rekening is gehouden bij het uitzetten van hulpverlening met de kinderen in het cliëntsysteem.

Indien er bij kinderen, die wel betrokken waren bij het huiselijk geweld, geen hulpverleningsinstanties betrokken zijn/waren, wordt in dit onderzoek geconcludeerd dat het cliëntsysteem wat betreft de kinderen niet betrokken is in de uitgezette hulpverlening.

*19. Welke hulpverlening heeft u/ uw partner gehad in het kader van huiselijk geweld *?*

De hulpverlenende instanties die genoemd zijn, zijn op te delen in een aantal categorieën. Namelijk hulpverlening gericht op daders, slachtoffers of kinderen.

De genoemde hulpverlenende instanties zijn als volgt op te delen:

1.Daderhulpverlening:

- Ambulante- en klinische verslavingszorg
- Kairos daderhulpverlening

2.Slachtofferhulpverlening:

- Ambulante- en klinische verslavingzorg
- Hera vrouwenopvang
- Slachtofferhulp

3.Kinderen:

- Raad voor de Kinderbescherming
- Kinderen van Verslaafde Ouders (KVO)
- Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- Bureau Jeugdzorg

Wanneer Tactus reclassering tijdens het uitzetten van de hulpverlening rekening houdt met de cliënt én zijn systeem, kan in dit onderzoek gesproken worden van systeemgericht werken.

Om hiervan te kunnen spreken moet Tactus reclassering aan de volgende criteria voldoen:

- De hulpverlening bestaat uit minimaal één instelling uit de eerste categorie.
- De hulpverlening bestaat uit minimaal één instelling uit de tweede categorie.
- Indien er kinderen aanwezig zijn in het cliëntsysteem, bestaat de hulpverlening uit minimaal één instelling uit de derde categorie.

20. Hoeveel gesprekken heeft u met Tactus reclassering gehad?

Er wordt rekening gehouden met het cliëntsysteem door de reclasseringswerker als er minimaal één keer contact is geweest met het cliëntsysteem.

De dader dient afhankelijk van de lengte van het toezicht minimaal één keer contact te hebben gehad met de reclassering.

21. Hebt u verandering gemerkt in uw relatie met uw partner sinds u contact met Tactus reclassering heeft gehad?

Indien de vraag met 'ja' wordt beantwoord, wordt geconcludeerd dat Tactus reclassering invloed heeft gehad op de relatie tussen het cliëntsysteem en de dader.

Indien de vraag met 'nee' wordt beantwoord, wordt geconcludeerd dat Tactus reclassering geen invloed heeft gehad op de relatie tussen het cliëntsysteem en de dader.

23. Hebt u ooit deelgenomen aan relatiegesprekken in het kader van huiselijk geweld met het slachtoffer/ dader?*

Indien de vraag met 'ja' wordt beantwoord, wordt geconcludeerd dat er op dit gebied systeemgericht gewerkt is.

24. Hebt u behoefte gehad aan relatiegesprekken met het slachtoffer/ dader?*

Indien de vraag met 'nee' wordt beantwoord, kan geconcludeerd worden dat Tactus reclassering niet voldoende inspringt op de behoefte van de cliënt of zijn systeem.

25. Zo ja, hebben de relatiegesprekken meerwaarde gehad bij uw hulpverleningsproces?

Indien de vraag met 'ja' wordt beantwoord, kan geconcludeerd worden dat systeemgericht werken in het kader van huiselijk geweld een meerwaarde heeft.

BIJLAGE 7: Voorwaarden en interventies bij systeemgericht werken in het kader van huiselijk geweld

Belangrijke interventies voor de professional bij systeemgericht werken bij huiselijk geweld

Sociale en communicatieve vaardigheden die bij het werken aan relatieproblemen en gezinsproblemen de volle aandacht krijgen en die de professional moet ontdekken en stimuleren zijn de volgende:

- Elkaar laten uitspreken.
- Luisteren naar elkaar.
- Een verhaal leren afmaken.
- Regels afspreken zodat men effectief kan communiceren over irritaties, meningsverschillen en problemen.
- Verborgene gewoonteregels erkennen, bespreekbaar maken en de negatieve invloed inzichtelijk maken.
- Elkaar accepteren en respecteren: meningsverschillen mogen niet tot een machtsstrijd leiden omdat iedereen een eigen mening mag hebben.
- Goed op elkaar letten zodat ook ieders non-verbale communicatie duidelijk wordt.
- Ervan uitgaan dat alles gezegd mag worden en dat zwijgen geen goede eigenschap is.
- Onjuiste etiketten die men van elkaar heeft ontdekken en bespreekbaar maken.

Voorwaarden voor relatiegesprekken

Voordat de relatiegesprekken starten, moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- Beide partners moeten gemotiveerd zijn voor de relatiegesprekken.
- De individuele hulp voor beide partners dient gestart te zijn.
- Beide partners dienen minstens twee individuele gesprekken te hebben gehad met hun respectievelijke hulpverleners. De individuele voorbereiding op het eerste relatiegesprek dient hierbij te hebben plaatsgevonden. Dit geldt ook voor de zogenaamde systeemoverleggen of systeemvergaderingen.
- De doelstellingen van beide partners voor de relatiegesprekken moeten duidelijk zijn: streven zij naar herstel van de relatie, naar een zo harmonieus mogelijke beëindiging van de relatie, naar het komen tot een gemeenschappelijk besluit over het al dan niet continueren van de relatie of naar het creëren van rust in de aanloopfase van de systeemhulpverlening?
- Beide partners dienen expliciet hun motivatie kenbaar te hebben gemaakt voor eigen gedragsverandering.
- Beide partners dienen hun motivatie expliciet kenbaar te hebben gemaakt om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen gedrag en aandeel in de problematiek.
- De fysieke en psychologische veiligheid van alle betrokkenen dient te allen tijde gewaarborgd te zijn (dus ook van de man; denk aan dreiging van een proces over de voogdij van de man).
- Gesprekken over relatieproblemen en over het ouderschap dienen strikt van elkaar afgebakend te worden.

Voorwaarden voor gezinsgesprekken

- De veiligheid van alle betrokkenen is gegarandeerd.
- De hulpverleners die de gezinsgesprekken begeleiden, zijn dezelfde personen als de hulpverleners die de relatiegesprekken begeleiden.
- De begeleidende hulpverleners vinden de gezinsgesprekken verantwoord.
- De deelnemende kinderen zijn oud genoeg om aan een gezinsgesprek te kunnen deelnemen (minimumleeftijd: zes jaar bij normaal ontwikkelde kinderen).
- Alle betrokkenen, dus ook de kinderen, zijn gemotiveerd om mee te doen aan de gezinsgesprekken.